

Strona główna>Twoje prawa>Prawa podstawowe>**Biznes a prawa człowieka**

Biznes a prawa człowieka

Reakcja UE na działalność gospodarczą, która może mieć negatywny wpływ na przestrzeganie praw człowieka na świecie.

Działalność gospodarcza jest siłą napędową gospodarki; przyczynia się do rozwoju gospodarczego i społecznego poprzez tworzenie miejsc pracy oraz dostarczanie towarów i usług. Jednocześnie może jednak mieć niekorzystny wpływ na przestrzeganie praw człowieka, w tym tych dotyczących ochrony środowiska, a także aspektów pracowniczych i społecznych.

Poprzez swoje działania i zaniechania przedsiębiorstwa mogą negatywnie wpływać na poszanowanie wszelkich uznanych na arenie międzynarodowej praw człowieka – zarówno bezpośrednio, jak i za pośrednictwem podmiotów znajdujących się w ich łańcuchach dostaw. Dotyczy to między innymi:

praw obywatelskich i politycznych,
praw gospodarczych i kulturalnych,
równości i niedyskryminacji,
praw dziecka,
wolności słowa,
ochrony danych,
prawa do rzetelnego procesu,
praw w zakresie ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju,
praw pracowniczych,
praw zdrowotnych,
praw ochrony konsumentów.

Aby zapobiec negatywnemu wpływowi przedsiębiorstw na prawa człowieka i zapewnić, by wpływ ten był pozytywny, Organizacja Narodów Zjednoczonych (ONZ), Międzynarodowa Organizacja Pracy (MOP) oraz Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) podjęły się określenia globalnych oczekiwań dotyczących odpowiedzialnego prowadzenia działalności gospodarczej.

W szczególności:

Wytyczne ONZ dotyczące biznesu i praw człowieka z 2011 r. są pierwszym globalnie uznanym zestawem norm w zakresie zapobiegania zagrożeniom dla praw człowieka związanym z działalnością przedsiębiorstw i radzenia sobie z takimi zagrożeniami.

W przyjętych w 1976 r. i zaktualizowanych w 2011 r. **Wytycznych OECD dla przedsiębiorstw międzynarodowych** zawarto rozdział poświęcony prawom człowieka, zgodny ze wspomnianymi wytycznymi ONZ.

W 2017 r. zaktualizowano **Trójkonną deklarację zasad dotyczących przedsiębiorstw wielonarodowych i polityki społecznej** Międzynarodowej Organizacji Pracy (deklaracja MNE), zawierając w niej nowe normy dotyczące warunków pracy oraz odniesienia do wytycznych ONZ i do Agendy na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030.

W **2016 r.** Rada Europy przyjęła **zalecenie w sprawie praw człowieka i przedsiębiorstw**, poświęcone zapewnianiu dostępu do środków prawnych i podkreślające szczególne potrzeby pracowników, dzieci, ludności tubylczej i obrońców praw człowieka w tym zakresie.

Ponadto w wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka przewidziano, że państwa powinny podjąć odpowiednie kroki w celu zapewnienia osobom dotkniętym nadużyciami związanymi z działalnością przedsiębiorstw dostępu do skutecznego środka prawnego. Można to osiągnąć m.in. za pomocą środków sądowych, administracyjnych czy ustawodawczych. Zgodnie z wytycznymi ONZ przedsiębiorstwa, które poprzez swoją działalność spowodowały szkody w zakresie praw człowieka lub przyczyniły się do ich powstania, powinny zastosować właściwe środki naprawcze.

Reakcja ze strony UE:

Karta praw podstawowych Unii Europejskiej zawiera szereg odpowiednich przepisów, w tym przepisy dotyczące:

zakazu niewolnictwa i pracy przymusowej (art. 5),
wolności prowadzenia działalności gospodarczej (art. 16),
niedyskryminacji (art. 21),
praw dziecka (art. 24),
należytych i sprawiedliwych warunków pracy (art. 31),
zakazu pracy dzieci (art. 32),
ochrony zdrowia (art. 35),
ochrony środowiska (art. 37),
ochrony konsumentów (art. 38),
prawa do skutecznego środka prawnego i dostępu do bezstronnego sądu (art. 47).

W reakcji na naruszenia praw człowieka związane z działalnością przedsiębiorstw Unia podjęła następujące działania:

2011 r. – Strategia UE podkreślająca zaangażowanie na rzecz wdrożenia wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka;

2015 r. – **sprawozdanie Komisji z postępów we wdrażaniu wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka**;

2017 r. – w **sprawozdaniu Agencji Praw Podstawowych** zaleca się stworzenie przeglądu wszystkich środków prawnych, który byłby napisany jasnym językiem i adresowany do ogółu społeczeństwa;

2019 r. –

przegląd postępów Komisji w zakresie społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw, odpowiedzialnego prowadzenia działalności gospodarczej oraz biznesu i praw człowieka

(SWD (2019)143);

2019 r. –

sprawozdanie szczegółowe Agencji Praw Podstawowych na temat zgłoszonych na terenie UE związanych z biznesem naruszeń praw człowieka i na temat dostępnych środków zaradczych

Stroną zarządza Komisja Europejska. Informacje na tej stronie nie muszą odzwierciedlać oficjalnego stanowiska Komisji Europejskiej, nie ponosi ona również odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane czy odniesienia na niej zawarte. Więcej informacji na temat praw autorskich odnoszących się do stron UE znajduje się na stronie „Informacje prawne”.

Biznes a prawa człowieka - Czechy

1. Z jakiej ochrony sądowej korzystam w tym kraju jako ofiara naruszeń praw człowieka w kontekście biznesu? Czy ta ochrona obejmuje odszkodowanie?

Ofiarom naruszeń praw człowieka w kontekście biznesu przysługuje ochrona na szczeblu sądów powszechnych.

Osoby, których prawa zostały naruszone, mogą dochodzić ochrony w postępowaniu cywilnym albo w postępowaniu karnym przed sądem powszechnym, a następnie – w stosownych przypadkach – przed Trybunałem Konstytucyjnym.

W razie naruszenia o charakterze cywilnym ofiara może zwykle dochodzić swoich praw, wytaczając powództwo o spełnienie świadczenia, w drodze którego można wnieść o wykonanie dowolnego zobowiązania prawnego. Powód może zazwyczaj zażądać od pozwanego wydania określonej rzeczy, wykonania określonej czynności, zaprzestania lub zaniechania niezgodnej z prawem działalności bądź znoszenia określonych działań. Powód może również dochodzić wykonania zobowiązania do zapłaty odszkodowania lub zadośćuczynienia za szkodę wyrządzoną z winy pozwanego.

Jeżeli prawa ofiary zostały naruszone wskutek czynu wypełniającego znamiona przestępstwa, ofiara może wnieść zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa do dowolnego organu policji, prokuratury lub – ustnie – w sądzie. Po wpłynięciu takiego zawiadomienia prokurator może wytoczyć powództwo przed sąd, który następnie orzeka o winie i karze. W orzekaniu sąd jest niezależny i związany wyłącznie przepisami prawa.

Jeżeli wskutek przestępstwa ofiara poniosła uszczerbek na zdrowiu lub szkodę majątkową lub niemajątkową bądź domniemany sprawca wzbogacił się w rezultacie przestępstwa ze szkodą dla ofiary, ofiara może wnieść do sądu o nałożenie na oskarżonego – w drodze wyroku skazującego – obowiązku wypłacenia odszkodowania/zadośćuczynienia z tytułu szkody poniesionej przez ofiarę wskutek przestępstwa (tzw. powództwo adhezyjne) [1]. Ofiara musi wytoczyć powództwo adhezyjne przed przeprowadzeniem dowodów na rozprawie, a najpóźniej w trakcie pierwszych negocjacji w sprawie porozumienia dotyczącego winy i kary, jeżeli zawarto takie porozumienie.

Ofiara naruszenia praw człowieka nie może odwołać się od wyroku sądu w zakresie jego części dyspozytywnej (tzn. samego rozstrzygnięcia). Ofiara może jednak zaskarżyć postanowienie sądu w przedmiocie odszkodowania/zadośćuczynienia lub powołując się na zarzut, że nakazany zwrot bezpodstawnego wzbogacenia jest niewłaściwy, jeżeli ofiara podniosła taki zarzut.

2. Czy w tym kraju istnieją specjalne przepisy dotyczące zażądań przypadków łamania praw człowieka? Czy przepisy te mają zastosowanie do przestępstw przeciwko środowisku lub poważnych przypadków wyzysku pracowników?

Rażące przypadki łamania praw człowieka traktuje się jako przestępstwa przewidziane przepisami kodeksu karnego. Orzekając w sprawie, sąd uwzględnia charakter i powagę przestępstwa, jak również sytuację sprawcy i chronione prawnie interesy ofiary. Co do zasady w kodeksie karnym przewidziano surowsze kary i wyroki za niektóre przestępstwa kwalifikowane charakteryzujące się zwiększoną szkodliwością społeczną. Zwiększona szkodliwość może się przejawiać poważniejszym zagrożeniem dla ofiary lub poważniejszą szkodą wyrządzoną ofierze przestępstwa, sposobem popełnienia przestępstwa lub szczególnym motywem działania. Przykładowe przestępstwa kwalifikowane to przestępstwa popełnione umyślnie lub przez rażące niedbalstwo, przestępstwa w warunkach recydywy oraz przestępstwa skutkujące znacznym przysporzeniem majątkowym, poważnym uszczerbkiem na zdrowiu lub śmiercią.

Kodeks karny zawiera odrębny tytuł poświęcony przestępstwom przeciwko środowisku. W kodeksie karnym określono nie tylko znamiona przestępstwa typu podstawowego, ale również znamiona typu kwalifikowanego, które wskazują na zwiększoną szkodliwość społeczną czynu, a także przewidziano surowsze kary za takie przestępstwa, w tym nawet karę pozbawienia wolności w przypadku osób fizycznych i rozwiązania podmiotu w przypadku osób prawnych.

Omówione powyżej przepisy stosuje się odpowiednio w przypadku wyzysku pracowników. W kodeksie karnym nie zdefiniowano pojęcia „wyzysku pracowników”, ale do jego zakresu znaczeniowego można zaliczyć niewolnictwo i poddaństwo [2], pracę przymusową oraz inne formy wyzysku [3], które traktuje się jako przestępstwo handlu ludźmi. Pojęcie to może również obejmować szczególnie niegodne warunki pracy [4], które stanowią jedną z podstawowych cech przestępstwa nielegalnego zatrudniania cudzoziemców. W odniesieniu do tych przestępstw przewidziano również pewne znamiona typu kwalifikowanego, których wypełnienie pociąga za sobą surowsze kary.

3. Jestem ofiarą naruszenia praw człowieka wynikającego z działalności europejskiej korporacji transnarodowej, które miało miejsce poza Unią Europejską. Czy mam dostęp do wymiaru sprawiedliwości w tym kraju, jeżeli nie jestem obywatelem UE lub nie mieszkam w UE? Na jakich warunkach mogę wysuwać roszczenia w związku z naruszeniem moich praw? Gdzie mogę znaleźć dodatkowe informacje?

Zasadniczo zastosowanie mają zasady określone w odpowiedzi na pytanie 1. Organy czeskie są właściwe przede wszystkim do rozpoznawania naruszeń, które miały miejsce na terytorium Republiki Czeskiej, chyba że prawo Unii lub postanowienia umów międzynarodowych stanowią inaczej.

4. Czy rzecznicy praw człowieka, organy ds. równości lub krajowe instytucje praw człowieka pomagają ofiarom naruszeń praw człowieka dokonywanych przez europejskie korporacje transnarodowe poza Unią Europejską? Czy organy te mogą zbadać moją sprawę, jeżeli nie jestem obywatelem UE lub nie mieszkam w UE? Czy w tym kraju są inne służby (takie jak inspektorat ochrony środowiska lub inspekcja pracy), które mogą zbadać moją sprawę? Gdzie mogę znaleźć informacje o moich prawach?

W ramach niektórych swoich kompetencji Rzecznik Praw Obywatelskich może zapewniać pomoc i ochronę ofiarom naruszeń praw człowieka w kontekście biznesu. Rzecznik może w szczególności udzielać pomocy obywatelom Unii, rozpoznawać skargi na działania organów administracji państwowej oraz współpracować z ofiarami dyskryminacji i zapewniać im doradztwo. Jeżeli chodzi o udzielanie pomocy obywatelom Unii, wszyscy obywatele Unii mogą się zwrócić do rzecznika w sprawach dotyczących ich praw jako pracowników i obywateli Unii. W tym zakresie rzecznik udziela obywatelom Unii informacji na temat przysługujących im praw, organów, z którymi powinni się skontaktować, oraz możliwych dalszych kroków. Rzecznik zapewnia również doradztwo w przypadkach podejrzenia dyskryminacji ze względu na narodowość oraz jeżeli złożono wniosek o wszczęcie postępowania w przedmiocie dyskryminacji.

Rzecznik może kontaktować się ze swoimi odpowiednikami w innych państwach członkowskich UE. Poza Rzecznikiem Praw Obywatelskich ofiary naruszeń praw człowieka w kontekście biznesu mogą zwrócić się również do czeskiego ośrodka SOLVIT. Ośrodek SOLVIT rozpoznaje skargi w przypadkach, w których organ publiczny państwa członkowskiego UE nie przestrzega prawa Unii, czego skutkiem jest naruszenie praw osób (zarówno fizycznych, jak i prawnych).

Rzecznik Praw Obywatelskich rozpoznaje również skargi na działania organów administracji państwowej nadzorujących wypełnianie zobowiązań przez podmioty prywatne (zwykle dotyczy to inspektoratów i organów nadzoru). Rzecznik nie może jednak bezpośrednio badać działalności takich prywatnych podmiotów. Istotne jest również to, że Rzecznik Praw Obywatelskich jest krajowym organem ds. równego traktowania i ochrony przed dyskryminacją. W tym zakresie rzecznik współpracuje z ofiarami dyskryminacji i zapewnia im doradztwo.

Ponadto w Republice Czeskiej w każdym sektorze administracji państwowej funkcjonują krajowe instytucje nadzorcze. Co do zasady instytucje te przyjmują sugestie i skargi od obywateli. Jeżeli w wyniku kontroli wykryją naruszenie przepisów, mogą przede wszystkim zobowiązać sprawców naruszeń do naprawienia sytuacji, a przypadku poważniejszych naruszeń – nałożyć grzywnę. Wspomniane instytucje to m.in. organy Czeskiej Inspekcji Handlowej (Česká obchodní inspekce) w odniesieniu do towarów i usług, Czeska Inspekcja ds. Rolnictwa i Żywności (Státní zemědělská a potravinářská inspekce) oraz Państwowy Urząd Weterynaryjny (Státní veterinární správa) w odniesieniu do środków spożywczych, a także regionalne ośrodki ds. zdrowia publicznego w odniesieniu do produktów kosmetycznych i artykułów przeznaczonych do kontaktu z żywnością. Ponadto w sprawach pracowniczych organami właściwymi

są: Państwowa Inspekcja Pracy (Státní úřad inspekce práce) i regionalne inspekcje pracy, a w sprawach ochrony środowiska można skontaktować się z Czeską Inspekcją ds. Ochrony Środowiska (Česká inspekce životního prostředí). Właściwość miejscowa tych instytucji obejmuje zwykle wyłącznie terytorium Republiki Czeskiej.

5. Czy w tym kraju nakłada się na europejskie korporacje transnarodowe obowiązek ustanowienia mechanizmów rozpatrywania skarg lub zapewnienia usług mediacji w sprawach naruszeń wynikających z ich działalności gospodarczej? Czy obowiązek ten ma również zastosowanie do naruszeń, które miały miejsce poza Unią Europejską? Czy odpowiada za monitorowanie takich działań w tym kraju? Czy są dostępne oficjalne raporty zawierające informacje o funkcjonowaniu tych systemów?

W prawie czeskim nie nakłada się na europejskie korporacje transnarodowe obowiązku ustanowienia mechanizmów rozpatrywania skarg, zapewnienia usług mediacji w sprawach naruszeń wynikających z ich działalności gospodarczej ani obowiązku monitorowania tej działalności. W związku z tym rząd czeski co najmniej zaleca przedsiębiorstwom, aby rozważyły wdrożenie własnych, wewnętrznych mechanizmów zapewnienia należytej staranności w celu wykrywania i eliminowania ryzyka naruszeń praw człowieka [5]. Mechanizmy te powinny obowiązkowo obejmować grupy zainteresowanych stron, tj. pracowników i obywateli, których sprawy te bezpośrednio dotyczą. Opisane zalecenie rządowe nie jest jednak prawnie wiążące.

6. Czy mam szczególne prawa, jeżeli jestem bezbronną ofiarą i chcę dochodzić roszczeń z tytułu naruszeń praw człowieka w kontekście biznesu? Czy przysługuje mi prawo pomocy, a jeżeli tak, to na jakich warunkach? Jakie koszty zostaną pokryte w ramach prawa pomocy? Czy prawo pomocy przysługuje mi na takich samych warunkach, jeżeli nie jestem obywatelem UE i nie mieszkam w UE?

Każdy, kto dochodzi ochrony swoich praw jako strona postępowania cywilnego, może zwrócić się do sądu o wyznaczenie pełnomocnika procesowego. Sąd wyznacza pełnomocnika procesowego, pod warunkiem że strona spełnia przesłanki zwolnienia z opłat sądowych, a wyznaczenie pełnomocnika jest niezbędne do celów ochrony interesów tej strony. Jednocześnie sąd powołuje adwokata wyłącznie wówczas, gdy wymaga tego ochrona interesów strony (w szczególności w przypadku bardziej złożonych postępowań), lub w sprawach, w których obowiązuje przymus adwokacki (lub notarialny).

W postępowaniu karnym ofiary przestępstw otrzymują pomoc specjalistyczną, w tym pomoc psychologiczną, społeczną, prawną, informacje prawne i możliwość skorzystania z programów sprawiedliwości naprawczej. Ofiara ma również prawo dostępu do informacji na temat sprawy, w której padła ofiarą przestępstwa. Prawo pomocy obejmuje m.in. reprezentację w postępowaniu przed sądem i innymi organami, udzielanie porad prawnych, sporządzanie pism procesowych i opracowywanie analiz prawnych.

Ofiara, która poniosła ciężki uszczerbek na zdrowiu wskutek przestępstwa popełnionego umyślnie, oraz pozostający przy życiu bliski ofiary, która zmarła wskutek przestępstwa, mogą wystąpić o pomoc prawną udzielaną nieodpłatnie lub za obniżoną opłatą. Sąd przyznaje pomoc prawną udzielaną nieodpłatnie lub za obniżoną opłatą, jeżeli ofiara lub jej pozostający przy życiu bliski wykaże, że jej/jego sytuacja finansowa nie pozwala na pokrycie kosztów ustanowienia pełnomocnika procesowego. Sąd przyznaje taką pomoc również wtedy, gdy ofiara lub jej pozostający przy życiu bliski wnieśli o odszkodowanie, a reprezentacja przez pełnomocnika procesowego nie jest wyraźnie zbędna. Ponadto nieodpłatną pomoc prawną przyznaje się – na wniosek – najbardziej bezbronnym ofiarom, w tym: dzieciom, osobom w podeszłym wieku, osobom niepełnosprawnym oraz ofiarom przestępstw określonych w przepisach prawa, w tym ofiarom handlu ludźmi. Zasadniczo osoby te mają prawo do otrzymania nieodpłatnej pomocy specjalisty i dodatkowe prawa szczególne, np. prawo do ubiegania się o zakaz wszelkich kontaktów sprawcy z ofiarą i prawo do ochrony podczas przesłuchania lub składania zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa.

Osoby będące w sporze z osobą zamieszkałą lub mającą siedzibę poza terytorium Republiki Czeskiej, których sytuacja finansowa nie pozwala na pokrycie kosztów postępowania sądowego, mogą ubiegać się o pomoc prawną w sporach transgranicznych na podstawie dyrektywy dotyczącej pomocy prawnej w sporach transgranicznych. Pomoc taka obejmuje przedprocesową pomoc prawną służącą rozstrzygnięciu sporu przed wniesieniem sprawy do sądu, pomoc prawną w trakcie wnoszenia sprawy do sądu oraz reprezentowanie w sądzie, a także pomoc w zakresie kosztów postępowania lub zwolnienie z tych kosztów.

Osoby, które nie są obywatelami Unii i nie zamieszkują w UE, ale są ofiarami naruszeń praw człowieka w związku z działalnością gospodarczą prowadzoną na terenie Republiki Czeskiej, mają dostęp do pomocy prawnej na tych samych zasadach co obywatele Republiki Czeskiej.

[1] § 43 ust. 3 ustawy nr 141/1961 o postępowaniu karnym (kodeks postępowania karnego)

[2] § 168 ust. 1 i § 168 ust. 2 lit. d) kodeksu karnego (handel ludźmi)

[3] § 168 ust. 1 i § 168 ust. 2 lit. e) kodeksu karnego (handel ludźmi)

[4] § 342 ust. 1 kodeksu karnego (nielegalne zatrudnianie cudzoziemców)

[5] Krajowy plan działania na rzecz biznesu i praw człowieka na lata 2017–2022 (Národní akční plán pro byznys a lidská práva na období 2017–2022), s. 30
Ostatnia aktualizacja: 28/07/2020

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwe państwo członkowskie. Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. Komisja Europejska nie przyjmuje żadnej odpowiedzialności w odniesieniu do danych lub informacji, które niniejszy dokument zawiera, lub do których się odnosi. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

Biznes a prawa człowieka - Dania

1. Z jakiej ochrony sądowej korzystam w tym kraju jako ofiara naruszeń praw człowieka w kontekście biznesu? Czy ta ochrona obejmuje odszkodowanie?

Ochronę prawną przed naruszeniami praw człowieka zapewniono w europejskiej konwencji praw człowieka, Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej oraz ustawie zasadniczej Królestwa Danii (Danmarks Riges Grundlov). Wśród naruszeń praw człowieka nie wyróżnia się naruszeń w kontekście biznesu.

Europejska konwencja praw człowieka

Europejską konwencję praw człowieka transponowano do prawa duńskiego w drodze ustawy nr 285 z dnia 29 kwietnia 1992 r. Zgodnie z duńskim orzecznictwem na organy publiczne można nałożyć obowiązek wypłaty odszkodowania lub zadośćuczynienia za wszelkie naruszenia europejskiej konwencji praw człowieka. Według duńskiego orzecznictwa odpowiedzialność w tym zakresie przypisuje się obiektywnie i stosuje się w takich przypadkach przepisy ogólne duńskiego prawa w zakresie odszkodowania/zadośćuczynienia.

Karta praw podstawowych Unii Europejskiej

Wdrażając prawo Unii, wszystkie organy duńskie muszą przestrzegać Karty praw podstawowych Unii Europejskiej. Ponadto sądy duńskie muszą zapewnić niezbędny dostęp do wymiaru sprawiedliwości, aby zagwarantować skuteczną ochronę praw w obszarach podlegających prawu Unii. Dotyczy to również Karty praw podstawowych Unii Europejskiej.

Ustawa zasadnicza Królestwa Danii

W rozdziałach VII i VIII konstytucji duńskiej przewidziano szereg wolności i praw człowieka. Wolności osobiste obejmują: ochronę wolności osobistej (§ 71), nienaruszalność mieszkania i tajemnicę komunikowania się (§ 72), prawo własności (§ 73), wolność wyznania i prawo do bycia niedyskryminowanym (§ 67, § 68 i § 70). Wolności polityczne obejmują: wolność słowa (§ 77), wolność zrzeszania się (§ 78) i wolność zgromadzeń (§ 79). W konstytucji przewidziano również wolny i równy dostęp do zawodu (§ 74), prawo do otrzymania pomocy społecznej (§ 75) oraz prawo do bezpłatnej nauki w szkołach podstawowych i wyboru szkoły (§ 76).

W § 73 konstytucji określono podstawę prawną prawa do otrzymania pełnego odszkodowania za wywłaszczenie, które wypłaca się z tytułu szkody finansowej poniesionej na skutek wywłaszczenia.

2. Czy w tym kraju istnieją specjalne przepisy dotyczące rażących przypadków łamania praw człowieka? Czy przepisy te mają zastosowanie do przestępstw przeciwko środowisku lub poważnych przypadków wyzysku pracowników?

Na szczeblu krajowym ani międzynarodowym nie przewidziano żadnych przepisów szczególnych dotyczących rażących przypadków łamania praw człowieka. W ocenie naruszeń praw człowieka stosuje się jednak zasadę proporcjonalności, uwzględniając m.in. powagę naruszenia. Ochronę prawną przed naruszeniami praw człowieka zapewniono w europejskiej konwencji praw człowieka, Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej oraz ustawie zasadniczej Królestwa Danii.

3. Jestem ofiarą naruszenia praw człowieka wynikającego z działalności europejskiej korporacji transnarodowej, które miało miejsce poza Unią Europejską. Czy mam dostęp do wymiaru sprawiedliwości w tym kraju, jeżeli nie jestem obywatelem UE lub nie mieszkam w UE? Na jakich warunkach mogę wysuwać roszczenia w związku z naruszeniem moich praw? Gdzie mogę znaleźć dodatkowe informacje?

Co do zasady w Danii każda osoba fizyczna może wnieść sprawę do sądu krajowego. Dotyczy to zarówno obywateli Unii, jak i obywateli państw trzecich. Więcej informacji na temat tego, jak wnieść sprawę do sądu, można znaleźć na stronie internetowej: <http://www.domstol.dk/>.

4. Czy rzecznicy praw człowieka, organy ds. równości lub krajowe instytucje praw człowieka pomagają ofiarom naruszeń praw człowieka dokonywanych przez europejskie korporacje transnarodowe poza Unią Europejską? Czy organy te mogą zbadać moją sprawę, jeżeli nie jestem obywatelem UE i nie mieszkam w UE? Czy w tym kraju są inne służby (takie jak inspektorat ochrony środowiska lub inspekcja pracy), które mogą zbadać moją sprawę? Gdzie mogę znaleźć informacje o moich prawach?

Duński Instytut Praw Człowieka (Institut for Menneskerettigheder), będący krajowym organem ds. praw człowieka, ma na celu promowanie i ochronę praw człowieka, między innymi przez doradzenie duńskiemu parlamentowi (Folketinget), duńskiemu rządowi, innym organom publicznym i prywatnym zainteresowanym stronom w zakresie praw człowieka oraz zarządzanie informacjami na temat praw człowieka. Duński Instytut Praw Człowieka może również pomagać ofiarom dyskryminacji w składaniu skarg dotyczących dyskryminacji, z należyтым uwzględnieniem praw ofiar, stowarzyszeń, organizacji i innych osób prawnych.

Duński parlamentarny Rzecznik Praw Obywatelskich zasadniczo rozpoznaje wyłącznie skargi na działanie organów administracji publicznej.

W Danii ustanowiono odrębne mechanizmy postępowania w przypadkach naruszeń praw człowieka w kontekście biznesu, które obejmują m.in. sądy duńskie, Sąd Pracy (Arbejdsretten), Krajowy Urząd ds. Wypadków przy Pracy i Chorób Zawodowych (Arbejdsskadestyrelsen), Komisję ds. Równego Traktowania (Ligebehandlingsnævnet) czy Urząd ds. Mediacji i Rozpoznawania Skarg w zakresie Odpowiedzialnego Prowadzenia Działalności Gospodarczej (Mægling- og klageinstitutionen for ansvarlig virksomhedsadfærd, MKI). W sprawach dotyczących rynku pracy strony zawierają niekiedy poufne ugody, które mogą mieć znaczenie dla praw człowieka.

5. Czy w tym kraju nakłada się na europejskie korporacje transnarodowe obowiązek ustanowienia mechanizmów rozpatrywania skarg lub zapewnienia usług mediacji w sprawach naruszeń wynikających z ich działalności gospodarczej? Czy obowiązek ten ma również zastosowanie do naruszeń, które miały miejsce poza Unią Europejską? Kto odpowiada za monitorowanie takich działań w tym kraju? Czy są dostępne oficjalne raporty zawierające informacje o funkcjonowaniu tych systemów?

W prawie duńskim nie nakłada się na europejskie korporacje transnarodowe obowiązku ustanowienia mechanizmów rozpatrywania skarg ani zapewnienia usług mediacji w sprawach naruszeń wynikających z ich działalności gospodarczej.

Dania ustanowiła na mocy prawa Urząd ds. Mediacji i Rozpoznawania Skarg w zakresie Odpowiedzialnego Prowadzenia Działalności Gospodarczej (MKI), który działa na rzecz stworzenia ram mediacji, dialogu i rozstrzygania sporów.

MKI jest duńskim krajowym punktem kontaktowym OECD i ma za zadanie rozpatrywać skargi dotyczące domniemanego nieodpowiedzialnego zachowania m.in. przedsiębiorstw duńskich w Danii i za granicą, np. w ramach stosunków biznesowych przedsiębiorstwa, oraz oferować usługi w zakresie mediacji między ofiarą a stroną, której dotyczy skarga. MKI rozpoznaje skargi i może oferować mediację w sprawach dotyczących naruszeń Wytycznych OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych, w tym w sprawach dotyczących praw człowieka, praw pracowniczych, międzynarodowych norm środowiskowych i korupcji. MKI publikuje coroczne sprawozdania ze swojej działalności, w tym na temat rozpatrzonych skarg i wszelkich postępowań mediacyjnych. Rozpatrując skargę, MKI może również wydawać oświadczenia publiczne, np. zawierające krytykę postępowania przedsiębiorstwa.

MKI jest niezależną instytucją uprawnioną do rozpoznawania spraw z urzędu, ale nie nadzoruje działalności przedsiębiorstw duńskich.

6. Czy mam szczególne prawa, jeżeli jestem bezbronną ofiarą i chcę dochodzić roszczeń z tytułu naruszeń praw człowieka w kontekście biznesu? Czy przysługuje mi prawo pomocy, a jeżeli tak, to na jakich warunkach? Jakie koszty zostaną pokryte w ramach prawa pomocy? Czy prawo pomocy przysługuje mi na takich samych warunkach, jeżeli nie jestem obywatelem UE i nie mieszkam w UE?

Ofiarom naruszeń praw człowieka w kontekście biznesu nie przysługują żadne szczególne prawa (zob. odpowiedź na pytanie 1). W Danii przewidziano dwa rodzaje pomocy prawnej finansowanej przez Skarb Państwa: pomoc w zakresie kosztów postępowania (*fri proces*) i państwową pomoc prawną (*offentlig retshjælp*). Aby uzyskać pomoc prawną, nie trzeba być obywatelem duńskim ani obywatelem Unii.

Pomoc w zakresie kosztów postępowania

Jeżeli wniosek o pomoc w zakresie kosztów postępowania zostanie uwzględniony, wszystkie koszty wnioskodawcy pokrywa Skarb Państwa. O pomoc w zakresie kosztów postępowania może ubiegać się m.in. osoba, której dochód nie przekracza limitu dochodowego określonego w § 325 ust. 3–5 kodeksu postępowania cywilnego (*retsplejeloven*) oraz która nie wykupiła polisy ubezpieczeniowej pokrywającej pomoc prawną ani innej polisy ubezpieczeniowej obejmującej koszty postępowania. Limity dochodowe są zwiększane co roku; zob. § 328 ust. 2 kodeksu postępowania cywilnego. W 2019 r. dochód wnioskodawcy żyjącego samotnie nie mógł przekraczać 329 000 koron duńskich; w przypadku wnioskodawców żyjących w związku łączny dochód obu osób nie może przekraczać 418 000 koron duńskich.

Innym warunkiem koniecznym jest istnienie uzasadnionych podstaw do wszczęcia postępowania; zob. § 328 ust. 2 kodeksu postępowania cywilnego.

W § 327 kodeksu postępowania cywilnego wymieniono jednak szczególne rodzaje postępowań, w których nie obowiązuje wymóg istnienia uzasadnionych podstaw do wszczęcia postępowania. Wówczas wniosek o pomoc w zakresie kosztów postępowania musi zostać uwzględniony, o ile wnioskodawca spełnia warunki finansowe określone w § 325. Nie oznacza to jednak, że zostanie uwzględnione powództwo w sprawie; zob. § 327 ust. 4.

Państwowa pomoc prawna

Pomocy prawnej udziela się w trzech etapach; zob. § 323 kodeksu postępowania cywilnego, zarządzenie wykonawcze (*bekendtgørelse*) nr 1503 z dnia 18 grudnia 2019 r. w sprawie państwowej pomocy prawnej udzielanej przez adwokata. Każdy ma prawo do najbardziej podstawowych (nieodpłatnych) porad ustnych w zakresie kwestii prawnych istotnych dla sporu oraz w zakresie praktycznych i finansowych możliwości wytoczenia powództwa (krok 1).

Osoby, które spełniają warunki finansowe do uzyskania pomocy w zakresie kosztów postępowania, mają również prawo do nieodpłatnej pomocy prawnej w pewnym wymiarze w postaci porad i pomocy w sporządzeniu pism procesowych, w tym wniosków o pomoc w zakresie kosztów postępowania (etap 2).

Jeżeli w sporze możliwe jest osiągnięcie ugody między stronami z pomocą adwokata, wnioskodawca ma również prawo do uzyskania nieodpłatnej pomocy prawnej w pewnym wymiarze od adwokata (etap 3).

W 2019 r. opłata za pomoc prawną udzielaną przez adwokata na etapie 2 wynosiła 1 040 koron duńskich (z VAT). Państwo pokrywa 75% tej kwoty, a pozostałą część uiszcza osoba ubiegająca się o pomoc prawną. Opłata za pomoc prawną udzielaną przez adwokata na etapie 3 wynosi 2 390 koron duńskich (z VAT). Państwo i wnioskodawca pokrywają po połowie tej kwoty. Państwo pokrywa jednak pełną kwotę pomocy prawnej, jeżeli złożono wniosek o pomoc w zakresie kosztów postępowania.

Zasadniczo nie można jednak ubiegać się o dofinansowanie pomocy prawnej ze Skarbu Państwa na etapach 2 i 3, jeżeli od początku wiadomo, że koszty postępowania przekroczą odpowiednio 1 040 koron duńskich lub 2 390 koron duńskich. Ponadto dofinansowanie pomocy prawnej ze Skarbu Państwa na etapach 2 i 3 obejmuje wyłącznie te opłaty, których nie obejmuje polisa ubezpieczeniowa pokrywająca pomoc prawną ani inna polisa ubezpieczeniowa.

Ostatnia aktualizacja: 28/12/2020

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwe państwo członkowskie. Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. Komisja Europejska nie przyjmuje żadnej odpowiedzialności w odniesieniu do danych lub informacji, które niniejszy dokument zawiera, lub do których się odnosi. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

Biznes a prawa człowieka - Niemcy

1. Z jakiej ochrony sądowej korzystają ofiary naruszeń praw człowieka w kontekście biznesu? Czy ta ochrona obejmuje odszkodowanie?

a) Prawo cywilne

Każdy, kto ma poczucie, że jego prawa zostały naruszone wskutek działań niemieckiego przedsiębiorstwa, może wytoczyć powództwo przeciwko takiemu przedsiębiorstwu przed niemiecki sąd cywilny. Sędem właściwym jest co do zasady sąd, w którego okręgu znajduje się siedziba statutowa pozwanego przedsiębiorstwa. Siedziba statutowa przedsiębiorstwa to siedziba wskazana w jego dokumentach statutowych, miejsce, w którym ma ono swoją siedzibę główną, lub jego główne miejsce prowadzenia działalności. Jurysdykcja krajowa sądów niemieckich ma swoje źródło w przepisach rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (wersja przekształcona rozporządzenia Bruksela I). Więcej informacji na temat tego rozporządzenia można znaleźć [tutaj](#). Jeżeli siedziba statutowa pozwanego przedsiębiorstwa nie znajduje się na terytorium Unii Europejskiej ani na terytorium państwa będącego stroną konwencji lugańskiej o jurysdykcji i uznawaniu oraz wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych z dnia 30 października 2007 r., jurysdykcja krajowa sądów niemieckich może mieć swoje źródło w przepisach niemieckiego prawa cywilnego procesowego, w szczególności w kodeksie postępowania cywilnego (Zivilprozessordnung, ZPO). Na przykład zgodnie z § 32 kodeksu sprawa może zostać wniesiona do rozpoznania przez sąd niemiecki, jeżeli czyn niedozwolony przynajmniej częściowo popełniono w Niemczech. Czyn uznaje się za popełniony zarówno w miejscu, w którym nastąpiło zdarzenie powodujące szkodę (*Handlungsort*), jak i w miejscu, w którym doszło do naruszenia prawnie chronionego prawa osoby, która doznała szkody (*Erfolgort*). Powyższe postanowienia dotyczące jurysdykcji mają również zastosowanie w odniesieniu do postępowań wszczynanych przez osoby niebędące obywatelami Unii, które nie zamieszkują na terytorium Unii Europejskiej.

Kwestie związane z prawem krajowym mającym zastosowanie w przypadku roszczeń z tytułu czynu niedozwolonego regulują przepisy rozporządzenia (WE) nr 864/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lipca 2007 r. dotyczącego prawa właściwego dla zobowiązań pozazumownych (rozporządzenie Rzym II). Rozporządzenie to stanowi, że co do zasady prawem właściwym jest prawo państwa, w którym powstaje szkoda, niezależnie od tego, w jakim państwie miało miejsce zdarzenie powodujące szkodę, oraz niezależnie od tego, w jakim państwie lub państwach występują skutki pośrednie tego zdarzenia (art. 4 ust. 1 rozporządzenia Rzym II). Więcej informacji na temat prawa właściwego można znaleźć [tutaj](#).

W przepisach niemieckiego prawa cywilnego procesowego przewidziano instrumenty umożliwiające zbiorcze rozpoznawanie powództw wytoczonych przez różnych powodów, np. współuczestnictwo w sporze (*Streitgenossenschaft*) (zob. § 59 i nast. kodeksu). Zgodnie z § 59 kodeksu postępowania cywilnego kilka osób może wspólnie występować po stronie powodowej lub pozwanej, jeżeli stanowią jedną wspólnotę prawną w odniesieniu do przedmiotu sporu lub jeżeli przysługujące im prawo lub spoczywający na nich obowiązek wywodzi się z tej samej przesłanki faktycznej lub prawnej.

W 2018 r. w Niemczech wprowadzono możliwość wystąpienia o wydanie deklaracyjnego orzeczenia ustalającego (*Musterfeststellungsklage*) w sprawach, w których działalność przedsiębiorstwa doprowadziła do naruszenia praw dużej liczby konsumentów. Stowarzyszenia na rzecz ochrony konsumentów dysponujące szczególnymi uprawnieniami w tym zakresie mogą – pod pewnymi warunkami – zwrócić się o wydanie deklaracyjnego orzeczenia ustalającego dotyczącego kluczowych kwestii faktycznych i prawnych, które stanowią podstawę roszczeń wszystkich konsumentów. Złożenie wniosku o wydanie deklaracyjnego orzeczenia ustalającego wstrzymuje bieg terminu przedawnienia indywidualnych roszczeń konsumentów wpisanych do rejestru roszczeń (oznacza to, że konsumenci mogą poczekać na rozpatrzenie tego wniosku bez ryzyka utraty przysługujących im praw). Konsumenci mogą rejestrować swoje roszczenia w rejestrze roszczeń nieodpłatnie. Deklaracyjne orzeczenie ustalające (dotyczące kluczowych kwestii faktycznych i prawnych) jest wiążące zarówno dla przedsiębiorstwa, jak i dla konsumentów figurujących w rejestrze. Po wydaniu korzystnego dla konsumentów deklaracyjnego orzeczenia ustalającego przedsiębiorstwo będzie prawdopodobnie skłonne wypłacić odszkodowanie dobrowolnie. Jeżeli przedsiębiorstwo nie wypłaci odszkodowania dobrowolnie, konsumenci figurujący w rejestrze roszczeń mogą dochodzić swoich roszczeń przed sądem lub w trybie pozasądowym na podstawie wydanego deklaracyjnego orzeczenia ustalającego.

b) Ustawa o przestępstwach administracyjnych

Zgodnie z ustawą o przestępstwach administracyjnych (Gesetz über Ordnungswidrigkeiten) na przedsiębiorstwa można nakładać grzywny w wysokości do 10 mln euro, jeżeli np. członek zarządu przedsiębiorstwa popełni przestępstwo w rozumieniu prawa karnego. Dotyczy to również przypadków naruszenia praw człowieka w kontekście biznesu. Dopuszcza się również możliwość nałożenia grzywny w wyższej kwocie, aby zniwelować korzyść gospodarczą, jaką przedsiębiorstwo uzyskało dzięki popełnieniu przestępstwa.

W przyjętej przez rząd niemiecki umowie koalicyjnej dotyczącej 19. kadencji przewidziano reformę przepisów regulujących kary nakładane na przedsiębiorstwa. Obecnie trwają przygotowania do wdrożenia tej reformy.

2. Czy w tym kraju istnieją specjalne przepisy dotyczące rażących przypadków łamania praw człowieka? Czy przepisy te mają zastosowanie do przestępstw przeciwko środowisku lub poważnych przypadków wyzysku pracowników?

W niemieckim prawie dotyczącym odpowiedzialności pozazumownej nie przewidziano żadnych przepisów szczególnych odnoszących się do rażących przypadków łamania praw człowieka. Jeżeli jednak rażący przypadek łamania praw człowieka skutkuje naruszeniem prawnie chronionego prawa osobistego, zastosowanie mogą mieć przepisy ogólne dotyczące odpowiedzialności pozazumownej. Na przykład zgodnie z § 823 ust. 1 kodeksu cywilnego (Bürgerliches Gesetzbuch, BGB) każdy, kto umyślnie lub wskutek zaniedbania naraża na szwank życie, zdrowie, wolność, majątek lub dowolne inne prawo innej osoby w sposób niezgodny z prawem, jest zobowiązany do zapłaty odszkodowania. Jeżeli wyrządzona szkoda wiąże się z utratą życia, doznaniem uszczerbku na zdrowiu, ograniczeniem wolności, poniesieniem straty majątkowej lub naruszeniem dowolnego innego prawa, odpowiedzialność ponosi nie tylko osoba, która bezpośrednio spowodowała szkodę, ale również każdy, kto nie podjął koniecznych i zasadnych działań w celu zapobieżenia wyrządzeniu szkody osobom trzecim, jeżeli takie zaniechanie doprowadziło do powstania ryzyka (*Verkehrssicherungspflicht*).

Ponadto w obszarze prawa prywatnego w zakresie odpowiedzialności za szkody w środowisku przewidziano szczególne przestępstwa podlegające odpowiedzialności na zasadzie ryzyka związane z naruszeniem prawnie chronionych praw osób fizycznych, np. § 1 i nast. ustawy o odpowiedzialności za szkody w środowisku (Umwelthaftungsgesetz), § 25 i nast. ustawy o energii jądrowej (Atomgesetz), § 32 i nast. ustawy o inżynierii genetycznej (Gentechnikgesetz) oraz § 89 ustawy o gospodarce wodnej (Wasserhaushaltsgesetz).

Z punktu widzenia prawa karnego w odniesieniu do rażących przypadków łamania praw człowieka stosuje się również przepisy ogólne dotyczące przestępstw. Poważne formy wyzysku pracowników uznaje się za przestępstwa zagrożone karą na przykład na mocy § 233 kodeksu karnego (Strafgesetzbuch, StGB) (handel ludźmi do celów wyzysku pracowników).

Aby zachować godziwe warunki życia, w szczególności z myślą o przyszłych pokoleniach, środowisko również objęto ochroną na gruncie prawa karnego. W tym zakresie przepisy niemieckiego kodeksu karnego (§ 324 i nast.) obejmują – w ramach pierwotnego prawa karnego (*Kernstrafrecht*) – kompleksową ochronę wody, powietrza i gleb rozumianych jako podstawowe elementy środowiska. Tę podstawową ochronę uzupełniają różnego rodzaju przepisy wtórnego prawa karnego (*Nebenstrafrecht*); obejmuje ona również florę i faunę. Jednocześnie bierze się pod uwagę szeroko zakrojone wymogi przewidziane w prawie Unii, aby zapewnić zgodność z przepisami w zakresie ochrony środowiska w kontekście transgranicznym.

3. Jestem ofiarą naruszenia praw człowieka wynikającego z działalności europejskiej korporacji transnarodowej, które miało miejsce poza Unią Europejską. Czy prawo pomocy przysługuje mi na takich samych warunkach, jeżeli nie jestem obywatelem UE lub nie mieszkam w UE? Na jakich warunkach mogę wysuwać roszczenia w związku z naruszeniem moich praw? Gdzie mogę znaleźć dodatkowe informacje?

Każdy, kto ma poczucie, że jego prawa zostały naruszone wskutek działań niemieckiego przedsiębiorstwa, może wytoczyć powództwo przeciwko takiemu przedsiębiorstwu przed niemiecki sąd cywilny. Sądem właściwym jest co do zasady sąd, w którego okręgu znajduje się siedziba statutowa pozwanego przedsiębiorstwa. Siedziba statutowa przedsiębiorstwa to siedziba wskazana w jego dokumentach statutowych, miejsce, w którym ma ono swoją siedzibę główną, lub jego główne miejsce prowadzenia działalności. Jurysdykcja krajowa sądów niemieckich ma swoje źródło w przepisach rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (wersja przekształcona rozporządzenia Bruksela I). Więcej informacji na temat tego rozporządzenia można znaleźć [tutaj](#). Jeżeli siedziba statutowa pozwanego przedsiębiorstwa nie znajduje się na terytorium Unii Europejskiej ani na terytorium państwa będącego stroną konwencji lugańskiej o jurysdykcji i uznawaniu oraz wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych z dnia 30 października 2007 r., jurysdykcja krajowa sądów niemieckich może mieć swoje źródło w przepisach niemieckiego prawa cywilnego procesowego, w szczególności w kodeksie postępowania cywilnego (Zivilprozessordnung, ZPO). Na przykład zgodnie z § 32 kodeksu sprawa może zostać wniesiona do rozpoznania przez sąd niemiecki, jeżeli czyn niedozwolony przynajmniej częściowo popełniono w Niemczech. Czyn uznaje się za popełniony zarówno w miejscu, w którym nastąpiło zdarzenie powodujące szkodę (*Handlungsort*), jak i w miejscu, w którym doszło do naruszenia prawnie chronionego prawa osoby, która doznała szkody (*Erfolgort*). Powyższe postanowienia dotyczące jurysdykcji mają również zastosowanie w odniesieniu do postępowań wszczynanych przez osoby niebędące obywatelami Unii, które nie zamieszkują na terytorium Unii Europejskiej.

Kwestie związane z prawem krajowym mającym zastosowanie w przypadku roszczeń z tytułu czynu niedozwolonego regulują przepisy rozporządzenia (WE) nr 864/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lipca 2007 r. dotyczącego prawa właściwego dla zobowiązań pozaumownych (rozporządzenie Rzym II). Rozporządzenie to stanowi, że co do zasady prawem właściwym jest prawo państwa, w którym powstaje szkoda, niezależnie od tego, w jakim państwie miało miejsce zdarzenie powodujące szkodę, oraz niezależnie od tego, w jakim państwie lub państwach występują skutki pośrednie tego zdarzenia (art. 4 ust. 1 rozporządzenia Rzym II). Więcej informacji na temat prawa właściwego można znaleźć [tutaj](#).

Więcej informacji można znaleźć [tutaj](#).

4. Czy rzecznicy praw człowieka, organy ds. równości lub krajowe instytucje praw człowieka pomagają ofiarom naruszeń praw człowieka dokonywanych przez europejskie korporacje transnarodowe poza Unią Europejską? Czy prawo pomocy przysługuje mi na takich samych warunkach, jeżeli nie jestem obywatelem UE lub nie mieszkam w UE? Czy w tym kraju są inne służby (takie jak inspektorat ochrony środowiska lub inspekcja pracy), które mogą podjąć działania w mojej sprawie? Gdzie mogę znaleźć informacje o moich prawach?

Niemiecki Krajowy Punkt Kontaktowy (KPK) ds. Wytycznych OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych (Nationale Kontaktstelle für die OECD-Leitsätze, NKS) pełni funkcję pozasądowego organu odpowiedzialnego za rozpoznawanie skarg. Punkt ten działa przy Federalnym Ministerstwie Gospodarki i Energii; jego zadaniem jest podnoszenie poziomu znajomości wytycznych OECD i dążenie do skutecznego ich wdrażania. Każdy, kto jest w stanie uprawdopodobnić posiadanie prawnie uzasadnionego interesu, może wnieść do punktu kontaktowego skargę dotyczącą potencjalnego naruszenia wytycznych OECD przez przedsiębiorstwo wielonarodowe. Punkt kontaktowy rozpatruje otrzymane skargi i, jeżeli uzna je za zasadne, oferuje stronom zaangażowanym w sprawę wsparcie w postaci możliwości skorzystania z procedury pojednawczej lub mediacyjnej, aby ułatwić im osiągnięcie porozumienia w spornej kwestii. Punkt kontaktowy jest odpowiedzialny m.in. za rozpoznawanie skarg dotyczących niedostatecznego poszanowania praw człowieka i niewystarczającego uwzględnienia problematyki praw człowieka w przeprowadzaniu analizy ryzyka przedsiębiorstwa, zgodnie z definicją przedstawioną w wytycznych OECD. Zmieniona wersja wytycznych OECD z 2011 r., która zawiera konkretne zalecenia dotyczące poszanowania praw człowieka przez przedsiębiorstwa, opiera się bezpośrednio na Wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka.

Punkt kontaktowy OECD koordynuje swoje działania z Międzyministerialnym Komitetem ds. Wytycznych OECD i podejmuje decyzje w porozumieniu z tym komitetem. W komitecie zasiadają przedstawiciele siedmiu innych ministerstw federalnych. Kolejne forum wymiany informacji w tej dziedzinie stanowi Grupa Robocza ds. Wytycznych OECD. Poza przedstawicielami wszystkich ministerstw federalnych zrzeszonych w ramach Międzyministerialnego Komitetu ds. Wytycznych OECD wśród członków wspomnianej grupy roboczej znajdują się przedstawiciele stowarzyszeń przedsiębiorców, związków zawodowych i organizacji pozarządowych.

Więcej informacji na temat procedury składania skarg do niemieckiego punktu kontaktowego OECD (uwzględniając informacje na temat wniesionych skarg i podjętych w związku z nimi działań następczych) można uzyskać na stronie internetowej [punktu kontaktowego](#).

5. Czy w tym kraju nakłada się na europejskie korporacje transnarodowe obowiązek ustanowienia mechanizmów rozpatrywania skarg lub zapewnienia usług mediacji w sprawach naruszeń wynikających z ich działalności gospodarczej? Czy obowiązek ten ma również zastosowanie do naruszeń, które miały miejsce poza Unią Europejską? Kto odpowiada za monitorowanie takich mechanizmów rozpatrywania skarg lub usług mediacji? Czy są dostępne oficjalne raporty dotyczące funkcjonowania tych mechanizmów i usług?

W „Krajowym planie działania na rzecz biznesu i praw człowieka na lata 2016–2020” (KPD) rząd federalny poinformował, iż oczekuje, że wszystkie przedsiębiorstwa odpowiednio uwzględnią procesy analizy praw człowieka w swojej działalności gospodarczej prowadzonej w Niemczech i na całym świecie, tj. również poza granicami UE. Oczekiwano, że nie ma formy przepisu prawnego. W KPD zdefiniowano analizę praw człowieka pod kątem pięciu kluczowych elementów – jednym z nich jest ustanowienie przez przedsiębiorstwa mechanizmów rozpatrywania skarg.

W tym kontekście w KPD zwrócono uwagę na istotną rolę pozarządowych mechanizmów rozpatrywania skarg oraz zachęcono przedsiębiorstwa do korzystania z takich mechanizmów bądź ich ustanawiania. W KPD ustanowiono szereg wymogów dotyczących ustanawiania i funkcjonowania pozarządowych mechanizmów rozpatrywania skarg. Na przykład struktura mechanizmu rozpatrywania skarg powinna być różna dla różnych grup docelowych. Przy ustanawianiu nowych mechanizmów i korzystaniu z mechanizmów już istniejących należy zadbać o to, aby gwarantowały one sprawiedliwą, zrównoważoną i przewidywalną procedurę, z której może skorzystać każdy, kogo może dotyczyć potencjalne naruszenie. Procedura ta

powinna zapewniać jak największą przejrzystość względem zaangażowanych stron i powinna być zgodna z międzynarodowymi standardami praw człowieka. Szereg niemieckich przedsiębiorstw ustanowiło już wewnętrzne lub sektorowe mechanizmy rozpatrywania skarg, aby zapewnić swoim pracownikom i osobom spoza przedsiębiorstwa możliwość zgłaszania przypadków naruszenia praw człowieka.

Rząd federalny monitoruje stopień wdrożenia procedur analizy praw człowieka przez przedsiębiorstwa za pomocą dorocznej ankiety przeprowadzanej w latach 2018–2020 zgodnie z normami naukowymi. Wspomniana ankieta dostarczy danych empirycznych na temat tego, czy przedsiębiorstwa zatrudniające więcej niż 500 pracowników ustanowiły mechanizmy rozpatrywania skarg i czy mechanizmy te spełniają swoją funkcję. Wyniki monitorowania KPD są również istotne w kontekście prowadzonej przez rząd federalny debaty dotyczącej działań następczych, które należy podjąć w związku z aktualnym KPD. Jeżeli wyniki monitorowania KPD wykażą, że przewidziane w KPD wymogi w zakresie analizy ryzyka przedsiębiorstw spełnia mniej niż 50% zainteresowanych przedsiębiorstw, rząd federalny – działając zgodnie z KPD – rozważy podjęcie dalszych kroków w tym zakresie, łącznie ze środkami legislacyjnymi. Umowa koalicyjna obecnego rządu federalnego stanowi również, że – w zależności od wyniku kompleksowego i skutecznego przeglądu KPD – rząd federalny może podjąć stosowne działania legislacyjne i opowiedzieć się za uregulowaniem tej kwestii na szczeblu unijnym.

Członkowie Partnerstwa na rzecz Zrównoważonego Sektora Włókienniczego, które zrzesza wiele zainteresowanych stron, przywiązują niezwykle dużą wagę do zapewnienia skutecznych mechanizmów rozpatrywania skarg na całej długości globalnych łańcuchów wartości i dostaw. Dlatego też poszczególni członkowie partnerstwa wymieniają się informacjami i najlepszymi praktykami w tym zakresie w ramach grupy ekspertów ds. mechanizmów rozpatrywania skarg. Ponadto Partnerstwo na rzecz Zrównoważonego Sektora Włókienniczego nawiązało współpracę z Fair Wear Foundation aktywnie działającą w obszarze mechanizmów rozpatrywania skarg w siedmiu państwach produkujących wyroby włókiennicze.

W ramach niemieckiej współpracy na rzecz rozwoju wspiera się obecnie projekty służące poprawie warunków pracy w sektorze włókienniczym w Bangladeszu, Mjanmie/Birmie i Pakistanie. Działania podejmowane w kontekście tych projektów obejmują również opracowywanie i wdrażanie strategii na rzecz skutecznych mechanizmów rozpatrywania skarg.

W ramach podejścia do problematyki praw człowieka przyjętego przez Federalne Ministerstwo Współpracy Gospodarczej i Rozwoju organizacje rządowe wdrażające niemieckie inicjatywy w zakresie współpracy na rzecz rozwoju ustanowiły mechanizmy rozpatrywania skarg: przedsiębiorstwo państwowe Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit GmbH (GIZ) oraz KfW Entwicklungsbank, będący bankiem prorozwojowym i instytucją prawa publicznego, stosują mechanizmy rozpatrywania skarg dotyczących łamania praw człowieka od 2013 r. W 2017 r. w ich ślady poszły dwa organy federalne wyższego szczebla: Federalny Instytut Nauk Geologicznych i Zasobów Naturalnych (Bundesanstalt für Geowissenschaften und Rohstoffe, BGR) oraz Krajowy Instytut Metrologii (Physikalisch-Technische Bundesanstalt, PTB).

Mechanizmy rozpatrywania skarg są publicznie dostępne i służą również rozpatrywaniu skarg dotyczących działań podejmowanych poza granicami Unii Europejskiej. Na wniosek ministerstwa GIZ, KfW, BGF i PTB przekazują mu informacje na temat otrzymanych skarg.

W 2014 r. Deutsche Investitions- und Entwicklungsgesellschaft mbH (DEG), spółka zależna KfW, również ustanowiła własny mechanizm rozpatrywania skarg.

W Niemczech można skorzystać z następujących mechanizmów pozasądowego rozstrzygania sporów (aby zapoznać się z informacjami na temat postępowań przed Krajowym Punktem Kontaktowym ds. Wytycznych OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych, zob. odpowiedź na pytanie 4): w postępowaniu mediacyjnym wyznacza się osobę trzecią pełniącą wyłącznie funkcję mediatora w sporze; osoba ta nie posiada żadnych uprawnień decyzyjnych. Mediacja to łatwo dostępna metoda rozwiązywania konfliktów, która nie jest co do zasady powiązana z żadnym konkretnym obszarem. Dlatego też można ją stosować we wszystkich obszarach, w których mogą pojawić się konflikty;

w Niemczech można również skorzystać z mechanizmu rozstrzygania sporów, w ramach którego osoba trzecia przedstawia stronom (niewiązącą) propozycję decyzji. Szczególną formę rozstrzygania sporów dotyczących umów konsumenckich reguluje ustawa o alternatywnych metodach rozwiązywania sporów w sprawach konsumenckich (Gesetz über die alternative Streitbeilegung in Verbrauchersachen, VSBG). Ustawa ta zapewnia konsumentom dostęp do praktycznej i nieodpłatnej metody rozstrzygania sporów; umożliwiła również przedsiębiorstwom korzystanie z mechanizmu rozpatrywania skarg konsumentów w sposób, który poprawia ich wizerunek i pozwala uniknąć sporów sądowych.

Ponadto istnieje możliwość zwrócenia się do sądu polubownego, jeśli strony wyrażą na to zgodę.

Więcej informacji na temat możliwości mediacji można znaleźć [tutaj](#).

6. Czy mam szczególne prawa jako bezbronna ofiara naruszeń praw człowieka w kontekście biznesu? Na jakich warunkach przysługuje mi prawo pomocy? Jakiekoszty zostaną pokryte w ramach prawa pomocy? Czy prawo pomocy przysługuje mi na takich samych warunkach, jeżeli nie jestem obywatelem UE lub nie mieszkam w UE?

W niemieckim kodeksie postępowania cywilnego przewidziano szereg mechanizmów służących zapewnieniu łatwiejszego dostępu do niemieckich sądów orzekających w sprawach cywilnych. Powodowie mogą na przykład wystąpić z wnioskiem o pomoc prawną, jeżeli nie dysponują środkami na pokrycie kosztów postępowania (§ 114 i nast. kodeksu). Po zbadaniu sytuacji osobistej i finansowej powoda oraz po dokonaniu oceny szans na pomyślne rozpoznanie wytoczonego powództwa przez sąd koszty sądowe i honoraria adwokackie pokrywa się w całości lub w części w zależności od potrzeb powoda, pod warunkiem że powództwo nie sprawia wrażenia wytoczonego w złej wierze. O pomoc prawną w postępowaniu przed sądem w Niemczech mogą również wystąpić osoby fizyczne będące obywatelami państw trzecich. Osoby prawne mające swoją siedzibę statutową w UE – np. stowarzyszenia zrzeszające ofiary – mogą otrzymać pomoc prawną na warunkach przewidzianych w niemieckim kodeksie postępowania cywilnego.

Celem dyrektywy 2003/8/WE jest usprawnienie dostępu do wymiaru sprawiedliwości w sporach transgranicznych poprzez ustanowienie minimalnych wspólnych zasad odnoszących się do pomocy prawnej w sporach o tym charakterze.

Ostatnia aktualizacja: 28/07/2020

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwe państwo członkowskie. Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej.

Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. Komisja Europejska nie przyjmuje żadnej odpowiedzialności w odniesieniu do danych lub informacji, które niniejszy dokument zawiera, lub do których się odnosi.

Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

Biznes a prawa człowieka - Grecja

1. Z jakiej ochrony sądowej korzystam w tym kraju jako ofiara naruszeń praw człowieka w kontekście biznesu? Czy ta ochrona obejmuje odszkodowanie?

Art. 8 ¹ ustawy 4443/2016 stanowi, że: „1. W przypadku nieprzestrzegania zasady równego traktowania w kontekście czynności administracyjnej poszkodowanemu zapewnia się, poza ochroną sądową, również ochronę na podstawie art. 24–27 kodeksu postępowania administracyjnego (² ustawa 2690 /1999, seria I nr 45). 2. Rozwiązanie stosunku, w którego kontekście doszło do naruszenia, nie wyklucza objęcia ochroną przed naruszeniem zasady równego traktowania. 3. Osoby prawne, stowarzyszenia lub organizacje, w tym partnerzy społeczni i związki zawodowe, których celem jest m.in. zapewnienie przestrzegania zasady równego traktowania bez względu na rasę, kolor skóry, narodowość lub przynależność do grupy etnicznej, pochodzenie,

religię lub przekonania, niepełnosprawność lub przewlekłą chorobę, wiek, sytuację rodzinną lub status społeczny, orientację seksualną, tożsamość płciową czy cechy płciowe, mogą reprezentować ofiary naruszeń przed sądem oraz przed organami administracji pod warunkiem wyrażenia na to zgody w drodze aktu notarialnego – o ile jest to konieczne – lub dokumentu prywatnego z poświadczeniem podpisu”.

Ponadto art. 11 „Sankcje” tej ustawy stanowi, że: „1. Każdy, kto sprzedając towary lub świadcząc usługi, naruszy określony w niniejszej ustawie zakaz dyskryminacji ze względu na rasę, kolor skóry, narodowość lub przynależność do grupy etnicznej, pochodzenie, religię lub przekonania, niepełnosprawność lub przewlekłą chorobę, wiek, sytuację rodzinną lub status społeczny, orientację seksualną, tożsamość płciową lub cechy płciowe, podlega karze pozbawienia wolności od sześciu (6) miesięcy do trzech (3) lat i karze grzywny w wysokości od tysiąca (1 000) do pięciu tysięcy (5 000) euro. Czyny, o których mowa w niniejszym ustępie, ścigane są z urzędu. 2. Każdy przypadek dyskryminacji – stanowiący naruszenie przepisów niniejszej części – ze względu na rasę, kolor skóry, narodowość lub przynależność do grupy etnicznej, pochodzenie, religię lub przekonania, niepełnosprawność lub przewlekłą chorobę, wiek, sytuację rodzinną lub status społeczny, orientację seksualną, tożsamość płciową lub cechy płciowe ze strony osoby działającej w charakterze pracodawcy na dowolnym etapie poszukiwania pracy lub rekrutacji, w chwili zawarcia stosunku pracy lub odmowy jego zawarcia lub w trakcie trwania stosunku pracy, jego ważności, zmiany lub rozwiązania stanowi naruszenie prawa pracy, które podlega karom administracyjnym nakładanym przez Grecką Inspekcję Pracy (SEPE) na mocy art. 24 ustawy 3996/2011 ([📄 seria I nr 170](#))”.

Ponadto w przypadku naruszenia zasady równego traktowania ze względu na rasę, kolor skóry, narodowość lub przynależność do grupy etnicznej, pochodzenie, religię lub przekonania, niepełnosprawność lub przewlekłą chorobę, wiek, sytuację rodzinną lub status społeczny, orientację seksualną, tożsamość płciową lub cechy płciowe ciężar udowodnienia przed sądem, że nie zaszły okoliczności stanowiące naruszenie tej zasady, spoczywa na stronie przeciwnej lub organie administracji. Zasadniczo strona poszkodowana jest również chroniona przed zwolnieniem lub niewłaściwym zachowaniem w reakcji na złożoną przez nią skargę lub wniosek o przyznanie ochrony prawnej.

2. Czy w tym kraju istnieją specjalne przepisy dotyczące rażących przypadków łamania praw człowieka? Czy przepisy te mają zastosowanie do przestępstw przeciwko środowisku lub poważnych przypadków wyzysku pracowników?

Z art. 78 lit. i) [📄 ustawy 4052/2012](#) wynika, że „szczególny wyzysk w pracy stanowią takie warunki pracy, w tym warunki pracy wynikające z dyskryminacji ze względu na płeć lub z innych względów, które są rażąco nieproporcjonalne w stosunku do warunków pracy legalnie zatrudnionych pracowników, wpływają np. na zdrowie i bezpieczeństwo pracowników oraz naruszają godność ludzką”. Art. 89 ust. 3 stanowi, że „w przypadku nielegalnego zatrudnienia małoletniego bez opieki, który jest obywatelem państwa trzeciego, właściwe organy ścigania podejmują wszystkie niezbędne czynności, aby ustalić tożsamość i obywatelstwo takiego małoletniego oraz określić, czy pozostaje on bez opieki. Ponadto właściwe organy ścigania dokładają starań, aby niezwłocznie określić miejsce pobytu jego rodziny, i natychmiast podejmują niezbędne działania, aby zapewnić małoletniemu przedstawiciela ustawowego oraz, w stosownych przypadkach, pełnomocnika procesowego w postępowaniu karnym. Prokurator właściwy ds. małoletnich lub, w jego braku, właściwy prokurator przy sądzie pierwszej instancji – jeżeli nie ustalono miejsca pobytu rodziny małoletniego lub jeżeli prokurator stwierdził, że w obecnych okolicznościach repatriacja nie służy dobru małoletniego – może nakazać podjęcie wszelkich właściwych działań, aby zapewnić małoletniemu ochronę do czasu wydania wyroku przez sąd; w tym celu w terminie trzydziestu dni prokurator składa wniosek o ustanowienie opiekuna zgodnie z art. 1532, 1534 i 1592 kodeksu cywilnego. 4. Osobom tym zapewnia się odpowiednie warunki bytowe, jeżeli nie dysponują wystarczającymi środkami utrzymania i jeżeli właściwy prokurator przy sądzie pierwszej instancji uzna to za konieczne. 5. Właściwe organy ścigania, organy sądowe i policja w pierwszej kolejności dbają o ochronę i bezpieczeństwo wspomnianych ofiar zgodnie z mającymi zastosowanie przepisami, i o zapewnienie im usług tłumaczenia pisemnego i ustnego, jeżeli ofiary nie mówią po grecku, oraz pouczają je o przysługujących im prawach, dostępnych usługach i wszelkiej dostępnej pomocy prawnej, która może okazać się konieczna”.

3. Jestem ofiarą naruszenia praw człowieka wynikającego z działalności europejskiej korporacji transnarodowej, które miało miejsce poza Unią Europejską. Czy mam dostęp do wymiaru sprawiedliwości w tym kraju, jeżeli nie jestem obywatelem UE lub nie mieszkam w UE? Na jakich warunkach mogę wysuwać roszczenia w związku z naruszeniem moich praw? Gdzie mogę znaleźć dodatkowe informacje?

Nie istnieje taka możliwość.

4. Czy rzecznicy praw człowieka, organy ds. równości lub krajowe instytucje praw człowieka pomagają ofiarom naruszeń praw człowieka dokonywanych przez europejskie korporacje transnarodowe poza Unią Europejską? Czy organy te mogą zbadać moją sprawę, jeżeli nie jestem obywatelem UE i nie mieszkam w UE? Czy w tym kraju są inne służby (takie jak inspektorat ochrony środowiska lub inspekcja pracy), które mogą zbadać moją sprawę? Gdzie mogę znaleźć informacje o moich prawach?

Nie istnieje taka możliwość.

5. Czy w tym kraju nakłada się na europejskie korporacje transnarodowe obowiązek ustanowienia mechanizmów rozpatrywania skarg lub zapewnienia usług mediacji w sprawach naruszeń wynikających z ich działalności gospodarczej? Czy obowiązek ten ma również zastosowanie do naruszeń, które miały miejsce poza Unią Europejską? Kto odpowiada za monitorowanie takich działań w tym kraju? Czy są dostępne oficjalne raporty zawierające informacje o funkcjonowaniu tych systemów?

Grecja nie nakłada na europejskie korporacje transnarodowe obowiązku ustanowienia mechanizmów rozpatrywania skarg ani zapewnienia usług mediacji w sprawach naruszeń wynikających z ich działalności gospodarczej.

6. Czy mam szczególne prawa, jeżeli jestem bezbronną ofiarą i chcę dochodzić roszczeń z tytułu naruszeń praw człowieka w kontekście biznesu? Czy przysługuje mi prawo pomocy, a jeżeli tak, to na jakich warunkach? Jakie koszty zostaną pokryte w ramach prawa pomocy? Czy prawo pomocy przysługuje mi na takich samych warunkach, jeżeli nie jestem obywatelem UE i nie mieszkam w UE?

Z art. 78 lit. i) [📄 ustawy 4052/2012](#) wynika, że „szczególny wyzysk w pracy stanowią takie warunki pracy, w tym warunki pracy wynikające z dyskryminacji ze względu na płeć lub z innych względów, które są rażąco nieproporcjonalne w stosunku do warunków pracy legalnie zatrudnionych pracowników, wpływają np. na zdrowie i bezpieczeństwo pracowników oraz naruszają godność ludzką”. Art. 89 ust. 3 stanowi, że „w przypadku nielegalnego zatrudnienia małoletniego bez opieki, który jest obywatelem państwa trzeciego, właściwe organy ścigania podejmują wszystkie niezbędne czynności, aby ustalić tożsamość i obywatelstwo takiego małoletniego oraz określić, czy pozostaje on bez opieki. Ponadto właściwe organy ścigania dokładają starań, aby niezwłocznie określić miejsce pobytu jego rodziny, i natychmiast podejmują niezbędne działania, aby zapewnić małoletniemu przedstawiciela ustawowego oraz, w stosownych przypadkach, pełnomocnika procesowego w postępowaniu karnym. Prokurator właściwy ds. małoletnich lub, w jego braku, właściwy prokurator przy sądzie pierwszej instancji – jeżeli nie ustalono miejsca pobytu rodziny małoletniego lub jeżeli prokurator stwierdził, że w obecnych okolicznościach repatriacja nie służy dobru małoletniego – może nakazać podjęcie wszelkich właściwych działań, aby zapewnić małoletniemu ochronę do czasu wydania wyroku przez sąd; w tym celu w terminie trzydziestu dni prokurator składa wniosek o ustanowienie opiekuna zgodnie z art. 1532, 1534 i 1592 kodeksu cywilnego. 4. Osobom tym zapewnia się odpowiednie warunki bytowe, jeżeli nie dysponują wystarczającymi środkami utrzymania i jeżeli właściwy prokurator przy sądzie pierwszej instancji uzna to za konieczne. 5. Właściwe organy ścigania, organy sądowe i policja w pierwszej kolejności dbają o ochronę i bezpieczeństwo wspomnianych ofiar zgodnie z mającymi zastosowanie przepisami, i o zapewnienie im usług tłumaczenia pisemnego i ustnego, jeżeli ofiary nie mówią po grecku, oraz pouczają je o przysługujących im prawach, dostępnych usługach i wszelkiej dostępnej pomocy prawnej, która może okazać się konieczna”.

Zgodnie z [ustawą 3226/2004](#) pomoc prawna przysługuje obywatelom państw członkowskich UE o niskich dochodach, a także obywatelom państw trzecich i bezpaństwowcom o niskich dochodach, pod warunkiem że legalnie przebywają lub zamieszkują na terytorium UE. Pomoc prawna nie przysługuje obywatelom państw trzecich i bezpaństwowcom, którzy nie zamieszkują ani nie przebywają legalnie na terytorium UE.

Przyznanie pomocy prawnej oznacza zwolnienie z części lub całości kosztów postępowania oraz, na wyraźne żądane wnioskodawcy, powołanie adwokata, notariusza i komornika w celu ochrony interesów wnioskodawcy, reprezentowania go przed sądem i zapewnienia mu pomocy, która jest mu niezbędna, aby mógł dokonać koniecznych czynności.

Ostatnia aktualizacja: 20/08/2020

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwe państwo członkowskie. Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. Komisja Europejska nie przyjmuje żadnej odpowiedzialności w odniesieniu do danych lub informacji, które niniejszy dokument zawiera, lub do których się odnosi. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

Biznes a prawa człowieka - Hiszpania

1. Z jakiej ochrony sądowej korzystam w tym kraju jako ofiara naruszeń praw człowieka w kontekście biznesu? Czy ta ochrona obejmuje odszkodowanie?

W Hiszpanii roszczeń z tytułu naruszenia praw człowieka można dochodzić na drodze sądowej przed sądami cywilnymi, karnymi, administracyjnymi i pracy. Kodeks postępowania cywilnego (Ley de Enjuiciamiento Civil) określa obowiązek zapewnienia określonych świadczeń, prawa i sytuacje prawne, środki zabezpieczające oraz wszelkie inne formy ochrony przewidziane prawem, które mają zastosowanie do tego rodzaju naruszenia.

Kodeks postępowania karnego (Ley de Enjuiciamiento Criminal) określa mechanizmy i środki ochrony prawnej, z których można skorzystać w postępowaniu karnym. W kodeksie karnym (Código Penal) uregulowano w szczególności kwestię odpowiedzialności karnej osób prawnych (art. 31 *bis* i nast.) i określono różne przestępstwa, które mogą wiązać się z naruszeniem praw człowieka w kontekście biznesu, np. przestępstwa przeciwko prawom pracowniczym lub zdrowiu publicznemu, przestępstwa przeciwko środowisku, finansowanie terroryzmu itp.

Jeżeli chodzi o środki administracyjne, ustawa 39/2015 z dnia 1 października 2015 r. o powszechnym postępowaniu administracyjnym mającym zastosowanie do organów administracji publicznej i ustawa 40/2015 z dnia 1 października 2015 r. o ustroju prawnym sektora publicznego zawierają przepisy ogólne w zakresie postępowania dyscyplinarnego i odpowiedzialności administracji publicznej. Rozwinięciem tych przepisów są przepisy szczególne dotyczące naruszeń w kontekście biznesu (np. ustawa 26/2007 z dnia 23 października 2007 r. o odpowiedzialności za szkody w środowisku). Na etapie postępowania sądowego stosuje się środki ochrony prawnej określone w ustawie 29/1998 z dnia 13 lipca 1998 r. o postępowaniu przed sądami administracyjnymi.

Jeżeli chodzi o prawo pracy, w ustawie 36/2011 z dnia 10 października 2011 r. o funkcjonowaniu sądów pracy określono postępowanie sądowe mające zastosowanie w przypadkach, w których zdaniem pracownika lub związku zawodowego doszło do naruszenia wolności zrzeszania się, prawa do strajku lub innych praw podstawowych i swobód obywatelskich, w tym zakazu dyskryminacji i nękania.

W hiszpańskim prawie procesowym określono środki prawne dostępne w celu dochodzenia odszkodowania/zadośćuczynienia w sprawach, w których działanie korporacji doprowadziło do naruszenia praw człowieka. Zgodnie z art. 116 kodeksu postępowania karnego i art. 116 kodeksu karnego sprawca przestępstwa ponosi nie tylko odpowiedzialność karną, ale także odpowiedzialność cywilną za szkody wyrządzone przestępstwem. W przypadku osób prawnych odpowiedzialność karna pociąga za sobą odpowiedzialność cywilną zgodnie z określonymi przepisami i osoby takie odpowiadają solidarnie z osobami fizycznymi skazanymi za te same przestępstwa.

2. Czy w tym kraju istnieją specjalne przepisy dotyczące rażących przypadków łamania praw człowieka? Czy przepisy te mają zastosowanie do przestępstw przeciwko środowisku lub poważnych przypadków wyzysku pracowników?

Tak, w hiszpańskim kodeksie karnym wyszczególniono naruszenia praw człowieka, które stanowią przestępstwo.

Jeżeli chodzi o środowisko, kodeks karny zawiera tytuł poświęcony „przestępstwom związanym z użytkowaniem gruntów i miejskim planowaniem przestrzennym, ochroną dziedzictwa historycznego i środowiskiem”. W tytule tym przewidziano kary za następujące czyny: budowę na terenach zielonych lub obszarach uznanych za użytki ekologiczne (art. 319), emisję i przewóz odpadów, składowanie odpadów, hałas, górnictwo i kopalnictwo itd., które mogą mieć istotny negatywny wpływ na jakość powietrza, gleby lub wody bądź na zwierzęta lub rośliny (art. 325 i nast.). Czyny te są zagrożone karą pozbawienia wolności, karą grzywny lub zakazem wykonywania określonego zawodu lub sprawowania urzędów publicznych. Na mocy kodeksu karnego sędziowie i sądy mają również prawo nakazać – na koszt sprawcy – wdrożenie środków niezbędnych do przywrócenia równowagi ekologicznej zaburzonej wskutek popełnionego czynu oraz zarządzić wszelkie inne środki zabezpieczające niezbędne do ochrony aktywów objętych powyższymi przepisami (art. 339).

Przestępstwa przeciwko pracownikom regulują przepisy tytułu XV księgi II kodeksu karnego (art. 311–318). Karą grzywny lub pozbawienia wolności zagrożone są następujące czyny: naruszanie warunków pracy lub form zabezpieczenia społecznego, które naruszają lub ograniczają prawa pracownicze bądź są sprzeczne z prawami pracowniczymi zapewnionymi w przepisach, układach zbiorowych lub indywidualnych umowach (art. 311); równoczesne zatrudnianie różnych pracowników bez zarejestrowania ich we właściwym systemie zabezpieczenia społecznego lub uzyskania właściwego zezwolenia na pracę (art. 311) bądź zatrudnianie obywateli państwa trzeciego lub małoletnich bez pozwolenia na pracę (art. 311 *bis*); handel pracownikami lub stosowanie zwodniczych praktyk bądź wprowadzających w błąd twierdzeń przy rekrutacji pracowników (art. 312); stosowanie zwodniczych praktyk i pozorne zawarcie umowy o pracę w celu skłonienia osoby do emigracji (art. 313); poważna dyskryminacja osób zatrudnionych w sektorze publicznym lub prywatnym ze względu na jej światopogląd, religię lub przekonania, pochodzenie etniczne, rasę lub narodowość, płeć, orientację seksualną, sytuację rodzinną, chorobę lub niepełnosprawność, status przedstawiciela lub członka związku zawodowego, utrzymywanie relacji z innymi pracownikami przedsiębiorstwa lub posługiwanie się którymkolwiek z języków urzędowych na terytorium państwa hiszpańskiego (art. 314); ograniczanie wolności zrzeszania się i prawa do strajku (art. 315); naruszanie norm bezpieczeństwa i higieny pracy, narażanie życia, zdrowia lub integralności cielesnej pracowników (art. 316).

Jeżeli przestępstwo popełniła osoba prawna, karze podlegają osoby nią kierujące lub osoby odpowiadające za świadczone usługi, jak również osoby, które wiedziały o przestępstwie i mogły mu zapobiec, ale tego nie zrobiły.

3. Jestem ofiarą naruszenia praw człowieka wynikającego z działalności europejskiej korporacji transnarodowej, które miało miejsce poza Unią Europejską. Czy mam dostęp do wymiaru sprawiedliwości w tym kraju, jeżeli nie jestem obywatelem UE lub nie mieszkam w UE? Na jakich warunkach mogę wysuwać roszczenia w związku z naruszeniem moich praw? Gdzie mogę znaleźć dodatkowe informacje?

Ustawa organiczna 6/1985 z dnia 1 lipca 1985 r. o władzy sądowniczej zawiera przepisy, na podstawie których określa się związek czynu z Hiszpanią w celu ustalenia jurysdykcji sądów hiszpańskich.

Jeżeli chodzi o sprawy cywilne i handlowe, we wspomnianej ustawie określono, że sądy hiszpańskie są właściwe do rozpoznawania wszelkich roszczeń zgłoszonych na terytorium Hiszpanii zgodnie z postanowieniami umów i konwencji międzynarodowych, których Hiszpania jest stroną, oraz z przepisami prawa Unii i prawa krajowego (art. 21). Jeżeli osoba, która zgłosiła roszczenie, nie mieszka w Hiszpanii, sądy hiszpańskie są właściwe w następujących przypadkach (art. 22 *quinquies*):

w przypadku zobowiązań umownych, jeżeli zobowiązanie, którego dotyczy roszczenie, zostało spełnione lub musi zostać spełnione w Hiszpanii;

w przypadku zobowiązań pozaumownych, jeżeli czyn, który spowodował szkodę, popełniono na terytorium Hiszpanii;
w przypadku roszczeń dotyczących działalności oddziału handlowego, agencji lub zakładu, jeżeli znajdują się one na terytorium Hiszpanii;
w sprawach dotyczących umów zawieranych przez konsumentów – roszczenie można zgłosić w Hiszpanii, jeżeli miejsce zwykłego pobytu konsumenta lub strony przeciwnej znajduje się na terytorium Hiszpanii. Strona przeciwna może zgłosić roszczenie w Hiszpanii wyłącznie wtedy, gdy miejsce zwykłego pobytu konsumenta znajduje się na terytorium Hiszpanii.

W sprawach karnych sądy prowadzą postępowania w przedmiocie przestępstw i wykroczeń popełnionych na terytorium Hiszpanii bądź na pokładzie hiszpańskich statków morskich lub powietrznych bez uszczerbku dla postanowień umów międzynarodowych, których Hiszpania jest stroną. Sądy hiszpańskie są również właściwe do prowadzenia postępowań w przedmiocie przestępstw popełnionych poza terytorium Hiszpanii, jeżeli sprawca jest obywatelem Hiszpanii lub państwa trzeciego i uzyskał obywatelstwo hiszpańskie wskutek przestępstwa, z zastrzeżeniem spełnienia określonych wymogów (art. 23).

Jeżeli chodzi o prawo pracy, sądy hiszpańskie są właściwe w następujących sprawach (art. 25):

- 1.° w obszarze praw i obowiązków wynikających z umów o pracę, jeżeli praca była świadczona na terytorium Hiszpanii lub umowę podpisano na terytorium Hiszpanii, jeżeli osoba, która zgłosiła roszczenie, ma miejsce zamieszkania, siedzibę, agencję, oddział, filię lub jakiekolwiek inne przedstawicielstwo na terytorium Hiszpanii, jeżeli pracownik i pracodawca są obywatelami Hiszpanii, bez względu na miejsce świadczenia pracy lub podpisania umowy, oraz w przypadku umów o pracę na statkach, jeżeli umowę podpisano w związku z ofertą otrzymaną w Hiszpanii przez hiszpańskiego pracownika;
- 2.° w obszarze kontrolowania zgodności z prawem zbiorowych układów pracy podpisanych w Hiszpanii i roszczeń wynikających ze sporów zbiorowych pracowników, które mają miejsce na terytorium Hiszpanii;
- 3.° w przypadku roszczeń z tytułu zabezpieczenia społecznego przeciwko podmiotom hiszpańskim lub podmiotom, które mają siedzibę, agencję, filię lub jakiekolwiek inne przedstawicielstwo na terytorium Hiszpanii.

4. Czy rzecznicy praw człowieka, organy ds. równości lub krajowe instytucje praw człowieka pomagają ofiarom naruszeń praw człowieka dokonywanych przez europejskie korporacje transnarodowe poza Unią Europejską? Czy organy te mogą zbadać moją sprawę, jeżeli nie jestem obywatelem UE i nie mieszkam w UE? Czy w tym kraju są inne służby (takie jak inspektorat ochrony środowiska lub inspekcja pracy), które mogą zbadać moją sprawę? Gdzie mogę znaleźć informacje o moich prawach?

W Hiszpanii funkcję rzecznika praw obywatelskich (*Defensor del Pueblo*) pełni Wysoki Komisarz Parlamentu Hiszpańskiego (Alto Comisionado de las Cortes Generales), do którego zadań należy ochrona praw podstawowych i swobód obywatelskich przysługujących obywatelom przez nadzorowanie działalności hiszpańskich organów rządowych.

Każdy obywatel może zwrócić się do Wysokiego Komisarza o podjęcie działań (nieodpłatnie) w celu zbadania zgodności z prawem czynności hiszpańskich organów rządowych lub ich przedstawicieli. Wysoki Komisarz może również z urzędu interweniować w sprawach, o których powziął wiadomość, nawet jeżeli nie złożono w ich przedmiocie wniosku. Zakres jego uprawnień nie obejmuje jednak działalności korporacji transnarodowych poza Unią Europejską. Wysoki Komisarz odpowiada przed hiszpańskim parlamentem, składając co roku sprawozdanie z działalności; może również publikować specjalne sprawozdania poświęcone kwestiom, które uważa za istotne, pilne lub warte szczególnej uwagi.

Więcej informacji na ten temat można znaleźć [tutaj](#).

W Hiszpanii za kwestie dotyczące inspekcji pracy odpowiada Inspekcja Pracy i Zabezpieczenia Społecznego (Inspección de Trabajo y Seguridad Social), która podlega Ministerstwu Pracy, Migracji i Zabezpieczenia Społecznego (Ministerio de Trabajo, Migraciones y Seguridad Social). Dzięki uprawnieniom administracyjnym Inspekcja Pracy i Zabezpieczenia Społecznego może monitorować przestrzeganie przepisów prawa pracy i nakładać odpowiednie zobowiązania, udzielać porad oraz – w stosownych przypadkach – uczestniczyć w postępowaniach polubownych, mediacyjnych i arbitrażowych w sprawach dotyczących prawa pracy.

Z wnioskiem do Inspekcji może zwrócić się każdy, kto uzyskał informacje o działaniach, które mogą stanowić naruszenie i wchodzi w zakres uprawnień Inspekcji Pracy (tj. dotyczą kwestii związanych z pracą, bezpieczeństwem i higieną pracy, zabezpieczeniem społecznym, zatrudnieniem itd.). Wnioski można składać osobiście (w oddziałach Inspekcji Pracy i Zabezpieczenia Społecznego na szczeblu prowincji), elektronicznie za pośrednictwem strony internetowej Ministerstwa Pracy, Migracji i Zabezpieczenia Społecznego lub pocztą tradycyjną.

Więcej informacji można znaleźć [tutaj](#).

Za kontrolę środowiskową odpowiadają rządy regionalne Hiszpanii, które w razie potrzeby podejmują działania w celu ścigania czynów stanowiących naruszenie w tym obszarze. Zgodnie z ustawą 26/2007 z dnia 23 października 2007 r. o odpowiedzialności za szkody w środowisku podmioty prowadzące działalność gospodarczą mają obowiązek naprawić wszelkie szkody wyrządzone środowisku. Jeżeli popełnione przez nie czyny stanowią przestępstwo, stosuje się przepisy prawa karnego, o których mowa w odpowiedzi na pytanie 2. W takich przypadkach zastosowanie mają również wspomniane powyżej przepisy w zakresie odszkodowania/zadośćuczynienia i odpowiedzialności cywilnej.

5. Czy w tym kraju nakłada się na europejskie korporacje transnarodowe obowiązek ustanowienia mechanizmów rozpatrywania skarg lub zapewnienia usług mediacji w sprawach naruszeń wynikających z ich działalności gospodarczej? Czy obowiązek ten ma również zastosowanie do naruszeń, które miały miejsce poza Unią Europejską? Kto odpowiada za monitorowanie takich działań w tym kraju? Czy są dostępne oficjalne raporty zawierające informacje o funkcjonowaniu tych systemów?

Tego rodzaju sporów nie można rozstrzygnąć w ramach hiszpańskiego mechanizmu mediacji w sprawach cywilnych i handlowych, o którym mowa w ustawie 5/2012 z dnia 6 lipca 2012 r. o mediacji w sprawach cywilnych i handlowych, ponieważ przepisy tej ustawy nie mają zastosowania do sporów w przedmiocie praw niezwykłych (art. 2).

W tym zakresie zastosowanie ma decyzja Sekretarza Stanu ds. Spraw Zagranicznych z dnia 1 września 2017 r. w sprawie publikacji krajowego planu działania w obszarze biznesu i praw człowieka (którą ogłoszono w hiszpańskim dzienniku urzędowym w dniu 14 września 2017 r.). W planie omówiono konieczność ustanowienia skutecznych środków ochrony praw człowieka w biznesie oraz uregulowania środków sądowych, pozasądowych i administracyjnych, aby zapewnić środki ochrony prawnej w przypadkach naruszenia wspomnianych praw.

6. Czy mam szczególne prawa, jeżeli jestem bezbronną ofiarą i chcę dochodzić roszczeń z tytułu naruszeń praw człowieka w kontekście biznesu? Czy przysługuje mi prawo pomocy, a jeżeli tak, to na jakich warunkach? Jakie koszty zostaną pokryte w ramach prawa pomocy? Czy prawo pomocy przysługuje mi na takich samych warunkach, jeżeli nie jestem obywatelem UE i nie mieszkam w UE?

W art. 119 konstytucji hiszpańskiej uznano prawo do pomocy prawnej w sytuacjach określonych w przepisach i w każdym przypadku, gdy wnioskodawca jest w stanie udowodnić brak wystarczających środków na podjęcie czynności prawnych. To konstytucyjne prawo wdrożono ustawą 1/1996 z dnia 10 stycznia 1996 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej. Ofiary naruszeń praw człowieka przez przedsiębiorstwa mogą uzyskać pomoc prawną, pod warunkiem że ich środki finansowe nie przekraczają pułapu określonego w ustawie 1/1996. Pułap ten podniesiono w drodze nowelizacji ustawy 1/1996 w 2015 r. Przy podejmowaniu decyzji o przyznaniu pomocy prawnej uwzględnia się również sytuację osobistą wnioskodawcy, np. obowiązki rodzinne, aby zwiększyć potencjalną liczbę osób, którym przysługuje taka pomoc. Pomoc prawna obejmuje reprezentację przez adwokatów, doradztwo prawne oraz informacje z dostępnych źródeł pozasądowych.

W ustawie 1/1996 określono również zasady przyznawania nieodpłatnej pomocy prawnej w postępowaniach transgranicznych. Z pomocy mogą skorzystać osoby fizyczne, które są obywatelami Unii Europejskiej lub obywatelami państw trzecich legalnie zamieszkującymi w państwie członkowskim UE. Pomoc prawną przyznaje się wyłącznie w sporach cywilnych lub handlowych oraz w postępowaniach pozasądowych dotyczących sporów cywilnych lub handlowych, jeżeli strony muszą wziąć udział w takim postępowaniu ze względu na wymogi prawne lub jeżeli sąd postanowi o wszczęciu takiego postępowania.

Ostatnia aktualizacja: 17/01/2024

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwe państwo członkowskie. Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. Komisja Europejska nie przyjmuje żadnej odpowiedzialności w odniesieniu do danych lub informacji, które niniejszy dokument zawiera, lub do których się odnosi. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

Biznes a prawa człowieka - Chorwacja

1. Z jakiej ochrony sądowej korzystam w tym kraju jako ofiara naruszeń praw człowieka w kontekście biznesu? Czy ta ochrona obejmuje odszkodowanie?

Ofiary naruszeń praw człowieka mogą wystąpić o ochronę sądową:

w postępowaniu cywilnym, w którym mogą otrzymać odszkodowanie z tytułu szkody majątkowej albo niemajątkowej (szkoda niemajątkowa dotyczy przypadków naruszenia dóbr osobistych [1]);

w **postępowaniu karnym**, w którym pokrzywdzony może wystąpić z roszczeniem odszkodowawczym z tytułu szkody poniesionej wskutek przestępstwa.

Art. 1 kodeksu postępowania cywilnego (Zakon o parničnom postupku) [Narodne Novine (NN; Dziennik Urzędowy Republiki Chorwacji), nr 53/91, 91/92, 112/99, 129/00, 88/01, 117/03, 88/05, 2/07, 96/08, 84/08, 123/08, 57/11, 25/13, 89/14 i 70/19] stanowi, że ustawa ta określa przepisy procesowe, na podstawie których sądy rozpoznają i rozstrzygają spory dotyczące podstawowych praw i obowiązków człowieka i obywatela, stosunków osobistych i rodzinnych obywateli oraz stosunku pracy, a także spory gospodarcze, spory dotyczące prawa własności i inne spory cywilne, chyba że obowiązujące przepisy nakładają na sądy obowiązek rozpoznawania niektórych spośród tych sporów w innym trybie. Ponadto zgodnie z art. 185 kodeksu postępowania cywilnego postępowanie cywilne wskazuje się przez wytoczenie powództwa.

W postępowaniach z zakresu prawa pracy, w szczególności przy wyznaczaniu terminów i planowaniu rozpraw, sąd zawsze zwraca szczególną uwagę na konieczność pilnego rozstrzygnięcia sporów dotyczących stosunku pracy.

2. Czy w tym kraju istnieją specjalne przepisy dotyczące rażących przypadków łamania praw człowieka? Czy przepisy te mają zastosowanie do przestępstw przeciwko środowisku lub poważnych przypadków wyzysku pracowników?

W art. 43 kodeksu postępowania karnego (Zakon o kaznenom postupku, NN nr 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 70/17 i 126/19) przedstawiono ogólny katalog praw wszystkich ofiar przestępstw (prawo do korzystania z usług wsparcia dla ofiar przestępstw, prawo do otrzymania skutecznej pomocy psychologicznej i innego rodzaju pomocy specjalistycznej oraz wsparcia ze strony organów, organizacji lub instytucji pomagających ofiarom przestępstw zgodnie z obowiązującymi przepisami, prawo do ochrony przed zastraszaniem i odwetem, prawo do poszanowania godności ofiary w trakcie jej przesłuchiwania w charakterze świadka, prawo do bycia wysłuchanym niezwłocznie po złożeniu zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa, prawo do tego, by wszelkie kolejne przesłuchania były przeprowadzane wyłącznie w zakresie, w jakim będzie to niezbędne do celów postępowania karnego, prawo do obecności zaufanej osoby (*osoba od povjerenja*) w toku czynności, w których uczestniczy ofiara, prawo do ograniczenia zabiegów medycznych do minimum i przeprowadzania ich wyłącznie w przypadku, gdy jest to wyraźnie niezbędne do celów postępowania karnego, prawo do złożenia wniosku o ściganie i wniesienia prywatnego aktu oskarżenia zgodnie z przepisami kodeksu karnego (Kazneni zakon), prawo do udziału w postępowaniu karnym w charakterze pokrzywdzonego, prawo do otrzymania informacji o odmowie wszczęcia dochodzenia/śledztwa oraz o umorzeniu dochodzenia/śledztwa przez prokuratora (*državni odvjetnik*), a także prawo do działania w charakterze oskarżyciela w miejsce oskarżyciela publicznego, prawo do otrzymywania od prokuratora informacji o wszelkich czynnościach dokonywanych na podstawie zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa złożonego przez ofiarę oraz prawo do wniesienia zażalenia do prokuratora wyższego rangą, prawo do otrzymywania – na wniosek i niezwłocznie – informacji o zwolnieniu warunkowym skazanego odbywającego karę pozbawienia wolności lub tymczasowego aresztowania oraz o jego ucieczce, a także o zwolnieniu bezwarunkowym skazanego po odbyciu kary, jak również o wszelkich czynnościach podejmowanych w celu ochrony ofiary, prawo do otrzymywania – na wniosek – informacji o wydaniu jakiegokolwiek prawomocnego orzeczenia kończącego postępowanie karne oraz inne prawa przewidziane w przepisach).

W art. 44 kodeksu postępowania karnego ustanowiono szczególne prawa przysługujące ofiarom handlu ludźmi (którego celem może być czerpanie pożytków z cudzej pracy świadczonej na zasadzie pracy przymusowej lub pracy niewolniczej), które – niezależnie od praw przewidzianych w art. 43 kodeksu – mają również prawo do nieodpłatnych konsultacji przed przesłuchaniem i do nieodpłatnego korzystania z usług pełnomocnika na koszt Skarbu Państwa; prawo do bycia przesłuchiwanym na policji lub w prokuraturze (*državno odvjetništvo*) przez osobę tej samej płci oraz, w miarę możliwości, przez tę samą osobę w przypadku powtórnego przesłuchania; prawo do odmowy odpowiedzi na pytania niezwiązane z przestępstwem, które dotyczą życia prywatnego ofiary; prawo do wystąpienia z wnioskiem o przeprowadzenie przesłuchania za pośrednictwem środków audiowizualnych; prawo do ochrony danych osobowych oraz prawo do wystąpienia z wnioskiem o wyłączenie jawności rozprawy.

W art. 43a [kodeksu postępowania karnego] i w rozporządzeniu o metodach przeprowadzania indywidualnej oceny sytuacji ofiary (Pravilnik o načinu provedbe pojedinačne procjene žrtve, NN nr 106/17, zwane dalej: rozporządzeniem) ustanowiono procedurę indywidualnej oceny sytuacji ofiary służącej ustaleniu, czy w danym przypadku należy zastosować wobec niej szczególne środki ochronne, a gdyby okazało się to konieczne – wskazaniu konkretnych środków, które należy zastosować (m.in. procesowe środki ochronne takie jak: szczególne metody przesłuchiwania, korzystanie z technologii komunikacyjnych, aby nie dopuścić do sytuacji, w której ofiara będzie miała kontakt wzrokowy ze sprawcą, wyłączenie jawności rozprawy, przesłuchiwanie przez osobę tej samej płci oraz, w miarę możliwości, przez tę samą osobę w przypadku ponownego przesłuchania, obecność zaufanej osoby w toku czynności, ochrona danych osobowych, ułatwienie odbycia nieodpłatnych konsultacji na koszt Skarbu Państwa oraz inne środki przewidziane w obowiązujących przepisach). Uwzględnia się fakt, że poważne przestępstwa obejmują m.in. handel ludźmi i przestępczość zorganizowaną, a więc przestępstwa przeciwko środowisku również mogą stanowić poważne przestępstwa, jeżeli zostały popełnione przez organizację przestępczą. Ochrona praw ofiar w Republice Chorwackiej została zagwarantowana w przepisach regulujących funkcjonowanie wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych i w konstytucji Republiki Chorwacji (Ustav Republike Hrvatske), a sądy krajowe stoją na straży poszanowania tych praw. Po wyczerpaniu wszystkich środków zaskarżenia dostępnych na szczeblu krajowym ofiary mogą wszcząć postępowanie przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka w Strasburgu, jeżeli uważają, że na szczeblu krajowym doszło do naruszenia jednego z ich praw podstawowych chronionych na mocy europejskiej konwencji praw człowieka.

3. Jestem ofiarą naruszeń praw człowieka wynikających z działalności europejskiej korporacji transnarodowej, do których doszło poza terytorium Unii Europejskiej. Czy mam dostęp do wymiaru sprawiedliwości w tym kraju, jeżeli nie jestem obywatelem UE lub nie mieszkam w UE? Na jakich warunkach mogę wysuwać roszczenia w związku z naruszeniem moich praw? Gdzie mogę znaleźć dodatkowe informacje?

Zgodnie z art. 27 kodeksu postępowania cywilnego sądy chorwackie są właściwe do rozstrzygania sporów o charakterze międzynarodowym wyłącznie wówczas, gdy taka jurysdykcja została im wyraźnie przyznana na mocy przepisów prawa lub postanowień umowy międzynarodowej. Jeżeli chodzi o właściwość w sprawach cywilnych i handlowych, w ustawie o prawie prywatnym międzynarodowym (Zakon o međunarodnom privatnom pravu, NN nr 101/17) wyraźnie ustanowiono obowiązek stosowania przepisów rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (zwanego dalej rozporządzeniem Bruksela I) w kwestiach podlegających przepisom tego rozporządzenia oraz przewidziano rozszerzenie zastosowania rozporządzenia na sytuacje dotyczące państw trzecich.

Zgodnie z podstawową zasadą dotyczącą jurysdykcji ustanowioną w art. 4 rozporządzenia Bruksela I osoby mające miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego mogą być pozywane, niezależnie od ich obywatelstwa, przed sądy tego państwa członkowskiego. Art. 63 rozporządzenia stanowi, że przez miejsce zamieszkania w przypadku osób prawnych rozumie się miejsce, w którym znajduje się ich statutowa siedziba, główny organ zarządzający lub główne przedsiębiorstwo.

W art. 7–9 (jurysdykcja szczególna) opisano sytuacje, w których oskarżony może zostać pozwany w innym państwie członkowskim niż państwo członkowskie jego miejsca zamieszkania. W związku z powyższym kwestie związane z jurysdykcją w stosunkach pozaumownych regulują przepisy art. 7 pkt 2, zgodnie z którymi osoba mająca miejsce zamieszkania w państwie członkowskim może zostać pozwana w innym państwie członkowskim w sprawach dotyczących czynu niedozwolonego lub czynu podobnego do czynu niedozwolonego przed sądy miejsca, w którym nastąpiło lub może nastąpić zdarzenie wywołujące szkodę.

Ponadto w art. 58 ustawy o prawie prywatnym międzynarodowym ustanowiono następujące przepisy dotyczące jurysdykcji koniecznej: jeżeli zastosowanie przepisów tej ustawy lub innych przepisów prawa chorwackiego bądź postanowień umów międzynarodowych obowiązujących w Chorwacji nie skutkuje przeniesieniem jurysdykcji względem oskarżonego mającego miejsce zamieszkania w państwie niebędącym członkiem UE i jeżeli postępowanie nie może zostać przeprowadzone za granicą lub nie można z wystarczającą pewnością przypuszczać, że uda się przeprowadzić je za granicą, sądy chorwackie są właściwe, jeżeli związek przedmiotu postępowania z Chorwacją jest wystarczający do tego, aby postępowanie mogło zostać przeprowadzone w Chorwacji.

4. Czy rzecznicy praw człowieka, organy ds. równości lub krajowe instytucje praw człowieka pomagają ofiarom naruszeń praw człowieka dokonywanych przez europejskie korporacje transnarodowe poza Unią Europejską? Czy organy te mogą zbadać moją sprawę, jeżeli nie jestem obywatelem UE i nie mieszkam w UE? Czy w tym kraju są inne służby (takie jak inspektorat ochrony środowiska lub inspekcja pracy), które mogą zbadać moją sprawę? Gdzie mogę znaleźć informacje o moich prawach?

Zgodnie z przepisami ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Zakon o pučkom pravobranitelju) chorwacki Rzecznik jest odpowiedzialny wyłącznie za rozpoznawanie skarg dotyczących przypadków naruszenia przepisów przez organy krajowe, jednostki samorządu terytorialnego na szczeblu lokalnym i regionalnym oraz osoby prawne pełniące funkcję organów publicznych oraz skarg dotyczących nieprawidłowości w funkcjonowaniu tych organów, co oznacza, że nie jest on uprawniony do prowadzenia postępowań wyjaśniających na podstawie skarg dotyczących naruszenia przepisów przez podmioty sektora prywatnego. Ponadto zgodnie z art. 20 tej ustawy każdy, kto uważa, że jego prawa i wolności konstytucyjne lub prawa i wolności wynikające z obowiązujących przepisów prawa są zagrożone lub że doszło do ich naruszenia przez te organy, może wytoczyć powództwo przed właściwy sąd. W rezultacie osoba zainteresowana wniesieniem skargi do Rzecznika Praw Obywatelskich (Ured pučkog pravobranitelja) nie musi być obywatelem Unii, ale warunkiem wniesienia takiej skargi jest sytuacja, w której naruszenia praw człowieka dopuścił się przynajmniej jeden organ publiczny. Ponieważ jednak Rzecznik Praw Obywatelskich w Chorwacji często otrzymuje skargi dotyczące organów sektora prywatnego, uwzględnia doświadczenia obywateli i składane przez nich skargi uwagę zarówno w sprawozdaniach rocznych, jak i w toku postępowań sądowych, aby postulować podejmowanie określonych działań, bez których nie uda się zapewnić wyższego poziomu egzekwowania prawa i ochrony obywateli.

Natomiast przepisy ustawy o niedyskryminacji (Zakon o suzbijanju diskriminacije) mają zastosowanie do postępowania wszystkich organów krajowych, jednostek samorządu terytorialnego na szczeblu lokalnym i regionalnym, osób prawnych pełniących funkcję organu publicznego oraz do postępowania wszystkich osób prawnych i fizycznych, zwłaszcza w obszarze zatrudnienia i warunków pracy, dostępu do samozatrudnienia i powiązanej działalności, uwzględniając kryteria naboru oraz warunki rekrutacji i awansu; dostępu do wszystkich rodzajów poradnictwa zawodowego, szkoleń zawodowych i szkoleń służących zmianie kwalifikacji; edukacji, nauki i sportu; zabezpieczenia społecznego, w tym opieki społecznej; rent i emerytur oraz ubezpieczeń zdrowotnych; sądownictwa i administracji, informacji publicznej oraz mediów; dostępu do towarów i usług oraz dostarczania towarów i świadczenia usług; członkostwa w związkach zawodowych, organizacjach społeczeństwa obywatelskiego, partiach politycznych lub dowolnych organizacjach innego rodzaju oraz działalności tych podmiotów, a także udziału w tworzeniu kultury i sztuki.

Ponadto Rzecznik Praw Obywatelskich – jako główny organ ds. niedyskryminacji – przyjmuje zgłoszenia przekazywane przez wszystkie osoby fizyczne i prawne oraz rozpoznaje indywidualne zgłoszenia, dzięki czemu może wydawać niewiążące zalecenia, opinie, wnioski i ostrzeżenia w celu przeciwdziałania dyskryminacji i zagwarantowania ochrony praw osób padających ofiarą dyskryminacji. Rzecznik Praw Obywatelskich może również brać udział w postępowaniu sądowym w charakterze interwenienta po stronie osoby występującej ze skargą dotyczącą dyskryminacji lub może wytoczyć powództwo zbiorowe o ochronę przed dyskryminacją, jeżeli uprawdopodobni, że postępowanie oskarżonego doprowadziło do naruszenia prawa do równego traktowania dużej liczby osób z uwagi na ich związek z prawami i wartościami przewidzianymi w ustawie (rasa lub pochodzenie etniczne, kolor skóry, płeć, język, religia, poglądy polityczne lub inne poglądy, pochodzenie narodowe lub społeczne, wielkość majątku, przynależność do związku zawodowego, wykształcenie, status społeczny, stan cywilny lub rodzinny, wiek, stan zdrowia, niepełnosprawność, dziedzictwo genetyczne, tożsamość lub ekspresja płciowa bądź orientacja seksualna). Ponadto osoba wnosząca skargę dotyczącą dyskryminacji do Rzecznika Praw Obywatelskich nie musi być obywatelem Unii.

Zgodnie z nową **ustawą o ochronie sygnalistów** (Zakon o zaštiti prijavitelja nepravilnosti), obowiązującą od dnia 1 lipca 2019 r., sygnalista może skontaktować się z Rzecznikiem Praw Obywatelskich, aby chronić swoje prawa, jeżeli uprawdopodobni, że padł lub może paść ofiarą działań odwetowych z tytułu zgłaszania nieprawidłowości. Zgodnie z przepisami tej ustawy osoba wnosząca skargę nie musi być obywatelem Unii, a Rzecznik Praw Obywatelskich może podjąć czynności w celu zapewnienia ochrony sygnalistom z sektora publicznego lub prywatnego (uwaga: w ustawie „sygnalistę” definiuje się jako osobę zdającą sobie sprawę z nieprawidłowości związanych z wykonywaniem pracy na rzecz pracodawcy, na przykład z przypadków naruszania przepisów prawa, regulaminów, zbiorów zasad, kodeksów etyki lub kodeksów postępowania oraz uchwał wewnętrznych spółek), która zgłosiła takie nieprawidłowości. W tym miejscu należy podkreślić, że wykonywanie pracy obejmuje – poza świadczeniem pracy w ramach stosunku pracy – również wolontariat, pracę wykonywaną na podstawie tymczasowych umów o świadczenie usług, pracę o charakterze dorywczym wykonywaną przez uczniów i studentów itp.

Sygnalistą może być ponadto osoba, która brała udział w procedurze naboru do danego przedsiębiorstwa w charakterze kandydata.

Ponadto zgodnie z zasadami odpowiedzialnego prowadzenia działalności gospodarczej, tj. zasadami dotyczącymi ochrony praw człowieka, w szczególności praw pracowniczych, i ochrony środowiska Republika Chorwacji – jako państwo przystępujące do Komitetu Inwestycyjnego OECD będącego bezstronnym organem roboczym pełniącym funkcje nadzorcze – jest zobowiązana do wdrożenia wytycznych w zakresie przekazywania informacji na temat odpowiedzialnego prowadzenia działalności gospodarczej na stronie internetowej; przetwarzania zapytań; prowadzenia mediacji w celu rozwiązania problemów wynikających z nieodpowiedzialnego prowadzenia działalności gospodarczej oraz komunikowania się z zainteresowanymi stronami w sposób pozwalający uniknąć konieczności wystąpienia na drogę sądową.

Ponadto Chorwacja utworzyła Inspektorat Krajowy (Državni inspektorat) składający się z właściwych wydziałów i służb (takich jak Wydział Nadzoru nad Bezpieczeństwem i Higieną Pracy oraz Wydział Nadzoru nad Zatrudnieniem).

Dodatkowe informacje na temat zakresu prac i kompetencji Inspektoratu Krajowego lub wspomnianych powyżej sektorów/wydziałów można znaleźć na poniższych stronach internetowych:

 [Dane kontaktowe](#)

 [Wydział Nadzoru nad Bezpieczeństwem i Higieną Pracy](#)

 [Wydział Nadzoru nad Zatrudnieniem](#)

5. Czy w tym kraju nakłada się na europejskie korporacje transnarodowe obowiązek ustanowienia mechanizmów rozpatrywania skarg lub zapewnienia usług mediacji w sprawach naruszeń wynikających z ich działalności gospodarczej? Czy obowiązek ten ma również zastosowanie do naruszeń, które miały miejsce poza Unią Europejską? Kto odpowiada za monitorowanie takich działań w tym kraju? Czy są dostępne oficjalne raporty zawierające informacje o funkcjonowaniu tych systemów?

Chorwacja nie przewidziała żadnych obowiązkowych mechanizmów mediacji służących rozwiązaniu problemów dotyczących naruszeń praw człowieka związanych z biznesem. Jeżeli chodzi o spory konsumenckie między konsumentami a przedsiębiorcami, kwestie związane z mediacją regulują przepisy ustawy o alternatywnych metodach rozwiązywania sporów konsumenckich (Zakon o alternativnom rješavanju potrošačkih sporova, NN nr 121/16 i 32/19) transponującej dyrektywę UE i rozporządzenie w sprawie rozstrzygania sporów konsumenckich. Jeżeli chodzi o kwestie związane z ochroną praw człowieka i inne spory dotyczące praw, mediację można rozpocząć w dowolnym centrum mediacji w Chorwacji, w przypadku gdy spór można rozstrzygnąć na podstawie interesu stron.

Dodatkowe informacje na temat wymienionych poniżej zagadnień można znaleźć na odpowiednich podstronach:

[Mediacja w państwach członkowskich](#)

[Znajdź mediatora](#)

 [Alternatywne metody rozwiązywania sporów](#)

 [Centra mediacji](#)

Zgodnie z ustawą o ochronie konsumentów (Zakon o zaštiti potrošača) przedsiębiorca ma obowiązek zapewnić konsumentowi możliwość złożenia skargi pocztą tradycyjną, faksem lub pocztą elektroniczną.

Zgodnie z ustawą o Inspektoracie Krajowym (Zakon o državnom inspektoratu) skargi zawierające szczegółowe informacje na temat osoby zgłaszającej naruszenie (imię, nazwisko i adres miejsca zamieszkania) oraz wskazujące zachowanie sprzeczne z obowiązującymi przepisami mogą stanowić podstawę do wszczęcia postępowania wyjaśniającego.

Jeżeli chodzi o pracowników przedsiębiorstw wielonarodowych, w ustawie o pracy (Zakon o radu) na pracodawcę zatrudniającego co najmniej dwudziestu pracowników nałożono wymóg wyznaczenia osoby odpowiedzialnej – wspólnie z pracodawcą – za przyjmowanie i rozpoznawanie skarg dotyczących ochrony godności pracowników.

Wspomniane działania monitoruje [Inspektorat Krajowy](#).

6. Czy mam szczególne prawa, jeżeli jestem bezbronną ofiarą i chcę dochodzić roszczeń z tytułu naruszeń praw człowieka w kontekście biznesu? Czy przysługuje mi prawo pomocy, a jeżeli tak, to na jakich warunkach? Jakie koszty zostaną pokryte w ramach prawa pomocy? Czy prawo pomocy przysługuje mi na takich samych warunkach, jeżeli nie jestem obywatelem UE lub nie mieszkam w UE?

Oferze dochodzącej środka ochrony prawnej w związku z przypadkami naruszenia praw człowieka związanych z biznesem przysługują takie same prawa jak ofierze w postępowaniu karnym. Na europejskim portalu „e-Sprawiedliwość” można znaleźć dodatkowe informacje na temat wymienionych poniżej zagadnień:

[Prawa ofiar przestępstw w postępowaniu karnym](#)

[Kompensata dla ofiar przestępstw](#)

Zgodnie z ustawą o nieodpłatnej pomocy prawnej (Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći) prawo do skorzystania z nieodpłatnej pomocy prawnej przysługuje: obywatelom Chorwacji;

dzieciom niebędącym obywatelami Chorwacji, które znalazły się na terytorium Chorwacji bez towarzyszącej osoby pełnoletniej, która zgodnie z prawem sprawuje nad nimi opiekę;

cudzoziemcom posiadającym zezwolenie na pobyt czasowy wydane zgodnie z zasadą wzajemności i cudzoziemcom posiadającym zezwolenie na pobyt stały;

cudzoziemcom objętym ochroną czasową;

cudzoziemcom przebywającym na terytorium Chorwacji nielegalnie i cudzoziemcom przebywającym na terytorium Chorwacji w ramach pobytu krótkoterminowego w postępowaniach w przedmiocie ich wydalenia lub powrotu;

osobom ubiegającym się o azyl, osobom, które uzyskały azyl, oraz cudzoziemcom posiadającym status osoby potrzebującej ochrony uzupełniającej i członkom ich rodzin przebywających w Chorwacji legalnie w postępowaniach, w których nie mogą oni skorzystać z pomocy prawnej na podstawie przepisów szczególnych.

W ustawie o nieodpłatnej pomocy prawnej (NN nr 143/13 i 98/19) uregulowano warunki i przebieg procedury korzystania przez osoby znajdujące się w mniej korzystnej sytuacji z przysługującego im prawa do konsultacji prawnej oraz prawa dostępu do wymiaru sprawiedliwości i innych organów prawa publicznego w sprawach cywilnych i administracyjnych.

Zgodnie z ustawą o nieodpłatnej pomocy prawnej poza obywatelami Chorwacji prawo do skorzystania z nieodpłatnej pomocy prawnej przysługuje również: dzieciom niebędącym obywatelami Chorwacji, które znalazły się na terytorium Chorwacji bez towarzyszącej osoby pełnoletniej, która zgodnie z prawem sprawuje nad nimi opiekę;

cudzoziemcom posiadającym zezwolenie na pobyt czasowy wydane zgodnie z zasadą wzajemności i cudzoziemcom posiadającym zezwolenie na pobyt stały;

cudzoziemcom objętym ochroną czasową;

cudzoziemcom przebywającym na terytorium Chorwacji nielegalnie i cudzoziemcom przebywającym na terytorium Chorwacji w ramach pobytu krótkoterminowego w postępowaniach w przedmiocie ich wydalenia lub powrotu;

osobom ubiegającym się o azyl, osobom, które uzyskały azyl, oraz cudzoziemcom posiadającym status osoby potrzebującej ochrony uzupełniającej i członkom ich rodzin przebywających w Chorwacji legalnie w postępowaniach, w których nie mogą oni skorzystać z pomocy prawnej na podstawie przepisów szczególnych.

Beneficjenci nieodpłatnej pomocy prawnej mogą skorzystać z prawa do pomocy prawnej na etapie przedsądowym lub sądowym na warunkach określonych w przepisach prawa.

Przedsądowa pomoc prawna obejmuje ogólne informacje prawne, porady prawne, wnioski do podmiotów publicznych, Europejskiego Trybunału Praw Człowieka i organizacji międzynarodowych zgodnie z umowami międzynarodowymi i regulaminami wewnętrznymi, reprezentację w postępowaniach przed podmiotami publicznymi oraz pomoc prawną w pozasądowym rozwiązywaniu sporów. Tego rodzaju pomocy udzielają organy administracji na szczeblu żupanii oraz upoważnione stowarzyszenia i poradnie prawne w mieście Zagrzebiu (Grad Zagreb) – można z niej skorzystać w dowolnej kwestii prawnej. Aby skorzystać z przedsądowej pomocy prawnej, należy skontaktować się bezpośrednio z podmiotem pełniącym funkcję dostawcy przedsądowej pomocy prawnej, który ustali – kierując się własnym osądem w tej kwestii – czy spełniono wymogi uprawniające do skorzystania z przedsądowej pomocy prawnej. Pomoc prawna na etapie sądowym obejmuje porady prawne, składanie wniosków w postępowaniach dotyczących ochrony praw pracownika prowadzonych przeciwko pracodawcy, składanie wniosków i reprezentację w postępowaniach sądowych oraz pomoc prawną w polubownym rozwiązywaniu sporów. Pomocy prawnej na etapie sądowym udzielają adwokaci. Pomoc prawna na etapie sądowym obejmuje również zwolnienie z obowiązku pokrycia kosztów postępowania i opłat sądowych.

Wnioskodawca jest uprawniony do skorzystania z pomocy prawnej na etapie sądowym w postaci składania wniosków i reprezentacji w postępowaniach sądowych oraz zwolnienia z obowiązku uiszczenia opłat sądowych, jeżeli jego sytuacja finansowa spełnia wymogi ustanowione w ustawie o nieodpłatnej pomocy prawnej, mianowicie jeżeli całkowity miesięczny dochód wnioskodawcy i członków jego gospodarstwa domowego nie będzie przekraczał kwoty podstawy opodatkowania przypadającej na członka gospodarstwa domowego (3 326,00 kun chorwackich), a łączna wartość składników majątku znajdujących się w posiadaniu wnioskodawcy i członków jego gospodarstwa domowego nie przekracza równowartości 60 kwot podstawy opodatkowania (199 560,00 kun chorwackich).

Niezależnie od spełnienia wymogów finansowych z wnioskiem o udzielenie pomocy prawnej na etapie sądowym należy również wystąpić w wymienionych poniżej rodzajach postępowań:

postępowania w przedmiocie praw rzeczowych, z wyjątkiem postępowania wieczystoksięgowego;

postępowania dotyczące stosunku pracy;

postępowania dotyczące stosunków rodzinnych, z wyjątkiem postępowań dotyczących rozvodu na zgodny wniosek małżonków, jeżeli małżonkowie nie mają wspólnych ani przysposobionych małoletnich dzieci lub pełnoletnich dzieci, nad którymi wykonują pieczę;

postępowania egzekucyjne i zabezpieczające dotyczące przymusowej egzekucji lub zabezpieczenia roszczeń wynikających z postępowania, w którym zgodnie z przepisami ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej dopuszcza się możliwość przyznania pomocy prawnej;

postępowania mające na celu polubowne rozstrzygnięcie sporu;

na zasadzie odstępstwa we wszystkich innych postępowaniach sądowych w sprawach administracyjnych i cywilnych, jeżeli będzie to uzasadnione, biorąc pod uwagę sytuację życiową wnioskodawcy i członków jego gospodarstwa domowego, zgodnie z podstawowym celem ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej.

Aby skorzystać z pomocy prawnej na etapie sądowym, należy zwrócić się z wnioskiem do właściwego organu administracji odpowiedniej żupanii lub miasta Zagrzebia. Wniosek składa się na standardowym formularzu, do którego załącza się zgodę wnioskodawcy i członków jego gospodarstwa domowego na dostęp do wszystkich danych dotyczących ich całkowitego dochodu i łącznych składników majątku oraz oświadczenie wnioskodawcy, że wszystkie podane informacje są prawidłowe i kompletne.

W toku procedury dotyczącej przyznania pomocy prawnej na etapie sądowym wnioskodawcy spełniającemu wymogi prawne uprawniające do skorzystania z pomocy prawnej na etapie sądowym właściwy organ wyda decyzję o przyznaniu pomocy prawnej na etapie sądowym ze wskazaniem rodzaju i zakresu przyznanej pomocy prawnej. Przyznanie pomocy prawnej na etapie sądowym odnosi się do pełnego lub częściowego zabezpieczenia pokrycia kosztów postępowania sądowego w zależności od kwoty całkowitego miesięcznego dochodu wnioskodawcy i członków jego gospodarstwa domowego. W decyzji o przyznaniu pomocy prawnej na etapie sądowym wskazuje się również adwokata zobowiązanego do udzielania takiej pomocy.

Jeżeli wnioskodawca nie spełnia wymogów uprawniających do skorzystania z prawa do pomocy prawnej na etapie sądowym, organ administracji wyda decyzję o odmowie przyznania wnioskodawcy takiej pomocy. Od decyzji odmownej wnioskodawca może się odwołać do Ministerstwa Sprawiedliwości (Ministarstvo pravosuđa). Od decyzji Ministerstwa Sprawiedliwości o oddaleniu zażalenia można się odwołać, wytaczając powództwo przed sąd administracyjny.

Jeżeli beneficjent nieodpłatnej pomocy prawnej okaże się stroną przegrywającą, tj. przegra postępowanie, na potrzeby którego przyznano mu pomoc prawną na etapie sądowym, nie będzie zobowiązany do zwrotu kosztów tej pomocy. Fakt przyznania nieodpłatnej pomocy prawnej na etapie sądowym nie oznacza jednak, że jej beneficjent będący stroną przegrywającą zostanie zwolniony z obowiązku uiszczenia kosztów postępowania sądowego poniesionych przez stronę przeciwną – kwestię tę rozstrzygnie sąd zgodnie z przepisami regulującymi przebieg postępowania sądowego.

Nieodpłatną pomoc prawną można również przyznać w sporach transgranicznych. W ustawie o nieodpłatnej pomocy prawnej zdefiniowano spory transgraniczne jako spory, w których wnioskodawca występujący o pomoc prawną ma miejsce zamieszkania lub pobytu w państwie członkowskim Unii Europejskiej innym niż państwo członkowskie sądu rozpoznającego sprawę lub państwo członkowskie, w którym orzeczenie sądu ma zostać wykonane. Pomoc prawną w sporach transgranicznych przyznaje się w sprawach cywilnych i handlowych, w postępowaniach mediacyjnych, w postępowaniach służących zawarciu ugody pozasądowej, a także przy dochodzeniu wykonania dokumentów urzędowych oraz na udzielanie porady prawnej w takich postępowaniach. Przepisy dotyczące pomocy prawnej w sporach transgranicznych nie mają zastosowania do postępowań podatkowych, celnych ani innego rodzaju postępowań administracyjnych.

Osoby ubiegające się o pomoc prawną w sporach transgranicznych otrzymają taką pomoc, jeżeli spełnią wymogi przewidziane w ustawie o nieodpłatnej pomocy prawnej. Na zasadzie odstępstwa pomoc prawną można przyznać wnioskodawcom, którzy nie spełniają wymogów uprawniających do skorzystania z pomocy prawnej ustanowionych w ustawie o nieodpłatnej pomocy prawnej, jeżeli nie będą oni w stanie pokryć kosztów postępowania z uwagi na niewspółmierność kosztów życia w państwie członkowskim ich miejsca zamieszkania lub miejsca zwykłego pobytu do kosztów życia w Chorwacji.

W Chorwacji wnioskodawcy lub właściwy organ państwa członkowskiego, w którym mają oni miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu (organ przekazujący), mają obowiązek złożyć wniosek o pomoc prawną w Ministerstwie Sprawiedliwości (organ przyjmujący). Formularze i załączone do nich dokumenty należy sporządzić w języku chorwackim. W przeciwnym wypadku wniosek zostanie odrzucony.

Jeżeli spór, w odniesieniu do którego wnioskodawca występuje o pomoc prawną, nie jest sporem transgranicznym, lub jeżeli wnioskodawca nie jest uprawniony do otrzymania pomocy prawnej w sporach transgranicznych, Ministerstwo Sprawiedliwości wyda decyzję odmowną. Od decyzji Ministerstwa Sprawiedliwości nie można się odwołać, można jednak wytoczyć powództwo przed sąd administracyjny.

Nieodpłatną pomoc prawną mogą otrzymać osoby, które nie zamieszkują na terytorium Unii Europejskiej, z zastrzeżeniem postanowień wiążących dla Chorwacji międzynarodowych umów dwustronnych i wielostronnych.

Dodatkowe informacje na temat pomocy prawnej w Chorwacji można znaleźć na stronie internetowej:

[Pomoc prawna](#)

[1] Dobra osobiste: prawo do życia, zdrowie fizyczne i psychiczne, reputacja, cześć, godność, nazwisko, prywatność życia osobistego i rodzinnego, wolność itp.

Ostatnia aktualizacja: 09/02/2021

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwe państwo członkowskie. Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. Komisja Europejska nie przyjmuje żadnej odpowiedzialności w odniesieniu do danych lub informacji, które niniejszy dokument zawiera, lub do których się odnosi. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

Biznes a prawa człowieka - Cypr

1. Z jakiej ochrony sądowej korzystam w tym kraju jako ofiara naruszeń praw człowieka w kontekście biznesu? Czy ta ochrona obejmuje odszkodowanie?

Zgodnie z przepisami ustawy 174/1989 o odpowiedzialności pracodawców i obowiązkowym ubezpieczeniu z późniejszymi zmianami pracownicy będący ofiarami naruszeń praw człowieka w kontekście biznesu mają prawo do odszkodowania w razie wypadku w miejscu pracy (śmierci lub uszczerbku na zdrowiu), który nastąpił wskutek i w trakcie zatrudnienia, bądź w przypadku choroby zawodowej spowodowanej wykonywaną pracą. Zgodnie z tą ustawą każdy pracodawca ma obowiązek wykupić polisę ubezpieczeniową od odpowiedzialności za wypadek przy pracy lub chorobę zawodową pracownika. Wymóg ten dotyczy również zatrudnienia osób posiadających stałe miejsce pobytu na terytorium Cypru, które są zatrudnione za granicą i które uległy wypadkowi przy pracy lub zapadły na chorobę zawodową. W ustawie określono minimalną kwotę ubezpieczenia za każdy wypadek lub każdą chorobę zawodową na jednego pracownika (sto sześćdziesiąt tysięcy euro, 160 000 euro) oraz za każde postępowanie lub szereg postępowań wynikających z jednego zdarzenia (trzy miliony czterysta piętnaście tysięcy euro, 3 415 000 euro), wliczając w to koszty i odsetki.

Aby pracownik mógł uzyskać odszkodowanie powyżej kwoty określonej w ustawie, musi wnieść sprawę do sądu.

W trakcie kontroli oddziałów/zakładów pracodawcy w celu sprawdzenia, czy przestrzegane są w nich przepisy bezpieczeństwa i higieny pracy, inspektorzy Departamentu ds. Inspekcji Pracy sprawdzają również, czy pracodawca posiada dokument poświadczający wykupienie obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej pracodawcy.

2. Czy w tym kraju istnieją specjalne przepisy dotyczące rażących przypadków łamania praw człowieka? Czy przepisy te mają zastosowanie do przestępstw przeciwko środowisku lub poważnych przypadków wyzysku pracowników?

Zob. odpowiedź na pytanie 1 powyżej.

3. Jestem ofiarą naruszenia praw człowieka wynikającego z działalności europejskiej korporacji transnarodowej, które miało miejsce poza Unią Europejską. Czy mam dostęp do wymiaru sprawiedliwości w tym kraju, jeżeli nie jestem obywatelem UE lub nie mieszkam w UE? Na jakich warunkach mogę wysuwać roszczenia w związku z naruszeniem moich praw? Gdzie mogę znaleźć dodatkowe informacje?

Nie, dostęp taki nie jest zapewniany. Na podstawie dostępnych informacji i danych, które opisano w pytaniu, wydaje się, że nie istnieje łącznik pozwalający na ustalenie jurysdykcji sądów cypryjskich.

4. Czy rzecznicy praw człowieka, organy ds. równości lub krajowe instytucje praw człowieka pomagają ofiarom naruszeń praw człowieka dokonywanych przez europejskie korporacje transnarodowe poza Unią Europejską? Czy organy te mogą zbadać moją sprawę, jeżeli nie jestem obywatelem UE i nie mieszkam w UE? Czy w tym kraju są inne służby (takie jak inspektorat ochrony środowiska lub inspekcja pracy), które mogą zbadać moją sprawę? Gdzie mogę znaleźć informacje o moich prawach?

Nie. Obywatelom państw trzecich będącym ofiarami naruszeń praw człowieka przysługuje ochrona zapewniana przez niezależne instytucje, pod warunkiem że naruszenie nastąpiło na terytorium Cypru.

5. Czy w tym kraju nakłada się na europejskie korporacje transnarodowe obowiązek ustanowienia mechanizmów rozpatrywania skarg lub zapewnienia usług mediacji w sprawach naruszeń wynikających z ich działalności gospodarczej? Czy obowiązek ten ma również zastosowanie do naruszeń, które miały miejsce poza Unią Europejską? Kto odpowiada za monitorowanie takich działań w tym kraju? Czy są dostępne oficjalne raporty zawierające informacje o funkcjonowaniu tych systemów?

Zgodnie z rozporządzeniem (UE) nr 524/2013 w sprawie internetowego systemu rozstrzygania sporów konsumenckich przedsiębiorcy posiadający sklepy internetowe mają obowiązek przedstawiać informacje na temat platformy internetowego rozstrzygania sporów na swoich stronach internetowych.

6. Czy mam szczególne prawa, jeżeli jestem bezbronną ofiarą i chcę dochodzić roszczeń z tytułu naruszeń praw człowieka w kontekście biznesu? Czy przysługuje mi prawo pomocy, a jeżeli tak, to na jakich warunkach?

Pomoc prawna przysługuje każdej osobie fizycznej będącej ofiarą naruszeń praw człowieka, pod warunkiem że osoba ta zamieszkuje na terytorium Republiki Cypryjskiej, bez względu na to, czy jest obywatelem Republiki Cypryjskiej czy innego państwa członkowskiego UE.

Jakie koszty zostaną pokryte w ramach prawa pomocy?

Pomoc prawna obejmuje:

usługi świadczone przez prawnika,
porady prawne oraz
reprezentację przed sądem.

Czy prawo pomocy przysługuje mi na takich samych warunkach, jeżeli nie jestem obywatelem UE i nie mieszkam w UE?

Nie.

Ostatnia aktualizacja: 11/04/2022

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwe państwo członkowskie. Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. Komisja Europejska nie przyjmuje żadnej odpowiedzialności w odniesieniu do danych lub informacji, które niniejszy dokument zawiera, lub do których się odnosi. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

Biznes a prawa człowieka - Łotwa

1. Z jakiej ochrony sądowej korzystam w tym kraju jako ofiara naruszeń praw człowieka w kontekście biznesu? Czy ta ochrona obejmuje odszkodowanie?

Zgodnie z [art. 1 ust. 1 kodeksu postępowania cywilnego](#) każda osoba fizyczna i prawna jest uprawniona do dochodzenia przysługujących jej praw cywilnych lub jej prawnie uzasadnionych interesów przed sądem w przypadku ich naruszenia lub zakwestionowania. Jeżeli osoba uważa, że doszło do naruszenia jej praw człowieka w związku z działalnością przedsiębiorstwa, a tym samym do naruszenia jej praw obywatelskich, może wytoczyć powództwo cywilne przed sąd powszechny.

Zgodnie z art. 1635 [kodeksu cywilnego](#) każde naruszenie praw, a także każdy czyn niedozwolony, który sam w sobie powoduje szkodę (w tym krzywdę), daje ofierze prawo dochodzenia odszkodowania lub zadośćuczynienia od sprawcy, o ile można mu przypisać winę za czyn. Krzywda oznacza cierpienie fizyczne lub psychiczne wywołane naruszeniem praw niemajątkowych ofiary lub pozbawieniem jej korzyści niemajątkowych w rezultacie popełnienia czynów niedozwolonych. Wysokość zadośćuczynienia za krzywdę ustala sąd według własnego uznania, stosownie do powagi krzywdy i wywołanych przez nią

skutków. Jeżeli czyn niedozwolony przyjął postać przestępstwa przeciwko życiu, zdrowiu, moralności, nietykalności cielesnej, wolności, czci lub godności osoby (lub członków jej rodziny) lub małoletniego, przyjmuje się, że ofiara takiego czynu doznała krzywdy wskutek takiego działania. W pozostałych przypadkach ofiara musi wykazać, że wyrządzono jej krzywdę. W tym kontekście pojęcie „działanie” ma szersze znaczenie i obejmuje nie tylko działanie jako takie, ale również powstrzymanie się od działania, czyli zaniechanie.

2. Czy w tym kraju istnieją specjalne przepisy dotyczące rażących przypadków łamania praw człowieka? Czy przepisy te mają zastosowanie do przestępstw przeciwko środowisku lub poważnych przypadków wyzysku pracowników?

Odpowiedzialność za czyny niedozwolone przewidziana w kodeksie cywilnym obejmuje każde naruszenie praw i każde przestępstwo, w tym również rażące przypadki łamania praw człowieka.

3. Jestem ofiarą naruszenia praw człowieka wynikającego z działalności europejskiej korporacji transnarodowej, które miało miejsce poza Unią Europejską. Czy mam dostęp do wymiaru sprawiedliwości w tym kraju, jeżeli nie jestem obywatelem UE lub nie mieszkam w UE? Na jakich warunkach mogę wysuwać roszczenia w związku z naruszeniem moich praw? Gdzie mogę znaleźć dodatkowe informacje?

Jeżeli ani pozwany, ani powód nie mają miejsca zamieszkania ani siedziby na Łotwie i jeżeli do naruszenia nie doszło na terytorium Łowy, powództwo cywilnoprawne najprawdopodobniej nie będzie podlegało jurysdykcji sądów łotewskich.

4. Czy rzecznicy praw człowieka, organy ds. równości lub krajowe instytucje praw człowieka pomagają ofiarom naruszeń praw człowieka dokonywanych przez europejskie korporacje transnarodowe poza Unią Europejską? Czy organy te mogą zbadać moją sprawę, jeżeli nie jestem obywatelem UE lub nie mieszkam w UE? Czy w tym kraju są inne służby (takie jak inspektorat ochrony środowiska lub inspekcja pracy), które mogą zbadać moją sprawę? Gdzie mogę znaleźć informacje o moich prawach?

Rzecznik Praw Obywatelskich na Łotwie ([tiesībsargs](#)) działa zgodnie z celem określonym w [ustawie o Rzeczniku Praw Obywatelskich](#), jakim jest wspieranie ochrony praw człowieka i zapewnienie, aby władza państwowa była sprawowana zgodnie z prawem, efektywnie i przy poszanowaniu zasady dobrych rządów.

Rzecznik Praw Obywatelskich może interweniować wyłącznie w przypadkach, w których organy administracji państwowej przy wydawaniu decyzji lub organy ustawodawcze przy uchwalaniu aktu ustawodawczego naruszyły przysługujące danej osobie prawa człowieka zagwarantowane w konstytucji Republiki Łotewskiej oraz w aktach prawa międzynarodowego w dziedzinie praw człowieka. W kontekście wykonywania uprawnień Rzecznika Praw Obywatelskich pojęcie „organ” oznacza instytucję administracji rządowej na szczeblu centralnym lub instytucję samorządową na szczeblu lokalnym bądź urzędników tych instytucji, a także osoby wykonujące zadania powierzone im przez instytucję administracji państwowej.

W przypadkach naruszenia zasady niedyskryminacji wobec pojedynczych osób Rzecznik Praw Obywatelskich może przedstawić swoją ocenę i zalecenia również osobom fizycznym i prawnym prawa prywatnego.

Do kompetencji Rzecznika Praw Obywatelskich nie należy jednak ocena działań europejskich korporacji transnarodowych poza terytorium UE.

Organem odpowiedzialnym za kontrolowanie i monitorowanie postępowania przedsiębiorstw w zakresie stosunków pracy jest [Państwowa Inspekcja Pracy](#).

Kontrolę nad postępowaniem przedsiębiorstw w zakresie ochrony środowiska sprawuje [Państwowa Służba Ochrony Środowiska](#), która jest odpowiedzialna za monitorowanie przestrzegania prawa w obszarze ochrony środowiska oraz bezpieczeństwa radiacyjnego i jądrowego, a także wykorzystania zasobów naturalnych.

Jeżeli osoba popełniła błąd przy zgłaszaniu czynu niedozwolonego, tj. złożyła skargę do organu, nie wiedząc, że nie jest on właściwy do jej rozpatrzenia zgodnie z przepisami ustawy o zgłaszaniu czynów niedozwolonych, organ taki jest zobowiązany wskazać osobie dokonującej zgłoszenia organ właściwy w tym zakresie lub, w stosownych przypadkach, przekazać skargę organowi właściwemu do jej rozpatrzenia.

W tym miejscu należy podkreślić, że instytucja Rzecznika Praw Obywatelskich stanowi jeden z mechanizmów pozasądowego rozstrzygania sporów mający na celu zapewnienie ochrony osobom, których prawa człowieka zostały naruszone. Opiera się on wyłącznie na autorytecie Rzecznika, ponieważ wydawane przez niego zalecenia nie są prawnie wiążące. Złożenia wniosku do Rzecznika Praw Obywatelskich nie uznaje się za równoważne wszczęciu postępowania odwoławczego, dlatego też strona postępowania powinna mieć na uwadze fakt, że złożenie takiego wniosku nie wstrzymuje wykonania decyzji administracyjnej ani nie wstrzymuje biegu terminu na jej zaskarżenie. Zadaniem Rzecznika jest jednak dążenie do zwiększania świadomości społecznej w zakresie praw człowieka i propagowanie wiedzy na temat tych praw, mechanizmów ich ochrony oraz pracy Rzecznika. Dlatego też Rzecznik może udzielić danej osobie indywidualnej porady dotyczącej dostępnych mechanizmów, z których może ona skorzystać, w przypadku gdy doszło do naruszenia przysługujących jej praw.

Z wnioskiem do Rzecznika Praw Obywatelskich może zwrócić się każdy, kto ma poczucie, że jego prawa człowieka zostały naruszone.

5. Czy w tym kraju nakłada się na europejskie korporacje transnarodowe obowiązek ustanowienia mechanizmów rozpatrywania skarg lub zapewnienia usług mediacji w sprawach naruszeń wynikających z ich działalności gospodarczej? Czy obowiązek ten ma również zastosowanie do naruszeń, które miały miejsce poza Unią Europejską? Kto odpowiada za monitorowanie takich działań w tym kraju? Czy są dostępne oficjalne raporty zawierające informacje o funkcjonowaniu tych systemów?

Nie znaleziono żadnych informacji na temat aktów prawnych nakładających na europejskie korporacje transnarodowe obowiązek ustanowienia mechanizmów rozpatrywania skarg lub zapewnienia usług mediacji w sprawach naruszeń wynikających z ich działalności gospodarczej.

6. Czy mam szczególne prawa, jeżeli jestem bezbronną ofiarą i chcę dochodzić roszczeń z tytułu naruszeń praw człowieka w kontekście biznesu? Czy przysługuje mi prawo pomocy, a jeżeli tak, to na jakich warunkach? Jakie koszty zostaną pokryte w ramach prawa pomocy? Czy prawo pomocy przysługuje mi na takich samych warunkach, jeżeli nie jestem obywatelem UE i nie mieszkam w UE?

Możliwość skorzystania z pomocy prawnej finansowanej ze środków Skarbu Państwa jest uzależniona od rodzaju sprawy i statusu osoby. Pomoc prawna obejmuje konsultacje prawne, wsparcie przy sporządzaniu pism procesowych wnoszonych do sądu oraz pomoc prawną udzielaną w trakcie rozprawy sądowej. W sprawach cywilnych osoba, której przyznano pomoc prawną, jest zwolniona z uiszczenia kosztów sądowych na rzecz budżetu państwa, a jeśli nie zna języka, w którym prowadzone jest postępowanie, sąd zapewnia jej tłumacza finansowanego przez państwo.

W sprawach cywilnych (z zastrzeżeniem wyjątków przewidzianych w przepisach prawa) i w sprawach administracyjnych dotyczących zaskarżenia orzeczenia sądu rodzinnego w przedmiocie ochrony praw i interesów prawnych dzieci osoba legalnie przebywająca na Łotwie jest uprawniona do otrzymania pomocy prawnej, jeżeli lokalne służby pomocy społecznej nadały jej status osoby o niskich dochodach lub osoby potrzebującej wsparcia albo jeżeli osoba ta znajduje się w szczególnej sytuacji, tj. niespodziewanie i z powodów niezależnych od siebie znalazła się w sytuacji życiowej i finansowej, która uniemożliwia jej należyłą ochronę przysługujących jej praw, bądź jest osobą całkowicie zależną od wsparcia zapewnianego przez organy państwowe lub organy samorządu terytorialnego.

Osoba zamieszkująca w państwie członkowskim UE ma prawo do otrzymania pomocy prawnej w transgranicznych sporach cywilnych, jeżeli ze względu na swoją szczególną sytuację lub stan majątkowy i wysokość dochodów nie jest w stanie zapewnić sobie należytej ochrony przysługujących jej praw.

Inne osoby (w tym osoby zamieszkujące poza terytorium UE) mają prawo do pomocy prawnej zgodnie z zobowiązaniami zaciągniętymi przez Łotwę na mocy postanowień aktów prawa międzynarodowego, jeżeli ze względu na swoją szczególną sytuację lub stan majątkowy i poziom dochodów nie są w stanie zapewnić sobie należytej ochrony przysługujących im praw.

W sprawach cywilnych, w których osoba wytacza powództwo samodzielnie lub za pośrednictwem adwokata (tj. w sprawach cywilnych na gruncie prawa zobowiązań należących do właściwości Sądu Gospodarczego, jeżeli wartość przedmiotu sporu przekracza 150 000 euro, a także w sprawach dotyczących ochrony tajemnic handlowych przed bezprawnym pozyskaniem, wykorzystaniem i ujawnieniem), pomoc prawna przysługuje, jeżeli dochód osoby nie przekracza minimalnego miesięcznego wynagrodzenia na Łotwie, sytuacja majątkowa osoby uprawnia ją do otrzymania pomocy i osoba ta uiściła stosowną opłatę.

W **postępowaniu przed sądami administracyjnymi** pomoc prawną przyznaje sąd (sędzia) na wniosek, biorąc pod uwagę złożoność sprawy i sytuację finansową wnioskodawcy.

W **postępowaniu karnym** pomocy prawnej przyznaje podmiot prowadzący postępowanie (śledczy, prokurator lub sędzia). Pomoc prawną przyznaje się – na wniosek – osobom, którym przysługuje prawo do obrony, a także ofiarom w przypadkach przewidzianych w przepisach prawa.

Dodatkowe informacje są dostępne na stronie internetowej Administracji Sądowej:

 Infografika – Pomoc prawna przyznawana przez państwo w różnych kategoriach spraw (LV)

 Informacje – Pomoc prawna przyznawana przez państwo (EN)

 Przegląd – Pomoc prawna przyznawana przez państwo (EN)

 Pomoc prawna w sporach transgranicznych (EN)

Ostatnia aktualizacja: 12/02/2024

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwe państwo członkowskie. Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. Komisja Europejska nie przyjmuje żadnej odpowiedzialności w odniesieniu do danych lub informacji, które niniejszy dokument zawiera, lub do których się odnosi. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

Biznes a prawa człowieka - Malta

1. Z jakiej ochrony sądowej korzystam w tym kraju jako ofiara naruszeń praw człowieka w kontekście biznesu? Czy ta ochrona obejmuje odszkodowanie?

Każda ofiara naruszeń praw człowieka, niezależnie od tego, czy doszło do nich w kontekście biznesu czy w innym kontekście, ma prawo do wniesienia sprawy do sądu w celu dochodzenia zadośćuczynienia i odszkodowania.

2. Czy w tym kraju istnieją specjalne przepisy dotyczące rażących przypadków łamania praw człowieka? Czy przepisy te mają zastosowanie do przestępstw przeciwko środowisku lub poważnych przypadków wyzysku pracowników?

Nie obowiązują żadne przepisy szczególne dotyczące rażących przypadków łamania praw człowieka. Wszystkie sprawy dotyczące naruszeń praw człowieka są rozpoznawane w takim samym trybie.

3. Jestem ofiarą naruszenia praw człowieka wynikającego z działalności europejskiej korporacji transnarodowej, które miało miejsce poza Unią Europejską. Czy mam dostęp do wymiaru sprawiedliwości w tym kraju, jeżeli nie jestem obywatelem UE i nie mieszkam w UE? Na jakich warunkach mogę wysuwać roszczenia w związku z naruszeniem moich praw? Gdzie mogę znaleźć dodatkowe informacje?

Na Malcie obowiązuje zasada terytorialności prawa. W celu ustalenia prawa państwa sądu orzekającego należy odnieść się do prawa prywatnego międzynarodowego, pod warunkiem że strony nie są związane umową uniemożliwiającą dokonanie wyboru prawa właściwego.

4. Czy rzecznicy praw człowieka, organy ds. równości lub krajowe instytucje praw człowieka pomagają ofiarom naruszeń praw człowieka dokonywanych przez europejskie korporacje transnarodowe poza Unią Europejską? Czy organy te mogą zbadać moją sprawę, jeżeli nie jestem obywatelem UE i nie mieszkam w UE? Czy w tym kraju są inne służby (takie jak inspektorat ochrony środowiska lub inspekcja pracy), które mogą zbadać moją sprawę? Gdzie mogę znaleźć informacje o moich prawach?

Zgodnie z art. 64A konstytucji oraz z przepisami ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich zadaniem Rzecznika Praw Obywatelskich Malty jest „badanie działań podejmowanych przez rząd lub w jego imieniu lub przez inne przewidziane prawem organy, podmioty lub osoby (w tym organy, podmioty lub urzędy ustanowione na mocy konstytucji) w ramach sprawowania powierzonych im funkcji administracyjnych”.

Zgodnie z art. 12 ust. 1 ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich zakres kompetencji rzecznika ogranicza się do rozpoznawania wniosków dotyczących:

„a) rządu, w tym wszelkich organów administracji rządowej lub innych organów rządowych, ministrów lub sekretarzy parlamentarnych, urzędników służby cywilnej oraz członków lub pracowników wymienionych podmiotów;

b) wszelkich organów ustawowych i wszelkich organizacji lub innych podmiotów, w których dowolny z wymienionych podmiotów – samodzielnie lub wspólnie z innymi podmiotami – posiada udziały kontrolujące lub nad którymi sprawuje faktyczną kontrolę, w tym wszelkich dyrektorów, członków, kierowników lub innych pracowników takiego organu lub jego podmiotu kontrolującego (zwanym dalej łącznie „organizacją”) oraz

c) organów samorządowych i wszelkich ich komisji, burmistrzów, członków rady miasta i pracowników wszystkich organów samorządowych”.

Rzecznik Praw Obywatelskich nie ma szczególnych ani formalnych uprawnień do badania spraw dotyczących naruszenia lub groźby naruszenia praw podstawowych, udzielania pomocy w dochodzeniu praw ani promowania lub ochrony praw podstawowych obywateli.

Zakres kompetencji rzecznika określony w art. 22 ust. 1 ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich jest jednak na tyle szeroki, że umożliwia mu angażowanie się bez ograniczeń na rzecz praw człowieka za pomocą takich działań jak:

rozpoznawanie wniosków dotyczących praw człowieka;

zwracanie uwagi organów władzy publicznej na zagrożenia dla praw obywatelskich;

w przypadku naruszenia – przyczynianie się do naprawy sytuacji przez wydawanie zaleceń służących sprawiedliwemu i skutecznemu rozwiązaniu problemu w celu uniknięcia postępowania sądowego.

Z wnioskiem do rzecznika może zwrócić się każdy, kto uważa się za ofiarę naruszenia, niezależnie od narodowości czy pochodzenia, pod warunkiem że posiada osobisty interes związany z przedmiotem wniosku. O pomoc do rzecznika może się zwrócić zarówno osoba fizyczna, jak i osoba prawna.

Organy lub instytucje objęte zakresem właściwości Rzecznika Praw Obywatelskich mają obowiązek przestrzegania i zapewnienia poszanowania praw człowieka. W związku z tym mimo że mandat rzecznika ogranicza się do organów publicznych, może on rozpatrywać sprawy, w których ofiara naruszenia praw człowieka w kontekście biznesu utrzymuje, że do naruszenia jej praw doszło wskutek niezapewnienia jej należytej ochrony przez organ publiczny lub instytucję publiczną.

Rzecznik może badać dowolne sprawy, nawet jeżeli osoba składająca wniosek nie jest obywatelem Unii lub nie zamieszkuje na terytorium Unii, pod warunkiem że przedmiot wniosku należy do właściwości rzecznika. Ponadto jeżeli przedmiot wniosku należy do właściwości rzecznika lub innego organu lokalnego lub regulacyjnego, wszystkim ofiarom przysługuje ochrona prawna.

Właściwość rzecznika nie jest zatem uzależniona od przedmiotu sprawy ani od tego, czy poszkodowany mieszka na Malcie, lecz od domniemanego zaniechania po stronie organu należącego do właściwości rzecznika.

Jeżeli chodzi o inne służby publiczne (np. w obszarze zatrudnienia lub środowiska), na Malcie funkcjonują następujące instytucje: Departament Stosunków Przemysłowych i Pracy (Dipartament għar-Relazzjonijiet Industrijali u ta’-Impjieg), Urząd ds. Środowiska i Zasobów (Awtorita’ dwar l-Ambjent u Risorsi), Rzecznik Finansowy oraz Krajowa Komisja ds. Promowania Równości (Kummissjoni Nazzjonali għall-Promozzjoni ta’-Ugwaljanza). Krajowa Komisja ds.

Promowania Równości, jako krajowy organ ds. równości, może jednak badać wyłącznie przypadki dyskryminacji i molestowania seksualnego, do których doszło na Malcie.

5. Czy w tym kraju nakłada się na europejskie korporacje transnarodowe obowiązek ustanowienia mechanizmów rozpatrywania skarg lub zapewnienia usług mediacji w sprawach naruszeń wynikających z ich działalności gospodarczej? Czy obowiązek ten ma również zastosowanie do naruszeń, które miały miejsce poza Unią Europejską? Kto odpowiada za monitorowanie takich działań w tym kraju? Czy są dostępne oficjalne raporty zawierające informacje o funkcjonowaniu tego systemu?

Malta nie nakłada na europejskie korporacje transnarodowe obowiązku ustanowienia mechanizmów rozpatrywania skarg lub zapewnienia usług mediacji w sprawach naruszeń wynikających z działalności gospodarczej? Na Malcie mediację stosuje się w sprawach rozpoznawanych przez Wydział Rodzinny Sądu Cywilnego (Il-Qorti Ċivili (Sezzjoni tal-Familja)) lub Izbę ds. Regulacji Czysnów (Bord li Jirregola l-Kera).

6. Czy mam szczególne prawa, jeżeli jestem bezbronną ofiarą i chcę dochodzić roszczeń z tytułu naruszeń praw człowieka w kontekście biznesu? Czy przysługuje mi prawo pomocy, a jeżeli tak, to na jakich warunkach? Jakie koszty zostaną pokryte w ramach prawa pomocy? Czy prawo pomocy przysługuje mi na takich samych warunkach, jeżeli nie jestem obywatelem UE i nie mieszkam w UE?

Ofiarom przestępstw, o których mowa w rozdziale 539 art. 2 Zbioru praw Malty (ustawa o ofiarach przestępstw), oraz ofiarom przemocy w rodzinie, o których mowa w rozdziale 581 Zbioru praw Malty (ustawa o przemocy ze względu na płeć), przysługuje pomoc prawna. Po wydaniu przez sąd postanowienia o przyznaniu pomocy prawnej ofiara kwalifikuje się do uzyskania porady prawnej i reprezentacji w sądzie. Pomoc prawna obejmuje koszty sądowe i honorarium adwokata. Do uzyskania pomocy prawnej kwalifikuje się również ofiara niebędąca obywatelem Unii, lecz posiadająca specjalny status na Malcie. Pomoc prawną i reprezentację w sądzie na Malcie może także uzyskać ofiara będąca obywatelem Unii, lecz zamieszkująca poza terytorium Unii.

Ostatnia aktualizacja: 04/05/2021

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwe państwo członkowskie. Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. Komisja Europejska nie przyjmuje żadnej odpowiedzialności w odniesieniu do danych lub informacji, które niniejszy dokument zawiera, lub do których się odnosi. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

Biznes a prawa człowieka - Austria

1. Z jakiej ochrony korzystają ofiary naruszeń praw człowieka w kontekście biznesu? Czy ta ochrona obejmuje odszkodowanie?

Podobnie jak w innych państwach członkowskich jurysdykcję krajową określa w dużej mierze rozporządzenie Bruksela I bis ([rozporządzenie nr 1215/2012](#) : „rozporządzenie”). Umożliwiła to wytoczenie powództwa – w szczególności w przypadku, gdy przedsiębiorstwo (lub jego oddział) ma siedzibę statutową w Austrii – niezależnie od miejsca zamieszkania powoda lub jego obywatelstwa. Inne podstawy ustalania jurysdykcji wskazano w art. 7 rozporządzenia. W tym kontekście istotne może być miejsce zdarzenia powodującego szkodę lub miejsce, w którym należało wykonać zobowiązanie umowne.

2. Czy w tym kraju istnieją specjalne przepisy dotyczące rażących przypadków łamania praw człowieka? Czy przepisy te mają również zastosowanie do przestępstw przeciwko środowisku lub poważnych form wykusku pracowników?

W austriackim prawie dotyczącym odpowiedzialności pozaumownej nie przewidziano żadnych szczególnych przepisów odnoszących się do rażących przypadków łamania praw człowieka. Jeżeli jednak rażący przypadek łamania praw człowieka skutkuje naruszeniem prawa podmiotowego chronionego na mocy przepisów, zastosowanie mogą mieć ogólne przepisy dotyczące odpowiedzialności umownej. Innymi słowy, kto umyślnie lub przez zaniedbanie bezprawnie naraża życie, zdrowie, wolność, majątek lub wszelkie inne prawo drugiej osoby, ponosi odpowiedzialność za wyrządzone szkody. Jeżeli wyrządzona szkoda wiąże się z utratą życia, doznaniem uszczerbku na zdrowiu, ograniczeniem wolności, poniesieniem straty majątkowej lub naruszeniem dowolnego innego prawa, odpowiedzialność ponosi nie tylko osoba, która bezpośrednio spowodowała szkodę, ale również każdy, kto nie podjął koniecznych i zasadnych działań w celu zapobieżenia wyrządzeniu szkody osobie trzeciej, jeżeli takie zaniechanie doprowadziło do powstania ryzyka (*Verkehrssicherungspflicht*).

Z punktu widzenia prawa karnego rażące przypadki łamania praw człowieka stanowią również przestępstwo.

3. Jestem ofiarą naruszenia praw człowieka wynikającego z działalności europejskiej korporacji transnarodowej, które miało miejsce poza Unią Europejską. Czy mam dostęp do wymiaru sprawiedliwości w tym kraju, jeżeli nie jestem obywatelem UE lub nie mieszkam w UE? Na jakich warunkach mogę wysuwać roszczenia w związku z naruszeniem moich praw? Gdzie mogę znaleźć dodatkowe informacje?

Zob. pkt 4 poniżej.

4. Czy rzecznicy praw człowieka, organy ds. równości lub krajowe instytucje praw człowieka pomagają ofiarom naruszeń praw człowieka dokonywanych przez europejskie korporacje transnarodowe poza Unią Europejską? Czy mam dostęp do wymiaru sprawiedliwości w tym kraju, jeżeli nie jestem obywatelem UE lub nie mieszkam w UE? Czy w tym kraju są inne służby (takie jak inspektorat ochrony środowiska lub inspekcja pracy), które mogą zbadać moją sprawę? Gdzie mogę znaleźć informacje o moich prawach?

Podobnie jak w innych państwach członkowskich jurysdykcję krajową określa w dużej mierze rozporządzenie Bruksela I bis ([rozporządzenie nr 1215/2012](#)). Umożliwiła to wytoczenie powództwa – w szczególności w przypadku, gdy przedsiębiorstwo (lub jego oddział) ma siedzibę statutową w Austrii – niezależnie od miejsca zamieszkania powoda lub jego obywatelstwa. Inne podstawy ustalania jurysdykcji wskazano w art. 7 rozporządzenia. W tym kontekście istotne może być miejsce zdarzenia powodującego szkodę lub miejsce, w którym należało wykonać zobowiązanie umowne.

Jeżeli przepisy rozporządzenia Bruksela I bis ani postanowienia konwencji lugańskiej z 2007 r. (Konwencja o jurysdykcji i uznawaniu oraz wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych) nie mają zastosowania, w sytuacji, w której sąd austriacki jest sądem właściwym miejscowo, jurysdykcję krajową ustala się każdorazowo zgodnie z § 27a ustawy o właściwości sądów (Jurisdiktionsnorm). W przypadku wyrządzenia szkody zgodnie z § 92a ustawy o właściwości sądów jedynym kryterium stosowanym przy ustalaniu sądu właściwego jest jednak miejsce, w którym dopuszczono się czynu skutkującego powstaniem szkody. W tym kontekście można jednak rozważyć również możliwość ustalenia sądu właściwego w oparciu o inne przesłanki, np. miejsce spełnienia świadczenia zgodnie z § 88 ustawy o właściwości sądów lub miejsce położenia składnika majątku zgodnie z § 99 tej ustawy.

5. Czy w tym kraju nakłada się na europejskie korporacje transnarodowe obowiązek ustanowienia mechanizmów rozpatrywania skarg lub zapewnienia usług mediacji w sprawach naruszeń wynikających z ich działalności gospodarczej? Czy obowiązek ten ma również zastosowanie do naruszeń, które miały miejsce poza Unią Europejską? Kto odpowiada za monitorowanie takich mechanizmów rozpatrywania skarg lub prawidłowości świadczenia usług mediacji? Czy są dostępne oficjalne raporty zawierające informacje o funkcjonowaniu tych mechanizmów i usług? 6. Czy mam szczególne prawa, jeżeli jestem bezbronną ofiarą naruszeń praw człowieka w kontekście biznesu? Jakie warunki muszę spełnić, aby uzyskać dostęp do pomocy prawnej? Jakiego rodzaju koszty pokrywa pomoc prawna? Czy prawo do pomocy prawnej przysługuje mi na takich samych warunkach jak obywatelom UE, jeżeli nie jestem obywatelem UE lub nie mieszkam w UE?

Możliwość uzyskania pomocy prawnej nie jest uzależniona od posiadania obywatelstwa austriackiego ani obywatelstwa UE.

Celem pomocy prawnej jest umożliwienie wszystkim stronom sporu dochodzenia lub obrony praw przysługujących im zgodnie z przepisami prawa cywilnego przed sądami, niezależnie od ich indywidualnej sytuacji finansowej. Koszty postępowania sądowego nie powinny stanowić przeszkody utrudniającej danej osobie dochodzenie roszczeń lub obronę, nawet jeżeli nie dysponuje ona wystarczającymi środkami własnymi. Możliwość uzyskania pomocy prawnej ma w założeniu wyeliminować nierówności wynikające ze zróżnicowanej sytuacji finansowej poszczególnych osób oraz zapewnić nie tylko poszanowanie zasady

równości, ale również prawa do swobodnego i niezakłóconego dostępu do wymiaru sprawiedliwości zagwarantowanego w art. 6 ust. 1 EKPC, a także zagwarantować równy dostęp do wymiaru sprawiedliwości dla każdego.

Strona postępowania sądowego korzystająca z pomocy prawnej jest jednak jedynie tymczasowo zwolniona z obowiązku samodzielnego pokrywania własnych kosztów sądowych. Prawo do korzystania z takiego tymczasowego zwolnienia nie przysługuje stronie przeciwnej.

Sąd przyznaje stronie pomoc prawną wyłącznie wówczas, gdy przeprowadzenie postępowania z jej udziałem zagrażałoby możliwości pokrycia przez nią niezbędnych kosztów utrzymania. Pomocy prawnej nie można przyznać również w sytuacji, gdy powództwo lub obrona są w oczywisty sposób bezpodstawne lub pozbawione szans powodzenia.

„Niezbędne koszty utrzymania” oznaczają środki, jakich strona potrzebuje, aby zabezpieczyć możliwość funkcjonowania na skromnym poziomie sobie i pozostającym na jej utrzymaniu członkom rodziny. Niezbędne koszty utrzymania to koszty wyższe niż koszty „podstawowe”, ale niższe niż koszty „standardowe”. Ich kwota mieści się w przedziale, którego górny pułap stanowią średnie statystyczne dochody uzyskiwane przez osobę wykonującą pracę zarobkową, a dolny – minimalne środki utrzymania. W postępowaniach z elementem obcym pojęcie skromnego poziomu życia definiuje się, biorąc pod uwagę warunki panujące w miejscu zamieszkania strony.

W § 64 austriackiego kodeksu postępowania cywilnego wyszczególniono kategorie kosztów, które mogą być objęte pomocą prawną.

W określonych warunkach powodowie niebędący obywatelami austriackimi mogą być zobowiązani do wniesienia kaucji zgodnie z § 57 kodeksu postępowania cywilnego – oznacza to konieczność wniesienia przez nich określonej kwoty pieniężnej na poczet kosztów postępowania, jeżeli pozwany o to wniesie. Wiele umów dwustronnych przewiduje jednak wyłączenia od obowiązku wniesienia takiej kaucji. Zwolnienie z obowiązku wniesienia kaucji na zabezpieczenie kosztów postępowania można również uzyskać w ramach pomocy prawnej (§ 64 ust. 1 i 2 kodeksu postępowania cywilnego).

Wykaz umów dwustronnych zawartych przez Austrię udostępniono na stronie internetowej Ministerstwa Spraw Europejskich i Międzynarodowych: [🔗](#)

Bilaterale Staatsverträge – BMEIA, Außenministerium Österreich.

Ostatnia aktualizacja: 22/11/2023

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwe państwo członkowskie. Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. Komisja Europejska nie przyjmuje żadnej odpowiedzialności w odniesieniu do danych lub informacji, które niniejszy dokument zawiera, lub do których się odnosi. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

Biznes a prawa człowieka - Polska

W Rzeczypospolitej Polskiej każdy ma prawo do równego traktowania przy korzystaniu ze swoich praw oraz do ochrony przed dyskryminacją. Przedsiębiorstwa muszą respektować zasadę równego traktowania nie tylko w zakresie dostarczania towarów i usług, ale także w odniesieniu do zatrudnienia, zarówno osób poszukujących pracy, jak i samych pracowników.

W Polsce istnieje system środków zaradczych, które służą jednostkom w rozstrzyganiu ich problemów prawnych z przedsiębiorcami. Konstytucja RP gwarantuje zarówno prawo do sądu (art. 45), jak również określa szczególną odpowiedzialność władz w zakresie ochrony konsumentów (art. 76). Istnieją niezależne organy ochrony praw i wolności człowieka i obywatela z szerokim mandatem (Rzecznik Praw Obywatelskich), jak również z mandatem ograniczonym do określonych zadań (Rzecznik Praw Dziecka, Rzecznik Finansowy, Rzecznik Praw Pacjenta, Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych oraz Krajowy Punkt Kontaktowy OECD ds. odpowiedzialnego prowadzenia biznesu).

1. Z jakiej ochrony sądowej korzystam w tym kraju jako ofiara naruszeń praw człowieka w kontekście biznesu? Czy ta ochrona obejmuje odszkodowanie?

Ofiary naruszeń praw człowieka mogą wystąpić o ochronę sądową:

w postępowaniu cywilnym, w którym mogą otrzymać odszkodowanie z tytułu szkody majątkowej albo niemajątkowej (szkoda niemajątkowa dotyczy przypadków naruszenia dóbr osobistych;

w postępowaniu karnym, w którym pokrzywdzony może wystąpić z roszczeniem odszkodowawczym z tytułu szkody poniesionej wskutek przestępstwa.

2. Czy w tym kraju istnieją specjalne przepisy dotyczące rażących przypadków łamania praw człowieka? Czy przepisy te mają zastosowanie do przestępstw przeciwko środowisku lub poważnych przypadków wyzysku pracowników?

Odpowiedzialność za czyny niedozwolone przewidziana w kodeksie cywilnym obejmuje każde naruszenie praw i każde przestępstwo, w tym również rażące przypadki łamania praw człowieka.

3. Jestem ofiarą naruszenia praw człowieka wynikającego z działalności europejskiej korporacji transnarodowej, które miało miejsce poza Unią Europejską. Czy mam dostęp do wymiaru sprawiedliwości w tym kraju, jeżeli nie jestem obywatelem UE lub nie mieszkam w UE? Na jakich warunkach mogę wysuwać roszczenia w związku z naruszeniem moich praw? Gdzie mogę znaleźć dodatkowe informacje?

W przypadku sporów prawa międzynarodowego konieczne jest ustalenie, który sąd będzie rozpatrywał i rozstrzygał sprawę, a także ustalenie, na podstawie jakiego prawa mają być ustalane fakty. Osoba fizyczna musi odwołać się do prawa prywatnego międzynarodowego w celu określenia lex fori, pod warunkiem, że nie istnieje porozumienie między stronami.

4. Czy rzecznicy praw człowieka, organy ds. równości lub krajowe instytucje praw człowieka pomagają ofiarom naruszeń praw człowieka dokonywanych przez europejskie korporacje transnarodowe poza Unią Europejską? Czy organy te mogą zbadać moją sprawę, jeżeli nie jestem obywatelem UE lub nie mieszkam w UE? Czy w tym kraju są inne służby (takie jak inspektorat ochrony środowiska lub inspekcja pracy), które mogą zbadać moją sprawę? Gdzie mogę znaleźć informacje o moich prawach?

Do kompetencji Rzecznika Praw Obywatelskich nie należy ocena działań europejskich korporacji transnarodowych poza terytorium UE.

Organami odpowiedzialnymi za kontrolowanie i monitorowanie postępowania przedsiębiorstw w zakresie stosunków pracy jest Państwowa Inspekcja Pracy oraz Najwyższa Izba Kontroli.

5. Czy w tym kraju nakłada się na europejskie korporacje transnarodowe obowiązek ustanowienia mechanizmów rozpatrywania skarg lub zapewnienia usług mediacji w sprawach naruszeń wynikających z ich działalności gospodarczej? Czy obowiązek ten ma również zastosowanie do naruszeń, które miały miejsce poza Unią Europejską? Kto odpowiada za monitorowanie takich działań w tym kraju? Czy są dostępne oficjalne raporty zawierające informacje o funkcjonowaniu tego systemu?

Przedsiębiorstwa wielonarodowe działające w Rzeczypospolitej Polskiej mogą skontaktować się z Krajowym Punktem Kontaktowym OECD ds.

odpowiedzialnego biznesu (dalej: KPK OECD), który oferuje szkolenia, konsultacje i porady prawne w tej dziedzinie. KPK OECD rozpatruje również

zawiadomienia o potencjalnych naruszeniach przez przedsiębiorstwa wielonarodowe Wytycznych OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych.

Każdy KPK OECD prowadzi postępowania w oparciu o przyjętą procedurę, która określa czynności podejmowane przez KPK OECD na poszczególnych etapach postępowania.

6. Czy mam szczególne prawa, jeżeli jestem bezbronną ofiarą i chcę dochodzić roszczeń z tytułu naruszeń praw człowieka w kontekście biznesu? Czy przysługuje mi prawo pomocy, a jeżeli tak, to na jakich warunkach? Jakie koszty zostaną pokryte w ramach prawa pomocy? Czy prawo pomocy przysługuje mi na takich samych warunkach, jeżeli nie jestem obywatelem UE i nie mieszkam w UE?

Pomoc prawna przysługuje każdej osobie fizycznej będącej ofiarą naruszeń praw człowieka, pod warunkiem, że osoba ta zamieszkuje na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Pomoc prawna obejmuje:
usługi świadczone przez prawnika,
porady prawne oraz
reprezentację przed sądem.
Ostatnia aktualizacja: 30/06/2023

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwe państwo członkowskie. Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. Komisja Europejska nie przyjmuje żadnej odpowiedzialności w odniesieniu do danych lub informacji, które niniejszy dokument zawiera, lub do których się odnosi. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

Biznes a prawa człowieka - Portugalia

1. Z jakiej ochrony sądowej korzystam w tym kraju jako ofiara naruszeń praw człowieka w kontekście biznesu? Czy ta ochrona obejmuje odszkodowanie?

Rekompensatę z tytułu naruszeń praw człowieka w kontekście biznesu można uzyskać na drodze sądowej, mianowicie w sądach właściwych w sprawach cywilnych, karnych i administracyjnych oraz sprawach z zakresu prawa pracy, w zależności od rodzaju naruszenia. Ochronę tę można uzyskać poprzez wytoczenie powództwa lub złożenie zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa do organów ścigania lub prokuratury (Ministério Público). W takim postępowaniu od pozwanego lub oskarżonego można żądać wydania określonego przedmiotu, podjęcia określonego działania, powstrzymania się od działania sprzecznego z prawem lub znoszenia określonego działania, jak również naprawienia szkody poniesionej w wyniku zachowania pozwanego lub oskarżonego bądź zadośćuczynienia za krzywdę doznaną w wyniku zachowania pozwanego lub oskarżonego. Portugalski kodeks karny (Código Penal) przewiduje odpowiedzialność osób prawnych w przypadku określonych przestępstw oraz w określonych okolicznościach.

Procedury uzyskania odszkodowania są uregulowane w przepisach z zakresu postępowania cywilnego, karnego, administracyjnego oraz postępowania w sprawach z zakresu prawa pracy.

2. Czy w tym kraju istnieją specjalne przepisy dotyczące rażących przypadków łamania praw człowieka? Czy przepisy te mają zastosowanie do przestępstw przeciwko środowisku lub poważnych przypadków wyzysku pracowników?

Nie obowiązują żadne zbiory przepisów krajowych dotyczących rażących przypadków łamania praw człowieka. Jeżeli jednak takie naruszenie wyczerpuje znamiona przestępstwa lub wykroczenia o charakterze administracyjnym, przy ustalaniu odpowiedniej kary oraz czasu jej trwania lub wysokości uwzględnia się ocenę powagi danego naruszenia. Taka sytuacja ma miejsce w przypadku przestępstw przeciwko środowisku oraz poważnego wyzysku pracowników.

3. Jestem ofiarą naruszenia praw człowieka wynikającego z działalności europejskiej korporacji transnarodowej, które miało miejsce poza Unią Europejską. Czy mam dostęp do wymiaru sprawiedliwości w tym kraju, jeżeli nie jestem obywatelem UE lub nie mieszkam w UE? Na jakich warunkach mogę wysuwać roszczenia w związku z naruszeniem moich praw? Gdzie mogę znaleźć dodatkowe informacje?

Na gruncie prawa cywilnego stosuje się przepisy określone w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (znanego jako „rozporządzenie Bruksela I wersja przekształcona”) oraz w konwencji lugańskiej.

Zgodnie z rozporządzeniem (UE) nr 1215/2012 osoby mające miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego mogą być pozywane, niezależnie od ich obywatelstwa, przed sądy tego państwa członkowskiego, a za miejsce zamieszkania w przypadku spółek (lub innych osób prawnych) uznaje się miejsce, w którym znajduje się ich statutowa siedziba, ich główny organ zarządzający lub ich główne przedsiębiorstwo. W przypadku niektórych spraw przewidziano jednak szczególne przepisy jurysdykcyjne, zwłaszcza w sprawach dotyczących czynu niedozwolonego lub czynu podobnego do czynu niedozwolonego, w których właściwy jest sąd miejsca, gdzie nastąpiło lub może nastąpić zdarzenie wywołujące szkodę. Identyczne postanowienia ustanowiono w Konwencji o jurysdykcji i uznawaniu oraz wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych (konwencja lugańska). Jeżeli spółka nie ma siedziby w Unii Europejskiej ani w państwie będącym stroną konwencji lugańskiej, jurysdykcja krajowa sądów portugalskich może wynikać z portugalskiego prawa cywilnego procesowego. Tak jest w przypadku, gdy prawa, na które się powołano, nie można wykonać w inny sposób niż przez wytoczenie powództwa przed sąd portugalski (na przykład gdy w wyniku połączenia przepisów dotyczących jurysdykcji krajowej obowiązujących w różnych krajach żaden sąd nie jest właściwy do rozstrzygnięcia sporu) lub gdy powód ma duże trudności z wytoczeniem powództwa za granicą, a między przedmiotem sporu a portugalskim systemem prawnym występuje istotne powiązanie o charakterze osobistym lub rzeczowym.

Na gruncie prawa karnego stosuje się przepisy jurysdykcyjne wynikające z kodeksu karnego. Tym samym, o ile umowa międzynarodowa lub konwencja międzynarodowa nie stanowią inaczej, obowiązuje zasada ogólna, zgodnie z którą niezależnie od obywatelstwa sprawcy do czynów popełnionych na terytorium Portugalii lub na pokładzie portugalskiego statku lub samolotu stosuje się portugalskie prawo karne. O ile umowa międzynarodowa lub konwencja międzynarodowa nie stanowią inaczej, w określonych okolicznościach lub w przypadku określonych przestępstw portugalskie prawo karne można jednak stosować do czynów popełnionych poza granicami kraju. W odniesieniu do przestępstw popełnionych przez osoby prawne lub na ich szkodę poza granicami kraju prawo portugalskie stosuje się wyłącznie wówczas, gdy czyny zostały popełnione przez osobę prawną lub na szkodę osoby prawnej z siedzibą statutową na terytorium Portugalii, bez względu na to, czy ofiara jest obywatelem Unii lub czy zamieszkuje w Unii.

4. Czy rzecznicy praw człowieka, organy ds. równości lub krajowe instytucje praw człowieka pomagają ofiarom naruszeń praw człowieka dokonywanych przez europejskie korporacje transnarodowe poza Unią Europejską? Czy organy te mogą zbadać moją sprawę, jeżeli nie jestem obywatelem UE lub nie mieszkam w UE? Czy w tym kraju są inne służby (takie jak inspektorat ochrony środowiska lub inspekcja pracy), które mogą zbadać moją sprawę? Gdzie mogę znaleźć informacje o moich prawach?

Interwencje dochodzeniowe Rzecznika Praw Obywatelskich, organów ds. równości (Komisji ds. Równości w Pracy i Zatrudnieniu – Comissão para a Igualdade no Trabalho e no Emprego, [CITE](#), oraz Komisji ds. Obywatelstwa i Równouprawnienia Płci – Comissão para a Cidadania e Igualdade de Género, [CIG](#)), [inspektoratu pracy](#) oraz [inspektoratu środowiska](#) są podejmowane wyłącznie w przypadku naruszeń prawa krajowego, które miały miejsce na terytorium Portugalii. Fakt, że ofiara naruszenia praw człowieka, popełnionego przez europejskie przedsiębiorstwo transnarodowe poza Unią Europejską (UE), nie jest obywatelem Unii lub nie zamieszkuje w Unii, jest nieistotny w kontekście inicjowania interwencji wymienionych organów.

5. Czy w tym kraju nakłada się na europejskie korporacje transnarodowe obowiązek ustanowienia mechanizmów rozpatrywania skarg lub zapewnienia usług mediacji w sprawach naruszeń wynikających z ich działalności gospodarczej? Czy obowiązek ten ma również zastosowanie do naruszeń, które miały miejsce poza Unią Europejską? Kto odpowiada za monitorowanie takich działań w tym kraju? Czy są dostępne oficjalne raporty zawierające informacje o funkcjonowaniu tych systemów?

Nie przewidziano prawnego obowiązku sporządzania takich raportów. W kontekście Wytycznych OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych krajowy punkt kontaktowy na potrzeby tych wytycznych, koordynowany przez Dyрекcję Generalną ds. Działalności Gospodarczej (Direção-Geral das Atividades Económicas – DGAE) oraz Agencję ds. Inwestycji i Handlu Zagranicznego Portugalii (Agência para o Investimento e Comércio Externo de Portugal – AICEP Portugal Global), zapewnia jednak (pozasądową) platformę mediacyjną i pojednawczą służącą rozstrzyganiu skarg na spółki, dotyczących domniemanego nieprzestrzegania tych wytycznych. W związku z tym każda osoba fizyczna lub organizacja, która uzna, że czynności lub działalność przedsiębiorstwa wielonarodowego są niezgodne z wytycznymi, może złożyć formalną skargę do krajowego punktu kontaktowego mającego siedzibę w jednym z państw, w

których działa dane przedsiębiorstwo. Więcej informacji, w tym roczne sprawozdania krajowego punktu kontaktowego na temat wdrażania wytycznych OECD, można znaleźć [tutaj](#).

6. Czy mam szczególne prawa, jeżeli jestem bezbronną ofiarą i chcę dochodzić roszczeń z tytułu naruszeń praw człowieka w kontekście biznesu? Czy przysługuje mi prawo pomocy, a jeżeli tak, to na jakich warunkach? Jakie koszty zostaną pokryte w ramach prawa pomocy? Czy prawo pomocy przysługuje mi na takich samych warunkach, jeżeli nie jestem obywatelem UE i nie mieszkam w UE?

Zgodnie z art. 67-A kodeksu postępowania karnego (Código de Processo Penal):

a) „ofiara” oznacza:

(i) osobę fizyczną, która poniosła szkodę, między innymi szkodę fizyczną, psychiczną, emocjonalną lub krzywdę bądź szkodę majątkową, bezpośrednio spowodowaną działaniem lub zaniechaniem sprawcy przy popełnianiu przestępstwa;

(ii) członków rodziny osoby, której śmierć była bezpośrednim skutkiem przestępstwa, jeżeli ponieśli oni szkodę w wyniku śmierci tej osoby;

b) „ofiara wymagająca szczególnego traktowania” oznacza ofiarę, która wymaga szczególnego traktowania między innymi z uwagi na wiek, stan zdrowia lub niepełnosprawność, jak również z uwagi na fakt, że rodzaj, poziom i czas trwania wiktymizacji spowodowały szkodę o poważnych konsekwencjach dla równowagi psychicznej tej osoby lub dla warunków jej integracji społecznej;

c) „członkowie rodziny” oznaczają małżonka ofiary lub osobę pozostającą we wspólnym pożyciu z ofiarą, krewnych w linii prostej i rodzeństwo ofiary oraz osoby zależne finansowo od ofiary;

d) „dziecko” oznacza każdą osobę poniżej 18. roku życia”.

Jednym z praw zapisanych w statucie ofiary, zatwierdzonym przez ustawę nr 130/2015 z dnia 4 września 2015 r., jest prawo do pomocy prawnej, której ramy prawne określono w ustawie nr 34/2004 z dnia 29 lipca 2004 r. Informacje na temat pomocy prawnej można znaleźć na właściwej [stronie](#) europejskiego portalu „e-Sprawiedliwość”.

Ostatnia aktualizacja: 07/04/2024

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwe państwo członkowskie. Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. Komisja Europejska nie przyjmuje żadnej odpowiedzialności w odniesieniu do danych lub informacji, które niniejszy dokument zawiera, lub do których się odnosi. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

Biznes a prawa człowieka - Rumunia

1. Z jakiej ochrony sądowej korzystam w tym kraju jako ofiara naruszeń praw człowieka w kontekście biznesu? Czy ta ochrona obejmuje odszkodowanie?

Ochronę sądową w przypadku naruszeń praw człowieka zapewniają sądy krajowe, w zależności od charakteru czynu skutkującego naruszeniem. Podczas prowadzenia działalności gospodarczej może dochodzić do sytuacji skutkujących naruszeniami praw człowieka na gruncie prawa cywilnego lub karnego. W zależności od specyfiki sprawy i charakteru czynu skutkującego naruszeniem danego prawa poszkodowany/pokrzywdzony może wytoczyć powództwo lub złożyć zawiadomienie do organów prowadzących postępowanie przygotowawcze – na policji lub w prokuraturze.

W przypadku ustalenia, że na skutek postępowania/praktyk przedsiębiorstwa doszło do naruszenia praw człowieka, ochrona taka może polegać na przyznaniu odszkodowania lub zadośćuczynienia z tytułu szkód materialnych lub krzywdy.

2. Czy w tym kraju istnieją specjalne przepisy dotyczące rażących przypadków łamania praw człowieka? Czy przepisy te mają zastosowanie do przestępstw przeciwko środowisku lub poważnych przypadków wyzysku pracowników?

Różnego rodzaju naruszenia praw człowieka w kontekście działalności gospodarczej podlegają odpowiedzialności cywilnej, administracyjnej lub dyscyplinarnej.

Przestępstwa przeciwko środowisku przewidziano zarówno w przepisach szczególnych [np. rozporządzenie nadzwyczajne nr 195/2005 w sprawie ochrony środowiska (Ordonanță de urgență nr. 195/2005 privind protecția mediului)], jak i w kodeksie karnym wśród przestępstw przeciwko bezpieczeństwu publicznemu (rozprzestrzenianie chorób zwierząt lub roślin, zanieczyszczanie wody, nielegalny handel toksycznymi produktami lub substancjami, naruszenie przepisów dotyczących materiału jądrowego lub innego materiału radioaktywnego, materiałów wybuchowych lub objętych ograniczeniami prekursorów materiałów wybuchowych itp.).

Poważne przypadki wyzysku pracowników można uznać za naruszenia kodeksu karnego (przestępstwa takie jak niewolnictwo, handel ludźmi, handel dziećmi, praca przymusowa lub obowiązkowa, doprowadzenie do uprawiania prostytucji lub do czynności seksualnej, korzystanie z usług osoby wykorzystywanej) lub przepisów prawnokarnych kodeksu pracy.

3. Jestem ofiarą naruszenia praw człowieka wynikającego z działalności europejskiej korporacji transnarodowej, które miało miejsce poza Unią Europejską. Czy mam dostęp do wymiaru sprawiedliwości w tym kraju, jeżeli nie jestem obywatelem UE lub nie mieszkam w UE? Na jakich warunkach mogę wysuwać roszczenia w związku z naruszeniem moich praw? Gdzie mogę znaleźć dodatkowe informacje?

A. W sprawach cywilnych

Międzynarodowe postępowanie cywilne uregulowano w księdze VII kodeksu postępowania cywilnego, która stanowi prawo powszechne w tym zakresie i ma zastosowanie do postępowań na gruncie prawa prywatnego z elementem obcym, chyba że wskazano inaczej w międzynarodowych umowach, których stroną jest Rumunia, w prawie Unii lub przepisach szczególnych.

Jurysdykcję krajową rumuńskich sądów na gruncie prawa powszechnego ustala się na podstawie miejsca siedziby głównej przedsiębiorstwa pozwanego lub, w przypadku jego braku, miejsca położenia dodatkowych siedzib lub aktywów przedsiębiorstwa znajdujących się na terytorium Rumunii w dniu wytoczenia powództwa.

Co więcej, w drodze umowy dotyczącej właściwości sądu strony mogą uzgodnić wybór sądów rumuńskich jako sądów właściwych do rozstrzygania sporów z elementem obcym.

Sądy rumuńskie mają właściwość wyłączną w przypadku niektórych pozwów o odszkodowanie z tytułu szkód materialnych, takich jak spory z elementem obcym dotyczące:

majątku znajdującego się na terytorium Rumunii;

umów zawartych z konsumentami, których miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu znajduje się w Rumunii, dotyczących codziennych usług konsumenckich do osobistego lub rodzinnego użytku konsumentów niezwiązanych z działalnością gospodarczą ani przedsiębiorstwem konsumentów, jeżeli: dostawca otrzymał zamówienie w Rumunii;

przed zawarciem umowy w Rumunii przedstawiono ofertę lub reklamę, a konsument dopełnił wszystkich formalności koniecznych do zawarcia umowy.

Na zasadzie odstępstwa od przepisów prawa powszechnego powód może ponadto wybrać sądy rumuńskie [jurysdykcja uprzywilejowana (*competența preferențială*)] do rozpoznania sporu, jeżeli:

miejsce, w którym powstało lub w którym należało wypełnić – w całości lub częściowo – zobowiązanie umowne, znajduje się w Rumunii;

miejsce, w którym dokonano czynności prawnej, z której wynikają zobowiązania pozaumowne, lub w którym czynność taka wywołuje skutki, znajduje się w Rumunii;

dworzec kolejowy lub dworzec autobusowy, port lub port lotniczy, w którym odbywa się wsiadanie/wysiadanie pasażerów lub załadunek/wyładunek towarów, znajduje się w Rumunii;

ubezpieczony składnik majątku lub miejsce zdarzenia ubezpieczeniowego znajduje się w Rumunii.

Rumuńskie sądy są również właściwe do rozpoznawania:

spraw dotyczących transgranicznej ochrony własności intelektualnej osoby zamieszkałej w Rumunii, niezależnie od tego, czy osoba ta jest obywatelem Rumunii czy bezpaństwowcem, pod warunkiem zawarcia umowy dotyczącej właściwości sądu;

spraw, których stronami są cudzoziemcy, jeżeli wyraźnie tak uzgodnili, a przedmiotem sprawy są stosunki prawne dotyczące praw, które mogą im przysługiwać w związku z majątkiem lub interesami osób pochodzących z Rumunii;

spraw dotyczących zderzeń na morzu lub kolizji samolotów oraz spraw dotyczących pomocy lub ratunku dla osób lub towarów na morzu pełnym lub na obszarze niepodlegających jurysdykcji żadnego państwa, w określonych okolicznościach;

spraw dotyczących odpowiedzialności cywilnej z tytułu szkód spowodowanych przez produkty pochodzące z Rumunii, **niezależnie od obywatelstwa poszkodowanego, miejsca wypadku lub miejsca wystąpienia szkody.**

Jeżeli chodzi o status cudzoziemca w międzynarodowym postępowaniu cywilnym, osobom fizycznym będącym cudzoziemcami i zagranicznym osobom prawnym zgodnie z prawem przysługują takie same prawa i obowiązki procesowe przed rumuńskimi sądami jak rumuńskim obywatelom i osobom prawnym. Więcej informacji można znaleźć [tutaj](#).

B. W sprawach karnych

Na podstawie art. 9 w związku z art. 12 kodeksu karnego, jeżeli w umowie międzynarodowej, której stroną jest Rumunia, nie wskazano inaczej, rumuńskie prawo karne jest właściwe w sprawach dotyczących czynów popełnionych poza terytorium Rumunii zgodnie z zasadą osobowości prawa karnego (art. 9 kodeksu karnego), niezależnie od tego, czy pokrzywdzony jest cudzoziemcem, obywatelem Rumunii czy bezpaństwowcem, ani też od tego, czy znajduje się on na terytorium Rumunii, pod warunkiem że spełnione są określone warunki: sprawcą jest rumuńska osoba prawna; popełniony czyn jest zagrożony w prawie rumuńskim karą dożywotniego pozbawienia wolności lub karą pozbawienia wolności w wymiarze co najmniej 10 lat (nawet jeżeli danego czynu nie uznaje się za przestępstwo w prawie państwa, w którym ten czyn popełniono) – a w przypadku czynów zagrożonych innymi karami obowiązują następujące warunki: czyn kwalifikuje się jako przestępstwo również w prawie karnym państwa, w którym został popełniony (podwójna karalność) lub miejsce popełnienia czynu nie podlega jurysdykcji żadnego państwa. Akt oskarżenia podlega wcześniejszemu zatwierdzeniu przez prokuratora generalnego prokuratury działającej przy sądzie apelacyjnym właściwym miejscowo dla prokuratury, do której pierwotnie skierowano sprawę, lub, w stosownych przypadkach, przez prokuratora generalnego prokuratury działającej przy Wysokim Trybunale Kasacyjnym i Sprawiedliwości.

Należy zauważyć, że przestępstwo uznaje się za popełnione na terytorium Rumunii również wówczas, gdy na tym terytorium, na statku pływającym pod banderą Rumunii lub na pokładzie samolotu zarejestrowanego w Rumunii miało miejsce popełnienie przestępstwa, podżeganie do popełnienia przestępstwa, pomocnictwo w jego popełnieniu lub osiągnięcie korzyści – choćby tylko częściowo – pochodzących z przestępstwa. W takich przypadkach rumuńskie prawo karne ma zastosowanie zgodnie z zasadą terytorialności prawa.

Jeżeli chodzi o właściwość sądów karnych w sprawach dotyczących przestępstw popełnionych poza terytorium Rumunii, kodeks postępowania karnego (art. 42) stanowi, że sądami rozpoznającymi sprawy o przestępstwa popełnione poza terytorium Rumunii są sądy właściwe dla miejsca, w którym znajduje się siedziba statutowa osoby prawnej będącej oskarżonym. Jeżeli oskarżony nie ma siedziby statutowej w Rumunii, a popełnione przestępstwo podlega właściwości sądu rejonowego, sprawę rozpoznaje 2. Sąd Rejonowy w Bukareszcie (Judecătoria Sectorului 2 Bucureşti), a w pozostałych sprawach – sąd właściwy rzeczowo lub właściwy ze względu na status osoby w mieście wydzielonym Bukareszt, chyba że przepisy stanowią inaczej.

Jeżeli w przypadku danego przestępstwa akt oskarżenia można wnieść dopiero po złożeniu zawiadomienia przez pokrzywdzonego, termin na złożenie takiego uprzedniego zawiadomienia wynosi trzy miesiące od dnia, w którym pokrzywdzony dowiedział się o popełnionym czynie.

Więcej informacji na ten temat można znaleźć [tutaj](#), [tutaj](#) i [tutaj](#).

4. Czy rzecznicy praw człowieka, organy ds. równości lub krajowe instytucje praw człowieka pomagają ofiarom naruszeń praw człowieka dokonywanych przez europejskie korporacje transnarodowe poza Unią Europejską? Czy organy te mogą zbadać moją sprawę, jeżeli nie jestem obywatelem UE i nie mieszkam w UE? Czy w tym kraju są inne służby (takie jak inspektorat ochrony środowiska lub inspekcja pracy), które mogą zbadać moją sprawę? Gdzie mogę znaleźć informacje o moich prawach?

Zgodnie z art. 1 ust. 1 ustawy nr 35 z dnia 13 marca 1997 r. o organizacji i funkcjonowaniu Rzecznika Praw Obywatelskich (Institutul Avocatul Poporului): „Rzecznik Praw Obywatelskich ma za zadanie chronić prawa i wolności osób fizycznych w stosunkach z organami publicznymi”; z tego względu jego kompetencje nie obejmują naruszeń praw człowieka w kontekście biznesu.

Rozpatrzeniem skarg konsumenckich na przedsiębiorstwa w UE może zająć się Europejskie Centrum Konsumenckie w Rumunii (ECC Romania) wyłącznie wówczas, gdy skargi te wnoszą konsumenci będący rezydentami lub obywatelami państwa członkowskiego UE (z uwzględnieniem Norwegii i Islandii) i gdy mają zastosowanie przepisy UE.

Następujące organy publiczne nie są właściwe w sprawach transgranicznych: Inspekcja Pracy (Inspectia Muncii), Państwowy Urząd. ds. Praw Osób z Niepełnosprawnościami, Dzieci i Przeprowadzenia (Autoritatea Națională pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, Copii și Adoptii), Narodowa Agencja ds. Równości Kobiet i Mężczyzn (Agenția Națională pentru Egalitatea de Șanse între Femei și Bărbați), Krajowa Straż Środowiskowa (Garda Națională de Mediu), Krajowy Urząd Ochrony Konsumentów (Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorului) oraz Krajowy Urząd Regulacyjny i Zarządzający ds. Komunikacji [Autoritatea Națională pentru Administrare și Reglementare în Comunicații (ANCOM)].

Dodatkowe informacje na ten temat można znaleźć [tutaj](#) i [tutaj](#).

5. Czy w tym kraju nakłada się na europejskie korporacje transnarodowe obowiązek ustanowienia mechanizmów rozpatrywania skarg lub zapewnienia usług mediacji w sprawach naruszeń wynikających z ich działalności gospodarczej? Czy obowiązek ten ma również zastosowanie do naruszeń, które miały miejsce poza Unią Europejską? Kto odpowiada za monitorowanie takich działań w tym kraju? Czy są dostępne oficjalne raporty zawierające informacje o funkcjonowaniu tych systemów?

Jeżeli chodzi o naruszenia praw człowieka wynikające z działalności prowadzonej przez europejskie korporacje transnarodowe, w Rumunii nie funkcjonują żadne obowiązkowe systemy mediacji, jednak strony mogą skorzystać z mediacji, jeżeli wyrażą taką chęć. Osoby, których prawa zostały naruszone, mogą zatem skorzystać z ochrony sądowej na gruncie prawa powszechnego przed sądem cywilnym lub karnym, w zależności od charakteru naruszonego prawa, lub też strony mogą uzgodnić, że skorzystają z usług mediatora, który to zawód uregulowano w ustawie nr 192/2006 o mediacji i organizacji zawodu mediatora.

Co więcej, rozporządzenie nr 38/2015 w sprawie alternatywnych metod rozwiązywania sporów między konsumentami i przedsiębiorcami stanowi ramy prawne umożliwiające konsumentom składanie skarg na podmiot gospodarczy/przedsiębiorstwo do podmiotów stosujących alternatywne metody rozwiązywania sporów w niezależny, bezstronny, przejrzysty, skuteczny, sprawny i sprawiedliwy sposób, co służy zapewnieniu wysokiego poziomu ochrony konsumentów i sprawnego funkcjonowania rynku.

6. Czy mam szczególne prawa, jeżeli jestem bezbronną ofiarą i chcę dochodzić roszczeń z tytułu naruszeń praw człowieka w kontekście biznesu? Czy przysługuje mi prawo pomocy, a jeżeli tak, to na jakich warunkach? Jakie koszty zostaną pokryte w ramach prawa pomocy? Czy prawo pomocy przysługuje mi na takich samych warunkach, jeżeli nie jestem obywatelem UE i nie mieszkam w UE?

W rumuńskim prawie uznaje się i gwarantuje prawo do dostępu do pomocy prawnej. Prawo to opiera się na koncepcji powszechnej obrony i przysługuje wszystkim osobom bez względu na miejsce zamieszkania lub obywatelstwo w następujących okolicznościach:

I. W sprawach cywilnych zgodnie z rządowym rozporządzeniem nadzwyczajnym nr 51/2008 w sprawie publicznej pomocy prawnej w sprawach cywilnych:

a) w przypadku obywateli Unii: we wszystkich przypadkach, w których o publiczną pomoc prawną przed sądami lub innymi rumuńskimi organami wymiaru sprawiedliwości ubiega się dowolna osoba fizyczna, która **ma miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Rumunii lub innym państwie członkowskim UE** (art. 2 rządowego rozporządzenia nadzwyczajnego nr 51/2008);

b) w przypadku obywateli państw trzecich i bezpaństwowców: jeżeli wniosek składają osoby fizyczne, które nie mają miejsca zamieszkania ani miejsca zwykłego pobytu na terytorium Rumunii lub innego państwa członkowskiego UE, o ile Rumunia i państwo obywatelstwa lub miejsca zamieszkania wnioskodawcy zawarły porozumienie obejmujące postanowienia dotyczące międzynarodowego dostępu do wymiaru sprawiedliwości (art. 21¹ rządowego rozporządzenia nadzwyczajnego nr 51/2008).

Co więcej, zgodnie z art. 1084 ust. 2 kodeksu postępowania cywilnego w międzynarodowych postępowaniach cywilnych toczących się przed rumuńskimi sądami cudzoziemcy mają prawo do korzystania ze zwolnień od opłat i innych kosztów postępowania oraz do obniżenia wysokości opłat i innych kosztów postępowania, a także do nieodpłatnej pomocy prawnej w tym samym wymiarze i na tych samych warunkach co obywatele Rumunii, z zastrzeżeniem zasady wzajemności z państwem obywatelstwa lub zamieszkania wnioskodawcy.

Poszkodowany, którego uzasadnione prawa zostały naruszone, może ubiegać się o pomoc prawną, jeżeli nie stać go na pokrycie kosztów postępowania, jak wskazano w art. 6 rządowego rozporządzenia nadzwyczajnego nr 51/2008. Publiczną pomoc prawną można przyznać w formie:

a) pokrycia opłat z tytułu usług zastępstwa procesowego, pomocy prawnej oraz – w stosownych przypadkach – obrony świadczonych przez wyznaczonego przez sąd lub wybranego adwokata w celu zapewnienia stronie możliwości wykonywania lub ochrony prawa lub prawnie uzasadnionego interesu przed sądem lub w celu zapobieżenia sporowi (dalej – „pomoc świadczona przez adwokata”);

b) pokrycia wynagrodzenia biegłego, tłumacza pisemnego lub tłumacza ustnego, z którego usług skorzystano w toku postępowania za zgodą organu sądowego lub organu wymiaru sprawiedliwości, jeżeli obowiązek pokrycia tego wynagrodzenia spoczywa zgodnie z prawem na osobie ubiegającej się o publiczną pomoc prawną;

c) pokrycia wynagrodzenia komornika sądowego;

d) zwolnienia z obowiązku pokrycia kosztów sądowych przewidzianych w przepisach, uwzględniając koszty należne na etapie egzekucji, obniżenie wysokości tych kosztów, spłata tych kosztów w ratach lub odroczenie ich spłaty.

Prawo do pomocy prawnej nie jest prawem bezwzględny, a osoba ubiegająca się o pomoc prawną jest zobowiązana przedstawić dowód swojej sytuacji finansowej potwierdzający, że nie jest w stanie pokryć honorarium wybranego adwokata lub kosztów postępowania, takich jak opłata skarbową, wynagrodzenie biegłych, opłaty za opinie biegłych itp. W tym względzie art. 16 ust. 1 rządowego rozporządzenia nadzwyczajnego nr 51/2008 stanowi, że: wniosek o przyznanie publicznej pomocy prawnej może zostać oddalony, jeżeli złożono go w celu nadużycia prawa, jeżeli jego szacunkowy koszt jest nieproporcjonalny do wartości przedmiotu sporu i jeżeli nie służy on zabezpieczeniu prawnie uzasadnionego interesu lub jeżeli wniesiono o pomoc na potrzeby powództwa sprzecznego z porządkiem publicznym lub konstytucyjnym.

Publiczną pomoc prawną, o której mowa we wspomnianym rozporządzeniu nadzwyczajnym, przyznaje się w sprawach cywilnych, gospodarczych, administracyjnych, sprawach na gruncie prawa pracy i sprawach dotyczących zabezpieczenia społecznego, a także w innych sprawach, z wyjątkiem spraw karnych.

W sprawach karnych przewidziano obowiązek zapewnienia pomocy prawnej pokrzywdzonemu, jeżeli pokrzywdzony/powód cywilny jest ubezwłasnowolniony lub ma ograniczoną zdolność do czynności prawnych (zgodnie z art. 93 ust. 4 kodeksu postępowania karnego). Co więcej, zgodnie z art. 93 ust. 5, jeżeli organ sądowy uznaje, że z określonych powodów pokrzywdzony, powód cywilny (...) nie jest w stanie się bronić, wówczas wyznacza adwokata z urzędu.

W art. 29 ust. 1 lit. f) rządowego rozporządzenia nadzwyczajnego nr 80/2013 w sprawie sądowej opłaty skarbowej, z późniejszymi zmianami, przewidziano wyłączenie z obowiązku uiszczenia tej opłaty w przypadku powództw i roszczeń, w tym środków zaskarżenia, zwyczajnych lub nadzwyczajnych, wniesionych i zgłoszonych w związku z ochroną praw konsumentów, jeżeli osoby fizyczne i stowarzyszenia na rzecz ochrony konsumentów występują w charakterze powodów przeciwko podmiotom gospodarczym, które dopuściły się naruszenia praw i uzasadnionych interesów konsumentów.

Do ofiar przestępstw zastosowanie ma również [ustawa nr 211/2004](#) o niektórych środkach służących zapewnieniu informacji, wsparcia i ochrony ofiarom przestępstw, w której – jak wskazuje tytuł – przewidziano środki służące zapewnieniu informacji, wsparcia, ochrony, uznania i oceny, które przysługują ofiarom przestępstw, przy czym środki te nie są uzależnione od złożenia zawiadomienia do organów ścigania.

Więcej informacji na temat pomocy prawnej w Rumunii można znaleźć [tutaj](#).

Ostatnia aktualizacja: 26/04/2023

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwe państwo członkowskie. Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. Komisja Europejska nie przyjmuje żadnej odpowiedzialności w odniesieniu do danych lub informacji, które niniejszy dokument zawiera, lub do których się odnosi. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

Biznes a prawa człowieka - Słowacja

W Republice Słowackiej każda osoba ma prawo do równego traktowania przy wykonywaniu przysługujących jej praw oraz do ochrony przed dyskryminacją. Przedsiębiorstwa muszą przestrzegać zasady równego traktowania nie tylko przy dostarczaniu towarów i świadczeniu usług, ale również w kwestiach związanych z zatrudnieniem, zarówno w odniesieniu do osób poszukujących pracy, jak i samych pracowników.

1. Z jakiej ochrony sądowej korzystam w tym kraju jako ofiara naruszeń praw człowieka w kontekście biznesu? Czy ta ochrona obejmuje odszkodowanie?

Jednym z praw podstawowych przewidzianych w konstytucji Republiki Słowackiej jest **prawo do ochrony sądowej i do dochodzenia swoich praw przed niezawisłymi sądami, uwzględniając Trybunał Konstytucyjny**, lub przed innym organem Republiki Słowackiej, jeżeli wynika to z przepisów prawa.

Prawo do ochrony sądowej wykonuje się, występując do sądu o wszczęcie postępowania. W przypadku naruszenia lub ryzyka naruszenia prawa podmiotowego osoba, zarówno fizyczna, jak i prawna, której przysługuje to prawo, może wykonać przysługujące jej prawo do ochrony sądowej, występując do sądu o wszczęcie postępowania, tj. wytaczając powództwo. Powództwo może wytoczyć każda osoba fizyczna lub prawna. Sąd jest zobowiązany do rozpoznania każdego wytoczonego powództwa.

Powód musi wyraźnie określić w pozwie **żądanie, tj. jakiego środka ochrony prawnej dochodzi**. W części pozwu opisującej treść żądania (*petitum*) powód określa sprawę, którą sąd ma rozpoznać i rozstrzygnąć. Sąd nie może orzekać ponad żądanie pozwu. W zależności od rezultatu postępowania sąd może oczywiście nie uwzględnić wszystkich żądań pozwu. Orzeczenie ponad żądanie pozwu jest możliwe wyłącznie w przypadku, gdy prawo przewiduje możliwość zawarcia określonego rodzaju ugody między stronami lub gdy sąd wszczął postępowanie z urzędu.

W związku z powyższym ofiara naruszenia praw człowieka w kontekście gospodarczym ma prawo do ochrony sądowej – wytaczając powództwo, określa ona w *petitum* pozwu kwestię, którą sąd ma rozpoznać i rozstrzygnąć, oraz wskazuje wysokość dochodzonego odszkodowania.

W sprawach dotyczących bezprawnego naruszenia czci, godności, zdrowia lub prywatności osoby fizycznej, przysługującego jej prawa do życia rodzinnego itp. poszkodowany jest uprawniony do dochodzenia zadośćuczynienia przed sądem. Wysokość zadośćuczynienia ustala się w postaci sumy pieniężnej, uwzględniając przede wszystkim następujące elementy:

osobę poszkodowanego, jego dotychczasowe życie oraz środowisko życia i pracy,

powagę szkody i okoliczności, w których doszło do jej wystąpienia,

stopień wpływu poniesionej szkody na życie prywatne poszkodowanego,

stopień wpływu doznanej szkody na pozycję społeczną poszkodowanego.

2. Czy w tym kraju istnieją specjalne przepisy dotyczące rażących przypadków łamania praw człowieka? Czy przepisy te mają zastosowanie do przestępstw przeciwko środowisku lub poważnych przypadków wyzysku pracowników?

W kodeksie pracy ustanowiono zakaz dyskryminacji w stosunkach pracy – tym samym przedsiębiorstwa zostały bezpośrednio zobowiązane do poszanowania zasady równego traktowania w stosunkach przedumownych i stosunkach pracy, których są stroną. Bardziej szczegółowe środki przewidziano w ustawie o przeciwdziałaniu dyskryminacji, w której ustanowiono zakaz dyskryminacji w stosunkach pracy i podobnych stosunkach prawnych ze względu na płeć, religię lub przekonania, rasę, narodowość lub pochodzenie etniczne, niepełnosprawność, wiek, orientację seksualną, stan cywilny i sytuację rodzinną, kolor skóry, język, przekonania polityczne lub innego rodzaju przekonania, pochodzenie narodowe lub społeczne, status majątkowy, płeć społeczno-kulturową lub innego rodzaju status lub ze względu na fakt zgłoszenia podejrzenia popełnienia przestępstwa lub innego rodzaju zachowania naruszającego zasady współżycia społecznego.

Zgodnie z ustawą o bezpieczeństwie i higienie pracy przedsiębiorstwa muszą sprawować nadzór nad budynkami, drogami, maszynami i wyposażeniem technicznym oraz zapewnić bezpieczne warunki, procesy i organizację pracy itp., aby zagwarantować pracownikom bezpieczeństwo i higienę pracy.

Zgodnie z konstytucją Republiki Słowackiej nikogo nie można skierować do przymusowej pracy ani do przymusowej służby.

Przestępstwa wiążące się z poważnym naruszeniem praw człowieka, na przykład przestępstwa przeciwko wolności (takie jak handel ludźmi, ograniczenie wolności osobistej lub ograniczenie swobody zamieszkania), a także przestępstwa stwarzające zagrożenie dla społeczeństwa i przestępstwa przeciwko środowisku (takie jak nielegalne składowanie odpadów, nielegalne zrzuty zanieczyszczeń, naruszenie przepisów w zakresie ochrony zasobów wodnych i powietrza czy nielegalne wytwarzanie i stosowanie substancji zubożających warstwę ozonową) sklasyfikowano w kodeksie karnym jako przestępstwa popełnione z zamiarem popełnienia czynu zabronionego, zagrożone karą do pięciu lat pozbawienia wolności. Odpowiedzialność karną z tytułu popełnienia tego rodzaju przestępstw ponoszą sprawcy, którymi mogą być osoby fizyczne, zgodnie z kodeksem karnym, lub osoby prawne, zgodnie z ustawą o odpowiedzialności karnej osób prawnych i kodeksem karnym.

Z powyższego wynika, że w przypadkach rażącego łamania praw człowieka, w tym w przypadku przestępstw przeciwko środowisku i poważnego wyzysku pracowników, zastosowanie mają przepisy szczególne regulujące wymiar kary, która zgodnie z kodeksem karnym będzie wyższa w przypadku przestępstwa niż w przypadku wykroczenia.

3. Jestem ofiarą naruszenia praw człowieka wynikającego z działalności europejskiej korporacji transnarodowej, które miało miejsce poza Unią Europejską. Czy mam dostęp do wymiaru sprawiedliwości w tym kraju, jeżeli nie jestem obywatelem UE lub nie mieszkam w UE? Na jakich warunkach mogę wysuwać roszczenia w związku z naruszeniem moich praw? Gdzie mogę znaleźć dodatkowe informacje?

W przypadku sporu na gruncie prawa międzynarodowego należy ustalić, który sąd jest właściwy do rozpoznania i rozstrzygnięcia sprawy, a także wskazać prawo, w świetle którego zostaną zbadane okoliczności sprawy. Ustawa o międzynarodowym prawie prywatnym i procesowym, której celem jest określenie systemu prawnego regulującego stosunki cywilne, gospodarcze, rodzinne, pracownicze i inne podobne stosunki z elementem obcym, zawiera część dotyczącą międzynarodowego prawa procesowego, w której wskazano przypadki, w których jurysdykcję mają sądy słowackie, przypadki, w których sądom słowackim przysługuje jurysdykcja wyłączna, oraz przypadki, w których strony sporu dysponują swobodą uznania i mogą zdecydować się na wytoczenie powództwa przed sąd słowacki. Należy podkreślić, że sądy słowackie zawsze przestrzegają słowackich przepisów prawa procesowego, a jeżeli słowacki organ sądowy nie zdoła ustalić treści prawa obcego w rozsądnym terminie lub jeżeli ustalenie treści prawa obcego jest trudne lub niemożliwe, zastosowanie ma prawo słowackie.

W sytuacji, której dotyczy pytanie, zastosowanie mają zazwyczaj wyłącznie przepisy słowackiej ustawy o międzynarodowym prawie prywatnym i procesowym dotyczące wyboru sądu właściwego w drodze porozumienia, tj. obydwie strony sporu wyrażają zgodę na to, aby ich spór został rozpoznany przez sądy słowackie. Jeżeli jednak postanowienia umowy prorogacyjnej byłyby korzystne wyłącznie dla jednej ze stron, prawo strony do wniesienia sporu do innego sądu zostaje zachowane. W sprawach związanych z umowami o pracę, umowami ubezpieczenia i umowami konsumenckimi klauzule prorogacyjne pozostają ważne wyłącznie w przypadku, gdy nie wykluczają właściwości sądów państwa miejsca zamieszkania powoda lub gdy zostały zawarte po zaistnieniu sporu.

Dodatkowych informacji udzielają:

 [Krajowy Punkt Kontaktowy ds. Biznesu i Praw Człowieka \(Národné kontaktné miesto pre podnikanie a ľudské práva\)](#)

 [Ministerstwo Sprawiedliwości Republiki Słowackiej](#)

4. Czy rzecznicy praw człowieka, organy ds. równości lub krajowe instytucje praw człowieka pomagają ofiarom naruszeń praw człowieka dokonywanych przez europejskie korporacje transnarodowe poza Unią Europejską? Czy organy te mogą zbadać moją sprawę, jeżeli nie jestem obywatelem UE lub nie mieszkam w UE? Czy w tym kraju są inne służby (takie jak inspektorat ochrony środowiska lub inspekcja pracy), które mogą zbadać moją sprawę? Gdzie mogę znaleźć informacje o moich prawach?

W konstytucji Republiki Słowackiej ustanowiono instytucję [Rzecznika Praw Obywatelskich](#). Słowackiego Rzecznika Praw Obywatelskich powołuje Rada Narodowa Republiki Słowackiej. Osoby fizyczne i prawne mogą zwrócić się do rzecznika, jeżeli mają poczucie, że ich prawa podstawowe lub wolności zostały naruszone wskutek działania, decyzji lub zaniechania organu publicznego. Oznacza to, że osoba, która nie zamieszkuje w Słowacji lub której prawa i wolności nie zostały naruszone przez słowackie organy publiczne, może zwrócić się do słowackiego rzecznika o poradę, ale rzecznik nie będzie dysponował kompetencjami prawnymi do rozstrzygnięcia spornej kwestii ani do podjęcia działań w sprawie.

W Słowacji funkcję krajowej instytucji ds. ochrony praw człowieka oraz krajowego organu ds. równego traktowania pełni [Słowackie Krajowe Centrum Praw Człowieka](#) (Slovenské národné stredisko pre ľudské práva). Głównym zadaniem centrum jest dbanie o poszanowanie praw człowieka i podstawowych wolności, w tym zasady równego traktowania, w Republice Słowackiej. Centrum prowadzi szeroko zakrojoną działalność w celu realizowania powierzonych mu misji i świadczy różnego rodzaju usługi w obszarze ochrony i propagowania praw człowieka, prowadząc jednocześnie ścisłą współpracę z międzynarodowymi instytucjami i organizacjami praw człowieka. We wrześniu 2018 r. **Słowackie Krajowe Centrum Praw Człowieka ustanowiło Krajowy**

Punkt Kontaktowy ds. Biznesu i Praw Człowieka. Zgodnie z przepisami regulującymi działalność i funkcjonowanie jego podmiotu założycielskiego punkt kontaktowy udziela m.in. porad prawnych w zakresie dyskryminacji w miejscu pracy (w tym zapewnia nieodpłatne zastępstwo procesowe w postępowaniach sądowych) oraz informacji na temat jak najszerzej ochrony praw człowieka i podstawowych wolności – począwszy od kwestii związanych z równouprawnieniem płci, aż po kwestie związane z ochroną środowiska, **ale wyłącznie na terytorium Słowacji** (zgodnie z przepisami kodeksu postępowania cywilnego, które stanowią, że sądem powszechnym właściwym dla osoby fizycznej jest sąd właściwy dla miejsca jej zamieszkania, a także zgodnie z przepisami ustawy o międzynarodowym prawie prywatnym i procesowym).

W obszarze ochrony środowiska w Słowacji funkcjonuje **Słowacki Inspektorat Środowiska** (Slovenská inšpekcia životného prostredia), za pośrednictwem którego Ministerstwo Środowiska sprawuje nadzór państwowy i nakłada sankcje na osoby fizyczne, przedsiębiorstwa i inne osoby prawne zgodnie z ustawą o ochronie przyrody i krajobrazu. Zakres właściwości inspektoratu obejmuje **terytorium Republiki Słowackiej, dlatego też do przypadków naruszenia przepisów tej ustawy musiałyby dojść na terytorium Republiki Słowackiej.**

W ustawie o inspekcji pracy oraz o pracy nielegalnej i nielegalnym zatrudnieniu uregulowano kwestie związane z **przeprowadzaniem inspekcji pracy na terytorium Republiki Słowackiej, co oznacza, że do naruszenia przepisów tej ustawy musiałyby dojść na terytorium Republiki Słowackiej.**

Z powyższego wynika, że osoba, która ma poczucie, że doszło do naruszenia jej podstawowych praw i wolności, ale która nie jest obywatelem państwa członkowskiego Unii Europejskiej i nie ma miejsca zamieszkania na terytorium Unii Europejskiej, nie może dochodzić skutecznej ochrony prawnej od organów krajowych odpowiedzialnych za ochronę praw podstawowych i wolności w Republice Słowackiej.

5. Czy w tym kraju nakłada się na europejskie korporacje transnarodowe obowiązek ustanowienia mechanizmów rozpatrywania skarg lub zapewnienia usług mediacji w sprawach naruszeń wynikających z ich działalności gospodarczej? Czy obowiązek ten ma również zastosowanie do naruszeń, które miały miejsce poza Unią Europejską? Kto odpowiada za monitorowanie takich działań w tym kraju? Czy są dostępne oficjalne raporty zawierające informacje o funkcjonowaniu tych systemów?

W Republice Słowackiej nie nakłada się na europejskie korporacje transnarodowe obowiązku ustanowienia mechanizmów rozpatrywania skarg, ponieważ zgodnie z ustawą o skargach (Zákon o sťažnostiach) obowiązek ten spoczywa wyłącznie na organach państwowych, jednostkach samorządu terytorialnego oraz innych organach Republiki Słowackiej. Jako państwo członkowskie Unii Europejskiej Republika Słowacka jest zobowiązana do wdrażania prawodawstwa europejskiego.

Przedsiębiorstwa wielonarodowe działające w Słowacji mogą skontaktować się z Krajowym Punktem Kontaktowym ds. Biznesu i Praw Człowieka, który oferuje szkolenia, konsultacje i porady prawne w tej dziedzinie.

Mediacja jest dobrowolną procedurą służącą zmniejszeniu liczby sporów rozpoznawanych przez sądy. W Słowacji mediację prowadzi się zgodnie z przepisami ustawy o mediacji. W ustawie tej przewidziano możliwość pozasądowego rozstrzygania sporów na gruncie prawa cywilnego i prawa rodzinnego, sporów dotyczących zobowiązań gospodarczych i stosunków pracy, a także sporów transgranicznych wynikających z podobnych stosunków prawnych między podmiotami mającymi miejsce stałego zamieszkania lub zwykłego pobytu w państwie członkowskim Unii Europejskiej. Zgodnie z kodeksem postępowania cywilnego sąd powinien zawsze dążyć do polubownego rozstrzygnięcia sporu. Sąd może skierować strony do mediacji, ale nie może im nakazać wzięcia udziału w mediacji. Mediacja wymaga dobrowolnej zgody i aktywnego udziału stron postępowania.

6. Czy mam szczególne prawa, jeżeli jestem bezbronną ofiarą i chcę dochodzić roszczeń z tytułu naruszeń praw człowieka w kontekście biznesu? Czy przysługuje mi prawo pomocy, a jeżeli tak, to na jakich warunkach? Jakie koszty zostaną pokryte w ramach prawa pomocy? Czy prawo pomocy przysługuje mi na takich samych warunkach, jeżeli nie jestem obywatelem UE i nie mieszkam w UE?

Słowacka ustawa o ofiarach przestępstw zawiera następującą definicję pojęcia „ofiara”: najbardziej bezbronne ofiary (dzieci, osoby powyżej 75. roku życia, osoby niepełnosprawne, ofiary handlu ludźmi, przestępczości zorganizowanej, jednego z przestępstw przeciwko godności ludzkiej, jednego z przestępstw terrorystycznych, ofiary przestępstw z użyciem przemocy lub groźby użycia przemocy ze względu na płeć, orientację seksualną, narodowość, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub przekonania, ofiary innych przestępstw uznane za narażone na wyższe ryzyko ponownej wiktymizacji na podstawie indywidualnej oceny ofiary i jej cech osobistych, związku ze sprawcą lub zależności od sprawcy oraz rodzaju lub charakteru przestępstwa i okoliczności, w których doszło do jego popełnienia) na potrzeby postępowań prowadzonych zgodnie z prawem słowackim.

Organy ścigania (prokuratura i policja), sądy oraz podmioty udzielające ofiarom wsparcia mają obowiązek poinformować ofiary o przysługujących im prawach w prosty i zrozumiały sposób, ze szczególnym uwzględnieniem trudności w komunikowaniu się i rozumieniu otrzymywanych informacji wynikających z określonych rodzajów niepełnosprawności, poziomu znajomości języka lub ograniczonej zdolności ofiary do przedstawiania swojego stanowiska. W postępowaniu karnym ofiara ma status składającego zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa, pokrzywdzonego lub świadka, a jej prawa i obowiązki związane z określonym statusem wynikają z kodeksu postępowania karnego. Organy ścigania, sądy oraz podmioty udzielające ofiarom wsparcia przeprowadzają indywidualną ocenę, uwzględniając powagę przestępstwa popełnionego na szkodę ofiary, aby ustalić, czy ofiarę należy uznać za najbardziej bezbronną w celu zapobieżenia jej ponownej wiktymizacji.

Ofiarom udziela się pomocy prawnej w formie informacji prawnych oraz usług zastępstwa procesowego w postępowaniu karnym i cywilnym oraz przy dochodzeniu odszkodowania. Centrum Pomocy Prawnej (Centrum právnej pomoci) udziela pomocy prawnej ofiarom w zakresie i na warunkach określonych w ustawie o pomocy prawnej dla osób znajdujących się w niedostatku. Centrum Pomocy Prawnej udziela pomocy prawnej wszystkim osobom fizycznym w przypadku sporów krajowych, zaś w przypadku sporów międzynarodowych – wyłącznie osobom fizycznym mającym miejsce zamieszkania lub zwykłego pobytu na terytorium państwa członkowskiego. Na warunkach określonych w umowie międzynarodowej, którą Republika Słowacka jest związana, lub na podstawie wzajemności stwierdzonej przez Ministerstwo Sprawiedliwości Republiki Słowackiej pomocy prawnej na potrzeby postępowania przed sądem Republiki Słowackiej udziela się również obywatelom państwa będącego stroną umowy międzynarodowej lub osobom mającym miejsce zamieszkania na terytorium takiego państwa, lub osobom, w przypadku których przedmiot postępowania przed sądem Republiki Słowackiej jest bezpośrednio związany z ich wcześniejszym miejscem zwykłego pobytu na terytorium Republiki Słowackiej. Reprezentacja przez adwokata (lub radcę prawnego) zgodnie z przepisami ustawy o adwokaturze i ustawy handlowej nie jest wyłączona z zakresu takiej pomocy.

Osoby znajdujące się w niedostatku [uzyskujące dochód niższy niż 1,4-krotność minimum socjalnego (w Słowacji) lub pobierające zasiłki dla osób znajdujących się w niedostatku (w Słowacji)] są uprawnione do otrzymania nieodpłatnej pomocy prawnej udzielanej przez Centrum Pomocy Prawnej, o ile spór nie jest oczywiście bezpodstawny i o ile wartość przedmiotu sporu przekracza wysokość ustawowego minimalnego wynagrodzenia.

Wnioskodawca jest uprawniony do pomocy prawnej udzielanej przez Centrum Pomocy Prawnej w wysokości 20% kosztów zastępstwa procesowego, jeżeli spełnia jednocześnie następujące trzy warunki: dochód wnioskodawcy przekracza 1,4-krotność minimum socjalnego (w Słowacji), a jednocześnie nie przekracza 1,6-krotności tej kwoty, przy czym wnioskodawca nie jest w stanie uzyskać dostępu do usług prawnych ze względu na niedysponowanie wystarczającymi środkami, spór nie jest oczywiście bezpodstawny, a wartość przedmiotu sporu przekracza wysokość ustawowego minimalnego wynagrodzenia. Przed udzieleniem pomocy prawnej centrum każdorazowo ocenia, czy dany wnioskodawca spełnia powyższe warunki.

W pozostałych przypadkach ofiara pokrywa koszty związane z usługami świadczonymi przez adwokata (lub radcę prawnego) z własnych środków.

Sygnaliści stanowią grupę osób podlegającą szczególnej ochronie. W ustawie o ochronie sygnalistów uregulowano warunki udzielania ochrony osobom pozostającym w stosunku pracy, które zgłaszają podejrzenie popełnienia przestępstwa lub innego rodzaju zachowania naruszające zasady współżycia

społecznego, określono prawa i obowiązki osób zgłaszających zachowania naruszające zasady współżycia społecznego, a także ustanowiono Urząd ds. Ochrony Sygnalistów (Úrad na ochranu oznamovateľov protispoločenskej činnosti) oraz określono jego status i kompetencje.

Sygnaliści mogą zwrócić się o objęcie ochroną, w przypadku gdy zgłaszane przez nich zachowanie naruszające zasady współżycia społecznego stanowi przestępstwo lub w toku postępowania karnego. Wniosek o objęcie taką ochroną składa się do prokuratora. Jeżeli wniosek o objęcie sygnalisty ochroną wniesiono do innego organu publicznego, organ taki przekazuje go niezwłocznie prokuratorowi. Jeżeli prokurator stwierdzi, że sygnalista, który wystąpił o objęcie ochroną, dokonał zgłoszenia spełniającego odpowiednie warunki, niezwłocznie obejmuje go taką ochroną. Sygnalistów obejmuje się szczególną ochroną, aby nie dopuścić do ich wiktylizacji przez sprawcę za pomocą gróźb, zastraszania, przymusu lub nadużywania uprawnień czy też działań odwetowych lub innych działań naruszających integralność cielesną lub psychiczną ofiary.

Jeżeli ofiara zgłasza, że dopuszczono się wobec niej dyskryminacji, obejmuje się ją ochroną przewidzianą w przepisach ustawy o przeciwdziałaniu dyskryminacji, zgodnie z którymi stosowanie nieuzasadnionych sankcji wobec zgłaszającego również uznaje się za formę dyskryminacji. W sprawach dotyczących dyskryminacji Słowackie Krajowe Centrum Praw Człowieka udziela porad prawnych, a także może reprezentować ofiarę w postępowaniu przed sądem.

Narodowość ofiary nie ma w tym przypadku znaczenia, ale ochrona może zostać przyznana wyłącznie ofiarom przebywającym na terytorium Republiki Słowackiej.

Ostatnia aktualizacja: 27/02/2023

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwe państwo członkowskie. Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. Komisja Europejska nie przyjmuje żadnej odpowiedzialności w odniesieniu do danych lub informacji, które niniejszy dokument zawiera, lub do których się odnosi. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

Biznes a prawa człowieka - Szwecja

1. Z jakiej ochrony sądowej korzystam w tym kraju jako ofiara naruszeń praw człowieka w kontekście biznesu? Czy ta ochrona obejmuje odszkodowanie?

W Szwecji nie dokonuje się rozróżnienia między naruszeniami praw człowieka w kontekście biznesu a innymi rodzajami naruszeń praw człowieka. Nie ustanowiono żadnych przepisów szczególnych w dziedzinie biznesu i praw człowieka. Środki zaskarżenia przewidziane w szwedzkim systemie prawnym są zgodne z konwencjami międzynarodowymi w dziedzinie praw człowieka, których Szwecja jest sygnatariuszem.

Ochronę prawną przed naruszeniami praw człowieka zapewniono w europejskiej konwencji praw człowieka, Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej i szwedzkiej konstytucji.

Osoba, która ma poczucie, że doszło do naruszenia jej praw człowieka, może zwrócić się do różnych organów, w zależności od charakteru zdarzenia. Taka osoba może wystąpić o wszczęcie postępowania sądowego lub o przeprowadzenie kontroli przez szwedzki organ kontrolny bądź wnieść skargę do krajowego punktu kontaktowego.

Postępowanie sądowe

W większości przypadków ofiara naruszenia może wnieść sprawę do sądu w różnych trybach. Prokurator może wnieść do sądu akt oskarżenia przeciwko sprawcy przestępstwa. Jeżeli prokurator nie zdecyduje się wnieść aktu oskarżenia, w niektórych przypadkach może to zrobić sam pokrzywdzony. W ostateczności pokrzywdzony może wystąpić o wypłatę kompensaty przez państwo.

W Szwecji wyróżnia się trzy rodzaje sądów:

sądy powszechne, które obejmują sądy rejonowe (*tingsrätt*), sądy apelacyjne (*hovrätt*) i Sąd Najwyższy (*Högsta domstolen*);

sądy administracyjne o właściwości ogólnej, tj. sądy administracyjne (*förvaltningsrätt*), apelacyjne sądy administracyjne (*kammarrätt*) i Najwyższy Sąd Administracyjny (*Högsta förvaltningsdomstolen*);

sądy szczególne rozstrzygające spory w różnych szczególnych dziedzinach, np. Sąd Pracy (*Arbetsdomstolen*).

Wystąpienie o przeprowadzenie kontroli przez szwedzki organ kontrolny

Odpowiedzialność za monitorowanie przestrzegania praw człowieka spoczywa na poszczególnych rzecznikach praw obywatelskich.

Każdy, kto ma poczucie, że został niewłaściwie lub niesprawiedliwie potraktowany przez organ lub urzędnika organu na szczeblu państwowym lub lokalnym, a także każdy, kto uważa, że takie niewłaściwe lub niesprawiedliwe traktowanie spotkało inną osobę, może wnieść skargę do Parlamentarnego Rzecznika Praw Obywatelskich (*Justitieombudsmannen*). Parlamentarny Rzecznik Praw Obywatelskich sprawuje nadzór nad stosowaniem ustaw i innych aktów prawnych przez osoby pełniące funkcje publiczne.

Zgodnie z zakresem uprawnień przysługujących Parlamentarnemu Rzecznikowi Praw Obywatelskich sprawowany przez niego nadzór obejmuje również „inne osoby zajmujące stanowisko lub wykonujące zadania związane z wykonywaniem władzy publicznej, w zakresie dotyczącym pełnienia takich funkcji” oraz „urzędników i osoby zatrudnione w przedsiębiorstwach publicznych, gdy wykonują w imieniu tych przedsiębiorstw zadania, na które rząd – działający za pośrednictwem danego przedsiębiorstwa – wywiera decydujący wpływ”.

Niektóre funkcje nadzorcze pełni również Kanclerz Sprawiedliwości (*justitiekanslern*), którego mianuje rząd. Do obowiązków Kanclerza Sprawiedliwości należy rozpatrywanie skarg i rozpoznawanie roszczeń odszkodowawczych przeciwko państwu.

Biuro Rzecznika ds. Równości (*diskrimineringsombudsmannen*) to agencja rządowa odpowiedzialna za monitorowanie zgodności z przepisami ustawy o przeciwdziałaniu dyskryminacji. Rzecznik ds. Równości jest zobowiązany w pierwszej kolejności podjąć próbę nakłonienia podmiotów objętych wspomnianą ustawą do dobrowolnego przestrzegania jej przepisów. Rzecznik ds. Równości może jednak również wystąpić o wszczęcie postępowania sądowego w imieniu osoby, która wyraziła na to zgodę. Osoby naruszające przepisy ustawy o przeciwdziałaniu dyskryminacji mogą zostać zobowiązane do zapłaty odszkodowania dyskryminowanej osobie.

Wniesienie skargi do krajowego punktu kontaktowego

W wytycznych OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych przewidziano możliwość wniesienia sprawy za pośrednictwem krajowych punktów kontaktowych. Szwedzki krajowy punkt kontaktowy działa w oparciu o współpracę między państwem, sektorem przedsiębiorstw i związkami zawodowymi.

Państwo jest reprezentowane przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych odpowiedzialne za organizowanie spotkań, na które można zapraszać również przedstawicieli innych agencji rządowych. Sektor przedsiębiorstw jest reprezentowany przez Konfederację Szwedzkich Przedsiębiorców, Szwedzką Federację Handlową oraz Szwedzką Federację Właścicieli Przedsiębiorstw, natomiast związki zawodowe reprezentuje Szwedzka Konfederacja Związków Zawodowych, Szwedzka Konfederacja Samorządów Zawodowych, Unionen, IF Metall oraz Szwedzkie Stowarzyszenie Inżynierów Dyplomowanych. Ponieważ wytyczne OECD nie mają wiążącego charakteru, krajowy punkt kontaktowy nie jest uprawniony do nakładania jakichkolwiek sankcji. Głównym zadaniem punktu kontaktowego jest zachęcanie przedsiębiorstw do postępowania zgodnie z wytycznymi oraz do prowadzenia współpracy na rzecz rozwiązywania problemów w poszczególnych przypadkach w drodze dialogu i dyskusji.

 [Krajowy punkt kontaktowy – Regeringen.se](#)

2. Czy w tym kraju istnieją specjalne przepisy dotyczące rażących przypadków łamania praw człowieka? Czy przepisy te mają zastosowanie do przestępstw przeciwko środowisku lub poważnych przypadków wyzysku pracowników?

Na szczeblu krajowym ani międzynarodowym nie przewidziano żadnych przepisów szczególnych dotyczących rażących przypadków łamania praw człowieka. W ocenie naruszeń praw człowieka stosuje się jednak zasadę proporcjonalności, uwzględniając m.in. powagę naruszenia. Ochronę prawną przed naruszeniami praw człowieka zapewniono w europejskiej konwencji praw człowieka, Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej i szwedzkiej konstytucji.

3. Jestem ofiarą naruszenia praw człowieka wynikającego z działalności europejskiej korporacji transnarodowej, które miało miejsce poza Unią Europejską. Czy mam dostęp do wymiaru sprawiedliwości w tym kraju, jeżeli nie jestem obywatelem UE lub nie mieszkam w UE? Na jakich warunkach mogę wysuwać roszczenia w związku z naruszeniem moich praw? Gdzie mogę znaleźć dodatkowe informacje?

Warunki wszczęcia postępowania przed szwedzkim sądem

Podstawowym warunkiem, jaki musi spełnić cudzoziemiec, aby móc wszcząć postępowanie przed szwedzkim sądem, jest ustalenie szwedzkiej jurysdykcji, tj. wykazanie, że sąd szwedzki jest właściwy do uznania powództwa za dopuszczalne. Możliwości w tym zakresie różnią się w poszczególnych przypadkach: w sytuacji, w której prawa człowieka danej osoby zostały naruszone przez przedsiębiorstwo szwedzkie lub jego zagraniczne oddziały, powództwo przeciwko takiemu przedsiębiorstwu można co do zasady zawsze wytoczyć przed sąd w Szwecji;

jeżeli naruszenia dopuściła się spółka zależna należąca do podmiotu szwedzkiego lub kontrolowana przez podmiot szwedzki, która ma siedzibę w państwie trzecim (tj. poza terytorium UE, Islandii, Norwegii i Szwajcarii), powództwo przeciwko takiej spółce zależnej można wytoczyć przed sąd szwedzki wyłącznie po spełnieniu określonych warunków;

jeżeli naruszenia dopuściła się spółka zależna należąca do podmiotu szwedzkiego lub kontrolowana przez podmiot szwedzki, która ma siedzibę w innym państwie członkowskim UE lub w Islandii, Norwegii lub Szwajcarii, powództwo przeciwko takiej spółce zależnej można wytoczyć przed sąd szwedzki wyłącznie w wyjątkowych przypadkach.

Ogólne warunki ustalania szwedzkiej jurysdykcji

Sądy szwedzkie z urzędu ustalają, czy sprawa podlega szwedzkiej jurysdykcji. Sytuacja, w której powództwo podlega szwedzkiej jurysdykcji, oznacza, że sąd szwedzki jest właściwy do rozpoznania tej sprawy i wydania wyroku rozstrzygającego co do istoty sprawy.

Jeżeli przedsiębiorstwo dopuszczające się naruszenia (pozwany) ma siedzibę w państwie członkowskim UE, zastosowanie mają przepisy rozporządzenia Bruksela I. We wspomnianym rozporządzeniu zawarto jednak również szereg przepisów dotyczących jurysdykcji, których stosowanie nie zależy od siedziby /miejsca zamieszkania pozwanego. Jeżeli pozwany ma siedzibę/miejsce zamieszkania w Islandii, Norwegii lub Szwajcarii, kwestie związane z jurysdykcją regulują postanowienia konwencji lugańskiej. Jeżeli pozwany nie ma siedziby/miejsca zamieszkania w państwie UE ani w państwie będącym sygnatariuszem konwencji lugańskiej, kwestie związane z jurysdykcją rozstrzyga się, stosując na zasadzie analogii przepisy dotyczące konfliktu jurysdykcji ustanowione w rozdziale 10 szwedzkiego kodeksu postępowania sądowego (rättegångsbalken), przy czym w takim przypadku obowiązuje podstawowy wymóg, zgodnie z którym sprawa może zostać rozpoznana przez sąd szwedzki, jeżeli wymierzenie sprawiedliwości w tej sprawie leży w interesie Szwecji.

Miejsce zamieszkania osoby, której prawa zostały naruszone, zasadniczo nie ma znaczenia w kontekście stosowania przepisów rozporządzenia Bruksela I. W niektórych przypadkach obowiązuje jednak wymóg, zgodnie z którym powód musi mieć miejsce zamieszkania w państwie członkowskim lub zgodnie z którym okoliczność, na podstawie której ustala się jurysdykcję, musi być możliwa do przypisania państwu członkowskiemu.

W tym kontekście kluczowe znaczenie ma fakt, że okoliczności, na podstawie których ustala się jurysdykcję, musiały zachodzić w chwili wniesienia sprawy do sądu.

Prawo właściwe

To, prawo którego państwa będzie miało zastosowanie do powództwa dotyczącego naruszenia praw rozpoznawanego przez sąd szwedzki, ustala sąd szwedzki w oparciu o przepisy szwedzkiego prawa prywatnego międzynarodowego. Na ogół oznacza to, że prawem właściwym będzie prawo państwa, w którym doszło do wyrządzenia szkody. Dlatego też w sytuacji, w której do naruszenia praw człowieka doszło poza terytorium Szwecji, roszczenie ofiary takiego naruszenia rzadko będzie podlegało prawu szwedzkiemu. Zasada ta obowiązuje niezależnie od tego, czy ofiara naruszenia zdecydowała się dochodzić swoich roszczeń na podstawie umownej (umowa o pracę), czy też pozaumownej (w przypadku braku umowy o pracę). Głównym powodem jest brak dostatecznie silnego związku sprawy ze Szwecją.

W przeciwieństwie do treści prawa szwedzkiego treść prawa obcego jest przedmiotem postępowania dowodowego przed sądami szwedzkimi. Osoba opierająca swoje roszczenie na przepisach prawa obcego jest zatem zobowiązana przedstawić stosowne dowody w tym zakresie, np. w postaci opinii biegłego. Może wiązać się to z koniecznością poniesienia określonych kosztów.

Sądy szwedzkie mogą niekiedy zastosować prawo szwedzkie nawet w przypadku, gdy roszczenie podlega prawu obcemu – dotyczy to m.in. sytuacji, w której dana kwestia została uregulowana w wiążących przepisach prawa międzynarodowego, lub sytuacji, w której przepisy prawa obcego są sprzeczne ze szwedzkim porządkiem publicznym. Tego rodzaju procedury o nadzwyczajnym charakterze stosuje się jednak niezwykle rzadko. Do chwili utrwalenia się orzecznictwa w tym zakresie, na które składać się będą m.in. wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej i sądów szwedzkich, brak jest ponadto jasności co do zakresu, w jakim roszczenie o odszkodowanie z tytułu naruszenia praw człowieka daje podstawy do zastosowania tego rodzaju przepisów regulujących odstępstwa, np. z uwagi na niedostateczny poziom ochrony praw w państwie, w którym wystąpiła szkoda.

Praktyczne możliwości wniesienia przez osobę fizyczną sprawy do sądu szwedzkiego

O ile w danej sprawie ustalono szwedzką jurysdykcję i występuje uzasadnione roszczenie, którego można dochodzić (np. na podstawie właściwego prawa obcego), dostęp do szwedzkich sądów należy uznać za stosunkowo dobry. Co więcej, możliwości prawne przysługujące cudzoziemcowi, który chce wystąpić w charakterze strony postępowania przed szwedzkim sądem, są zasadniczo zbliżone do możliwości prawnych dostępnych dla obywateli szwedzkich.

Jeżeli cudzoziemiec napotka trudności finansowe lub inne praktyczne trudności uniemożliwiające mu stawienie się przed właściwym sądem w Szwecji, można założyć, że sąd podejmie próbę rozwiązania tego problemu, np. umożliwiając takiej osobie zdalny udział w rozprawie – drogą telefoniczną lub za pośrednictwem połączenia wideo.

Niektórzy cudzoziemcy, którzy nie mają miejsca zamieszkania w Szwecji i którzy wytaczają przed sąd szwedzki powództwo przeciwko szwedzkiej osobie prawnej, mają obowiązek – na wniosek pozwanego – wnieść kaucję na zabezpieczenie przyszłych kosztów sądowych pozwanego. Wykaz cudzoziemców i osób prawnych zwolnionych z obowiązku wniesienia tego rodzaju kaucji zawarto w *obwieszczeniu w sprawie zwolnień z obowiązku wniesienia kaucji na zabezpieczenie kosztów sądowych udzielanych w niektórych przypadkach powodom będącym cudzoziemcami* z dnia 15 maja 2014 r.

Możliwości uzyskania przez cudzoziemca środków publicznych na pokrycie kosztów sądowych i kosztów zastępstwa procesowego są ograniczone, przynajmniej jeżeli chodzi o obywateli państw niebędących członkami UE. Największą szansę na uzyskanie takich środków mają osoby występujące z indywidualnym roszczeniem odszkodowawczym w związku z toczącym się postępowaniem karnym. Niezależnie od tego możliwość uzyskania dofinansowania ze środków prywatnych jest w znacznym stopniu uzależniona od sytuacji finansowej i socjalnej konkretnego cudzoziemca.

Dodatkowe informacje

Memorandum dla Ministerstwa Spraw Zagranicznych dotyczące możliwości wytoczenia przed sąd szwedzki powództwa przeciwko przedsiębiorstwu szwedzkiemu przez osobę fizyczną w związku z naruszeniami praw człowieka, do jakich doszło poza terytorium Szwecji. Mannheimer Swartling (2015)

 <https://docplayer.se/7222881-Promemoria-till-utrikesdepartementet.html>

Więcej informacji na temat tego, jak wnieść sprawę do sądu, można znaleźć na stronie internetowej: <https://www.domstol.se/en/>.

4. Czy rzecznicy praw człowieka, organy ds. równości lub krajowe instytucje praw człowieka pomagają ofiarom naruszeń praw człowieka dokonywanych przez europejskie korporacje transnarodowe poza Unią Europejską? Czy organy te mogą zbadać moją sprawę, jeżeli nie jestem obywatelem UE i nie mieszkam w UE? Czy w tym kraju są inne służby (takie jak inspektorat ochrony środowiska lub inspekcja pracy), które mogą zbadać moją sprawę? Gdzie mogę znaleźć informacje o moich prawach?

Zob. odpowiedź na pytanie 1.

Szwedzki Instytut Praw Człowieka nie rozpatruje indywidualnych skarg dotyczących naruszeń praw człowieka.

5. Czy w tym kraju nakłada się na europejskie korporacje transnarodowe obowiązek ustanowienia mechanizmów rozpatrywania skarg lub zapewnienia usług mediacji w sprawach naruszeń wynikających z ich działalności gospodarczej? Czy obowiązek ten ma również zastosowanie do naruszeń, które miały miejsce poza Unią Europejską? Kto odpowiada za monitorowanie takich działań w tym kraju? Czy są dostępne oficjalne raporty zawierające informacje o funkcjonowaniu tych systemów?

Mechanizmy dochodzenia roszczeń specyficzne dla poszczególnych przedsiębiorstw

Przedsiębiorstwa są odpowiedzialne za zagwarantowanie, aby prowadzona przez nie działalność nie naruszała praw człowieka żadnej osoby, a w sytuacji, w której dane przedsiębiorstwo doprowadziło do naruszenia praw człowieka, przyczyniło się do powstania takiego naruszenia lub miało związek z jego wystąpieniem, jest zobowiązane podjąć próbę naprawienia szkody wyrządzonej ofierze naruszenia. Sposoby naprawienia wyrządzonej szkody mogą obejmować złożenie przeprosin, przyznanie rekompensaty o charakterze finansowym lub niefinansowym lub podjęcie dowolnego innego działania uzgodnionego między ofiarą naruszenia a przedsiębiorstwem. Sytuacja staje się bardziej złożona w przypadku, gdy przedsiębiorstwo nie przyczyniło się w żaden sposób do powstania naruszenia, ale skutki tego naruszenia mają bezpośredni związek z prowadzoną przez nie działalnością. W takich okolicznościach, jeżeli przedsiębiorstwo dysponuje wystarczającymi wpływami, aby odpowiednio zaradzić skutkom naruszenia, powinno wykorzystać te wpływy.

Nie opracowano żadnego standardowego modelu określającego najlepszy sposób wdrażania przez przedsiębiorstwo jego własnych mechanizmów rozpatrywania skarg i dochodzenia roszczeń. Każde przedsiębiorstwo samodzielnie decyduje, jakie rozwiązanie będzie dla niego najodpowiedniejsze, biorąc pod uwagę jego konkretną sytuację.

Przedsiębiorstwa mogą skorzystać m.in. z następujących punktów odniesienia:

zapewnienie przejrzystości – sprzyjanie prowadzeniu dialogu z osobami, na które działanie przedsiębiorstwa wywarło wpływ;

prowadzenie dialogu i dyskusji z przedstawicielami pracowników – stanowi to często dobry punkt wyjścia do podejmowania skutecznych działań w sprawach dotyczących pracowników;

opracowanie wytycznych opisujących, w jaki sposób osoby w przedsiębiorstwie mogą wewnętrznie zgłaszać przypadki niewłaściwego zachowania, jakie działania następnie należy podejmować w związku z tego rodzaju zgłoszeniami i w jaki sposób należy chronić osoby dokonujące takich zgłoszeń;

ustanowienie mechanizmu rozpatrywania skarg, za pośrednictwem którego osoby spoza przedsiębiorstwa mające poczucie, że działalność przedsiębiorstwa wywarła lub wywrze w przyszłości negatywny wpływ na nie lub na inne osoby, mogą zwracać uwagę przedsiębiorstwa na dany problem w bezpieczny i anonimowy sposób.

Rząd wprowadził nowe przepisy dotyczące sprawozdawczości w zakresie zrównoważonego rozwoju dla dużych przedsiębiorstw, które są ambitniejsze od przepisów przewidzianych w dyrektywach UE, ustanowił przejrzystsze kryteria dotyczące zrównoważonego rozwoju w ustawie o zamówieniach publicznych, a także wzmocnił ochronę prawną sygnalistów.

Nowe przepisy dotyczące sprawozdawczości w zakresie zrównoważonego rozwoju weszły w życie w grudniu 2016 r. Zobowiązują one wszystkie duże przedsiębiorstwa zatrudniające ponad 250 pracowników do składania sprawozdań w zakresie zrównoważonego rozwoju. Poza informacjami na temat wpływu na środowisko, warunków socjalnych, równouprawnienia i przeciwdziałania korupcji wspomniane sprawozdania muszą zawierać również – w przypadkach, w których jest to niezbędne do zrozumienia ścieżki rozwoju przedsiębiorstwa, jego pozycji i uzyskiwanych przez nie wyników – informacje o środkach służących zapewnieniu poszanowania praw człowieka, w tym praw pracowniczych.

W styczniu 2017 r. szwedzki parlament (Riksdag) przyjął również rygorystyczne przepisy dotyczące ochrony pracowników zgłaszających przypadki poważnych nadużyć, jakich ich pracodawca dopuszcza się w ramach prowadzonej działalności („sygnalizowanie nieprawidłowości”). We wspomnianych przepisach szczególną ochroną objęto pracowników doświadczających odwetu ze strony swojego pracodawcy, którzy są uprawnieni do dochodzenia odszkodowania z tego tytułu.

Sprawozdania publiczne

Biznes a prawa człowieka: istotne niedociągnięcia i luki w prawie szwedzkim. Sprawozdanie dla szwedzkiej Agencji na rzecz Zarządzania Publicznego (Statskontoret). Enact Sustainable Strategies (Enact) – przedsiębiorstwo doradcze specjalizujące się w problematyce zrównoważonego rozwoju biznesu i odpowiedzialnej przedsiębiorczości.

 Biznes a prawa człowieka: istotne niedociągnięcia i luki w prawie szwedzkim. Enact (statskontoret.se)

6. Czy mam szczególne prawa, jeżeli jestem bezbronną ofiarą i chcę dochodzić roszczeń z tytułu naruszeń praw człowieka w kontekście biznesu? Czy przysługuje mi prawo pomocy, a jeżeli tak, to na jakich warunkach? Jakie koszty zostaną pokryte w ramach prawa pomocy? Czy prawo pomocy przysługuje mi na takich samych warunkach, jeżeli nie jestem obywatelem UE lub nie mieszkam w UE?

Ofiarom naruszeń praw człowieka w kontekście biznesu nie przysługują żadne szczególne prawa (zob. odpowiedź na pytanie 1).

Mogą one uzyskać pomoc prawną zgodnie z przepisami ustawy o pomocy prawnej (1996:1619). Decyzję w kwestii tego, czy danej osobie przysługuje pomoc prawna, podejmuje każdorazowo sąd lub Urząd ds. Pomocy Prawnej (Rättshjälpsmyndigheten).

Z pomocy prawnej mogą zasadniczo skorzystać wyłącznie osoby fizyczne, a więc nie przysługuje ona stowarzyszeniom, spółkom ani podobnym podmiotom. W wyjątkowych przypadkach pomoc prawną można przyznać jednak również przedsiębiorcy lub zarządcy masy spadkowej.

Kwotę środków finansowych, jakimi dysponuje osoba ubiegająca się o pomoc prawną, oblicza się w oparciu o wysokość jej rocznych dochodów przed opodatkowaniem. Od kwoty tej odlicza się następnie 15 000 koron szwedzkich za każde dziecko, na utrzymanie któregołoży wnioskodawca, do maksymalnej kwoty 75 000 koron szwedzkich. Kwotę tę należy również odpowiednio dostosować, biorąc pod uwagę czynniki wywierające wpływ na zdolność wnioskodawcy do zapłaty, takie jak posiadany majątek lub zadłużenie. Prawo do pomocy prawnej przysługuje osobie dysponującej środkami finansowymi w kwocie nieprzekraczającej 260 000 koron szwedzkich w skali roku. Po otrzymaniu powiadomienia o przyznaniu pomocy prawnej beneficjent tej pomocy jest zobowiązany samodzielnie pokryć część kosztów. W przypadku osób pełnoletnich pomoc prawna nigdy nie jest całkowicie nieodpłatna – część kosztów, którą pokrywa beneficjent pomocy prawnej, określa się mianem opłaty za pomoc prawną. Kwota opłaty za pomoc prawną pobieranej od beneficjenta tej pomocy nie może nigdy przekraczać kosztów pomocy prawnej.

Ochrona przed kosztami pomocy prawnej to forma ubezpieczenia, którą zazwyczaj uwzględnia się w polisach ubezpieczeniowych budynków i ich zawartości, polisach ubezpieczeniowych domów i mieszkań oraz polisach ubezpieczeniowych domów letniskowych. Ochrona przed kosztami pomocy prawnej oznacza, że część honorarium prawnika praktyka lub adwokata reprezentujących daną osobę może zostać pokryta z ubezpieczenia tej osoby. Ponieważ różne zakłady ubezpieczeń mogą stosować różne warunki korzystania z ochrony przed kosztami pomocy prawnej, ubezpieczony powinien zapoznać się z warunkami swojej polisy.

W § 35 rozporządzenia w sprawie pomocy prawnej (1997:404) wyszczególniono kategorie cudzoziemców, których należy traktować w taki sam sposób jak obywateli szwedzkich w kwestiach związanych z uprawnieniem do uzyskania pomocy prawnej zgodnie z przepisami ustawy o pomocy prawnej.

Ostatnia aktualizacja: 26/04/2023

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwe państwo członkowskie. Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej.

Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. Komisja Europejska nie przyjmuje żadnej odpowiedzialności w odniesieniu do danych lub informacji, które niniejszy dokument zawiera, lub do których się odnosi.

Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

Biznes a prawa człowieka - Szkocja

1. Z jakiej ochrony sądowej korzystam w tym kraju jako ofiara naruszeń praw człowieka w kontekście biznesu? Czy ta ochrona obejmuje odszkodowanie?

Ustawa z 1998 r. o Szkocji (Scotland Act 1998) zawiera wymóg, zgodnie z którym wszystkie akty ustawodawcze uchwalane przez parlament szkocki oraz wszystkie akty wykonawcze przyjmowane przez członków rządu szkockiego muszą być zgodne z prawami zawartymi w Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (EKPC). Ustawa z 1998 r. o prawach człowieka (Human Rights Act 1998) zabrania organom władzy publicznej w Szkocji działania w sposób sprzeczny z prawami przewidzianymi w konwencji. W przypadku naruszenia praw człowieka sądy szkockie są właściwe do rozpoznawania spraw w tym przedmiocie oraz do zasądzania odszkodowań.

W ustawie z 2006 r. o spółkach (Companies Act 2006) ustanowiono podstawę prawną zakładania i prowadzenia spółek. Biuro Koronne i Prokuratura Generalna (Crown Office and Procurator Fiscal Service, COPFS) może wnosić do sądów szkockich sprawy przeciwko szkockim przedsiębiorstwom, w przypadku gdy istnieją dowody popełnienia przestępstwa.

W szkockiej ustawie z 2015 r. o handlu ludźmi i wyzysku (Human Trafficking and Exploitation (Scotland) Act 2015) skonsolidowano i wzmocniono obowiązujące w Zjednoczonym Królestwie prawo karne w zakresie handlu ludźmi i wyzysku oraz podniesiono status ofiar i zwiększono udzielane im wsparcie.

Wspomniana ustawa zawiera przepisy ustanawiające jedną kategorię przestępstwa handlu ludźmi, obejmującą wszystkie typy wyzysku osób pełnoletnich i małoletnich; ustanowiono na jej mocy okoliczności obciążające związane z handlem ludźmi, które mają zastosowanie w przypadku popełnienia innych przestępstw; a także zmieniono status odrębnego dotychczas przestępstwa niewolnictwa, poddaństwa oraz pracy przymusowej lub obowiązkowej.

Art. 4 ustawy z 2015 r. przewiduje przestępstwo niewolnictwa, poddaństwa oraz pracy przymusowej lub obowiązkowej, które należy interpretować zgodnie z art. 4 EKPC.

Spółki posiadające osobowość prawną (np. spółka kapitałowa), stowarzyszenia i spółki osobowe mogą ponosić odpowiedzialność karną za przestępstwo handlu ludźmi lub za przestępstwo, o którym mowa w art. 4 ustawy z 2015 r. Art. 39 ustawy z 2015 r. stanowi, że odpowiednie osoby w takim podmiocie (np. dyrektor) również mogą ponosić odpowiedzialność karną za wymienione powyżej przestępstwo.

Zgodnie z wymogami przewidzianymi w ustawie z 2015 r. Prokurator Generalny Szkocji (Lord Advocate) wydał zalecenia dla prokuratorów dotyczące ścigania karnego domniemyanych lub potwierdzonych ofiar przestępstwa handlu ludźmi oraz przestępstwa z art. 4 (niewolnictwo, poddaństwo oraz praca przymusowa lub obowiązkowa). COPFS w dalszym ciągu stosuje się do tych zaleceń w celu zapewnienia, aby ofiary nie były ścigane w związku z przestępstwami popełnionymi wskutek tego rodzaju przestępstw popełnionych na ich szkodę.

Rzecznik Praw Obywatelskich do spraw Usług Publicznych w Szkocji (Scottish Public Services Ombudsman) ma szerokie uprawnienia. Rzecznik bierze udział w ostatnim etapie postępowania dotyczącego skarg na działania większości organów publicznych w Szkocji powstałych wskutek dewolucji. Sprawuje on również niezależną kontrolę nad Szkockim Funduszem Świadczeń Socjalnych (Scottish Welfare Fund) i jest uprawniony do uchylania i zmiany decyzji wydanych przez rady w sprawie wniosków o zasiłek przystosowawczy (*Community Care Grant*) i o zasiłek w sytuacji nadzwyczajnej (*Crisis Grant*). Rzecznik odgrywa bardzo ograniczoną rolę w zakresie odszkodowań. Zazwyczaj wydaje zalecenia skierowane do służb publicznych, których dotyczy skarga. Prawa i obowiązki rzecznika określono w szkockiej ustawie z 2002 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich do spraw Usług Publicznych (Scottish Public Services Ombudsman Act 2002).

Osoba, która uważa, że doszło do naruszenia jej praw człowieka, może również skorzystać z niezależnej porady prawnej.

2. Czy w tym kraju istnieją specjalne przepisy dotyczące rażących przypadków łamania praw człowieka? Czy przepisy te mają zastosowanie do przestępstw przeciwko środowisku lub poważnych przypadków wyzysku pracowników?

W szkockim oświadczeniu w sprawie praw i obowiązków dotyczących gruntów (Scottish Land Rights and Responsibilities Statement), ogłoszonym przez rząd szkocki zgodnie z wymogami określonymi w szkockiej ustawie z 2016 r. o reformie gruntowej (Land Reform (Scotland) Act 2016), sformułowano sześć zasad mających wesprzeć kształtowanie polityki gruntowej w Szkocji. Pierwsza z tych zasad jest następująca: „Ogólne ramy w zakresie praw, obowiązków i polityki publicznej związanych z gruntami powinny być zgodne z odpowiednimi prawami człowieka związanymi z gruntami i sprzyjać wykonywaniu i promowaniu tych praw, służyć interesowi publicznemu i przyczyniać się do dobrobytu oraz równoważyć interesy sektora publicznego i prywatnego. Ramy te powinny wspierać zrównoważony rozwój gospodarczy, sprzyjać ochronie środowiska i poprawie jego stanu, a także wspierać dążenia do osiągnięcia sprawiedliwości społecznej oraz budowania sprawiedliwszego społeczeństwa”.

Zgodnie z ustawą z 2016 r. szkocky ministrowie mają obowiązek dokonywać regularnego przeglądu wspomnianego oświadczenia i przedstawiać sprawozdania parlamentowi.

Informacje na temat handlu ludźmi i wyzysku można znaleźć w odpowiedzi na pytanie 1.

3. Jestem ofiarą naruszenia praw człowieka wynikającego z działalności europejskiej korporacji transnarodowej, które miało miejsce poza Unią Europejską. Czy mam dostęp do wymiaru sprawiedliwości w tym kraju, jeżeli nie jestem obywatelem UE lub nie mieszkam w UE? Na jakich warunkach mogę wysuwać roszczenia w związku z naruszeniem moich praw? Gdzie mogę znaleźć dodatkowe informacje?

Konkretnie środki prawne dostępne w przypadku naruszenia prawa człowieka będą zależały od tego, czy dane prawo zostało przewidziane w prawie zwyczajowym (*common law*) czy w prawie stanowionym.

Art. 2 szkockiej ustawy z 2015 r. o handlu ludźmi i wyzysku przewiduje stosowanie kategorii przestępstwa handlu ludźmi do czynów popełnionych w Zjednoczonym Królestwie i poza jego terytorium, aby odzwierciedlić fakt, że handel ludźmi może wiązać się z działaniem podejmowanym w całości lub częściowo poza terytorium Szkocji.

Ustawa z 2015 r. również przewiduje, że obywatel Zjednoczonego Królestwa, osoba fizyczna, która w chwili popełnienia przestępstwa miała miejsce zwykłego pobytu w Szkocji, lub osoba prawna utworzona na podstawie prawa kraju będącego częścią Zjednoczonego Królestwa popełnia przestępstwo

wyzysku ludzi niezależnie od miejsca popełnienia czynu. To, czy osoba ma miejsce zwykłego pobytu w Szkocji, ustala się w świetle wszystkich faktów i okoliczności sprawy. Jakakolwiek inna osoba popełnia przestępstwo handlu ludźmi wyłącznie wówczas, gdy którykolwiek element czynu popełniono w Zjednoczonym Królestwie lub gdy czyn popełniono, mając na względzie przybycie lub wjazd osoby na terytorium Zjednoczonego Królestwa, opuszczenie przez nią terytorium Zjednoczonego Królestwa bądź jej podróżowanie po terytorium Zjednoczonego Królestwa.

4. Czy rzecznicy praw człowieka, organy ds. równości lub krajowe instytucje praw człowieka pomagają ofiarom naruszeń praw człowieka dokonywanych przez europejskie korporacje transnarodowe poza Unią Europejską? Czy organy te mogą zbadać moją sprawę, jeżeli nie jestem obywatelem UE i nie mieszkam w UE? Czy w tym kraju są inne służby (takie jak inspektorat ochrony środowiska lub inspekcja pracy), które mogą zbadać moją sprawę? Gdzie mogę znaleźć informacje o moich prawach?

Otoczenie regulacyjne przedsiębiorstw w Szkocji pod wieloma względami przypomina otoczenie istniejące w pozostałych krajach będących częścią Zjednoczonego Królestwa i w Europie, a działania wielu organów regulacyjnych skupiają się na działalności gospodarczej. Ich uprawnienia wykonawcze polegają głównie na nakładaniu sankcji na przedsiębiorstwa, a nie na zapewnianiu wsparcia ofiarom. Niemniej w przypadku gdy z działalnością gospodarczą wiąże się element przestępczy, uruchamia się odpowiednie mechanizmy za pośrednictwem policji i innych organów rządowych.

W Szkocji funkcjonują dwie krajowe instytucje ochrony praw człowieka (National Human Rights Institutions, NHRI):

🇬🇧 **Szkocka Komisja Praw Człowieka** (Scottish Human Rights Commission, SHRC) oraz

🇬🇧 **Komisja ds. Równości i Praw Człowieka** (Equality and Human Rights Commission, EHRC).

Obie komisje mają uprawnienia z zakresu praw człowieka i obie odgrywają istotną, lecz odmienną rolę w promowaniu i monitorowaniu przestrzegania na szczeblu krajowym praw człowieka uznanych na arenie międzynarodowej. Zakres uprawnień obu komisji opisano na ich stronach internetowych.

Rzecznik Praw Obywatelskich do spraw Usług Publicznych w Szkocji bierze udział w ostatnim etapie postępowania dotyczącego skarg na działania większości organów publicznych w Szkocji powstałych wskutek dewolucji. Rzecznik jest w swojej działalności niezawisły i nie podlega zwierzchnictwu ani kontroli żadnego z członków rządu szkockiego ani posłów do parlamentu szkockiego. Rozpatrując sprawę, rzecznik może zbadać zarzuty naruszenia praw człowieka. Mało prawdopodobne jest, aby europejska korporacja transnarodowa wchodziła w skład zamkniętego katalogu podmiotów, na które można składać skargi do rzecznika. Rzecznik może rozpatrywać skargi na usługi świadczone w sektorze prywatnym lub wolontariackim, jeżeli usługi te są świadczone w imieniu podmiotu podlegającego jego właściwości.

Ponadto art. 9 ust. 4 i 5 szkockiej ustawy z 2002 r. o rzeczniku praw obywatelskich do spraw usług publicznych określa, kto może wnieść skargę do rzecznika. Skargę może wnieść wyłącznie osoba zamieszkująca w Zjednoczonym Królestwie w chwili złożenia skargi lub osoba, która przebywała w Zjednoczonym Królestwie w czasie, gdy podejmowane były działania będące przedmiotem skargi.

5. Czy w tym kraju nakłada się na europejskie korporacje transnarodowe obowiązek ustanowienia mechanizmów rozpatrywania skarg lub zapewnienia usług mediacji w sprawach naruszeń wynikających z ich działalności gospodarczej? Czy obowiązek ten ma również zastosowanie do naruszeń, które miały miejsce poza Unią Europejską? Kto odpowiada za monitorowanie takich działań w tym kraju? Czy są dostępne oficjalne raporty zawierające informacje o funkcjonowaniu tych systemów?

W Zjednoczonym Królestwie utworzono Krajowy Punkt Kontaktowy (KPK) do spraw Wytycznych OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych, które stanowią zbiór zaleceń dotyczących odpowiedzialnego prowadzenia działalności gospodarczej, w tym praw człowieka. Utworzony przy Departamencie Handlu Międzynarodowego brytyjski KPK odpowiada za podnoszenie poziomu świadomości w zakresie wytycznych OECD oraz za wdrażanie powiązanego mechanizmu rozpatrywania skarg. Jeżeli przedsiębiorstwo narusza wytyczne OECD, dowolna zainteresowana strona, w tym pracownicy lub ich związki zawodowe oraz społeczności, na które działania przedsiębiorstwa mają wpływ, może wnieść skargę do punktu kontaktowego. Zadaniem punktu kontaktowego jest mediacja w celu osiągnięcia porozumienia między stronami, lecz w przypadku gdy nie jest to możliwe, publikuje on i rozpowszechnia publicznie ustalenie dotyczącego tego, czy przedsiębiorstwo działało zgodnie czy niezgodnie z wytycznymi. Informacje dotyczące wnoszenia skarg można znaleźć na 🇬🇧 [stronie internetowej punktu kontaktowego](#).

Usługi doradcze i mediacyjne w Zjednoczonym Królestwie świadczą również 🇬🇧 [Biura Porad Obywatelskich \(Citizens Advice Bureaux\)](#) i 🇬🇧 [Służba Doradztwa, Pojednania i Arbitrażu \(Advisory, Conciliation and Arbitration Service\)](#).

6. Czy mam szczególne prawa, jeżeli jestem bezbronną ofiarą i chcę dochodzić roszczeń z tytułu naruszeń praw człowieka w kontekście biznesu? Czy przysługuje mi prawo pomocy, a jeżeli tak, to na jakich warunkach? Jakie koszty zostaną pokryte w ramach prawa pomocy? Czy prawo pomocy przysługuje mi na takich samych warunkach, jeżeli nie jestem obywatelem UE lub nie mieszkam w UE?

Dzięki pomocy prawnej finansowanej ze środków publicznych osoby niedysponujące wystarczającymi środkami mogą dochodzić swoich praw przed sądem lub pokryć koszty zastępstwa procesowego.

Przy składaniu wniosku o pomoc prawną na podstawie szkockiej ustawy z 1986 r. o pomocy prawnej nie obowiązuje wymóg związany z zamieszkiwaniem w Szkocji. Wyróżnia się dwa rodzaje pomocy prawnej dostępnej w sprawach na gruncie prawa cywilnego:

- (i) w postaci porad i pomocy (*Advice and Assistance*) – w tym przypadku prawnik (*solicitor*) może udzielić porady, wystosowywać zapytania i prowadzić korespondencję z innymi osobami w imieniu klienta. Ten rodzaj pomocy jest dostępny w sprawach z zakresu prawa szkockiego (w tym prawa Zjednoczonego Królestwa mającego zastosowanie do Szkocji), lecz co do zasady nie można z niego skorzystać w celu popierania powództwa przed sądem;
- (ii) pomoc prawna w sprawach cywilnych (*Civil Legal Aid*) jest dostępna w przypadku postępowań toczących się przed sądami szkockimi.

Oba rodzaje pomocy prawnej podlegają ustawowym kryteriom kwalifikowalności. Warunkiem ubiegania się o poradę i pomoc (*Advice and Assistance*) jest spełnienie kryterium finansowego. Kryteria kwalifikowalności stosowane w przypadku osób ubiegających się o pomoc prawną w sprawach cywilnych (*Civil Legal Aid*) są spójne i przejrzyste – złożone wnioski muszą spełniać kryteria przewidziane w ustawie. Pierwsze dwa kryteria dotyczą wymogów formalnych wniosku. Należy wskazać podstawę prawną ubiegania się o pomoc prawną w danej sprawie („uprawdopodobnienie żądania”) oraz wykazać, że przeznaczenie środków publicznych na ten cel jest zasadne. Trzecie kryterium dotyczy sytuacji finansowej wnioskodawcy.

Dodatkowe informacje można uzyskać na stronie internetowej 🇬🇧 [Szkockiego Urzędu ds. Finansowej Pomocy Prawnej](#).

Na mocy art. 9 szkockiej ustawy z 2015 r. o handlu ludźmi i wyzysku ludzi szkocky ministrowie są uprawnieni do ustalania okresu, przez który osoby pełnoletnie muszą otrzymywać wsparcie i pomoc, w przypadku gdy zachodzi uzasadnione podejrzenie, że padły ofiarą przestępstwa handlu ludźmi i wyzysku. Przepisy wykonawcze, które weszły w życie z dniem 1 kwietnia 2018 r., stanowią, że wspomniany okres wsparcia wynosi 90 dni i wiąże się z udzielaniem wsparcia i pomocy między innymi w zakresie:

- zakwaterowania,
- czynności życia codziennego,
- konsultacji lekarskich i leczenia (w tym diagnozy psychologicznej i leczenia psychologicznego),
- tłumaczenia ustnego i pisemnego,
- doradztwa,
- porad prawnych,
- informacji na temat innych usług dostępnych dla osób pełnoletnich,
- repatriacji.

Na mocy art. 10 ustawy z 2015 r. szkocky ministrowie są uprawnieni do przyjmowania aktów wykonawczych dotyczących wsparcia i pomocy, których można udzielić osobie pełnoletniej, która padła ofiarą – lub co do której istnieje domniemanie, że padła ofiarą – niewolnictwa, poddaństwa oraz pracy przymusowej lub obowiązkowej. W dniu 1 kwietnia 2018 r. weszły w życie przepisy wykonawcze przewidujące, że procedura ustalania, czy osoba pełnoletnia padła ofiarą takiego przestępstwa, udzielone wsparcie i pomoc, jak również okres, na jaki zostają udzielone, powinny być takie same jak w przypadku ofiary przestępstwa handlu ludźmi i wyzysku.

Rząd szkocki zawarł umowy o finansowaniu z [organizacją Migrant Help](#) (zapewniającą wsparcie pełnoletnim ofiarom handlu ludźmi i wyzysku innym niż kobiety, które padły ofiarą handlu ludźmi na potrzeby seksualnego wykorzystywania w celach komercyjnych) oraz [organizacją Trafficking Awareness Raising Alliance](#) (zapewniającą wsparcie kobietom, które padły ofiarą handlu ludźmi na potrzeby seksualnego wykorzystywania w celach komercyjnych). Organizacja [Anchor Service](#), utworzona przy oddziale narodowego funduszu zdrowia NHS Greater Glasgow and Clyde, ma również za zadanie udzielać wsparcia psychologicznego wszystkim pełnoletnim ofiarom handlu ludźmi i wyzysku zidentyfikowanym w Szkocji.

Ostatnia aktualizacja: 30/07/2020

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwe państwo członkowskie. Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. Komisja Europejska nie przyjmuje żadnej odpowiedzialności w odniesieniu do danych lub informacji, które niniejszy dokument zawiera, lub do których się odnosi. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.